

**Ụ'dúkọ múké
Lúkã
ní sǐ rĩ
Tã búkũ rĩ vé rĩ ã ùlũngará**

Búkũ 'dĩri Lúkã sǐ nĩ, sǐ kpá búkũ Ẹzị vé rĩ nĩ. Lúkã adri Yāhúđịgú ku, 'bo ímbákí ìri tã nǐ ambamba. Lúkã rĩ Gịrịkịgú, újá ẹsị Yẹsũ ri ẹ'yǐzú rá. Lúkã pi rikí ẹzị ngaá Páũlũ be trụ, kọpi rikí ụ'dúkọ múké Yẹsũ vé rĩ ùlũ 'bá rĩ pi ní. Búkũ ìri ní sǐ 'dĩri agá, ùlũ Yẹsũ vé adringará ã tã, ãzini ẹzị Yẹsũ ní ngaá rĩ ã tã, tã ni ã fi rí 'bá adri'bá Yāhúđị rú ku rĩ pi drịgé múké.

Búkũ 'dĩri agá, Lúkã sǐ tã kárakará, ícókí ịsụ búkũ urukọ ụ'dúkọ múké vé rĩ pi agá ku. Lúkã sǐ Yũwánĩ bătízĩmũ sēepi rĩ vé ịngará ã tã, sǐ Yẹsũ vé ịngará ã tã, ãzini sǐ sã Yẹsũ ní drĩ adrizú mváṅá rú rĩ vé tã, ãzini sǐ tị Yũwánĩ bătízĩmũ sēepi rĩ ní sēe rĩ vé tã. I'da lēngará Múngú ní 'bá rĩ pi lēzú céré rĩ vé tã. Yẹsũ ùlũ tã rĩ pi nāpí sǐ, ùlũ Sāmāriyāgú ẹsị be múké rĩ vé tã (cápĩtã 10 gé), ãzini ùlũ mvá ịpẹrịpi mụzú rará rú rĩ vé tã (cápĩtã 15 gé), ãzini ùlũ Yẹsũ pi vé adringará 'bá mǔfēngā u'du'bá rĩ pi be trụ rĩ vé tã (cápĩtã 19 gé), ãzini ẹzị kǐnĩ, 'bá tã ùnjí 'oópi rĩ ẹ'yǐ dō 'i rá, ìri ídrí 'dání'dání rĩ ịsụ rá, (cápĩtã 23 gá).

Lúkã ẹdị Índrị Múngú vé rĩ vé tã vú sǐ kárakará, ẹdị kpá Yẹsũ vé ẹzị ã tã ìndĩ, i'da kpá létị Yẹsũ ní rizú Múngú ri zizú rĩ vé tã ìndĩ. Búkũ rĩ vé ụđđú gé, ùlũ tã Yẹsũ ní 'i i'dazú ívé 'bá 'i

pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ɛndrɛtɪ gé lókí ìri ní íngázú gōzú ídri rú drǎngará gálésĩ rĩ vé tã. Tã 'dĩ'bée lū kínĩ, ádarú Yēsũ gō íngá adrií ídri rú ðĩjĩ rá.

Tã ẽ drĩ í'dóngará

¹ Āmbúgú Tōfilĩ, 'bá kárakarã 'bĩkĩ tã Múngú ní ngaã 'bá āsámvú gé nōgó rĩ sĩĩ rá.

² Kōpi sĩkĩ tã 'bá rĩ pi ní ũlũú 'bá ní rĩ, 'bá tã rĩ ũlũ 'bá rĩ pi ndrekĩ tã ĩ 'o'bá rĩ pi ĩ mĩ sĩ í'dóngará gá 'dãã.

³ Āmbúgú Tōfilĩ, á 'bã ɛsĩ tã rĩ pi ũñĩzú múké múké ìri ní 'i í'dóngará gá 'dãã, má ũsũ á lē tã 'i ngaápi rĩ sĩĩ sēé mí ní.

⁴ Ā'diātāsīyã mĩ ñĩ rĩ 'yozú kínĩ tã ĩ ní ímbá mí ní rĩ, ìri tã áda.

Mālāyíkã lū Yūwánĩ Bātízīmũ sēepi rĩ vé tɪngará ã tã

⁵ Lókí Ēródē ní adrizú 'bāgú* rú āngũ Yũdáyã vé rĩ agá rĩ gé, átálágú† āzi rú ni Zākārīyã 'i. Ágó rĩ íbí ĩfũú úyú atala rĩ pi vé rĩ agá, úyú Ābījã vé rĩ agá. Ũkú ni Ēlīsābétã íbí ĩfũú úyú Ārónã vé rĩ agá.

* **1:5** 1:5 'Bāgú Ēródē: 'Bāgú 'dĩri vé rú ĩ zĩ Ēródē Āmbúgú rĩ. Sã ĩ ní Yēsũ rĩ tizú rĩ gé, Ēródē Āmbúgú 'dĩri ru āngũ rĩ nĩ. 'Í lã Mātáyo 2:1-8. Ēródē Āmbúgú rĩ kã drãã, ĩrivé mvã Ēródē Ānītípã gō mālũngã rĩ ruý nĩ sã Yūwánĩ ní bātízīmũ sēzú Yēsũ ní rĩ gé. 'Í lã Mātáyo 14:1; Mārākō 6:14; Lúkã 3:1; Ẹzĩ 4:27. Vudrĩ ni gé, 'bāgú āzi rú ni Ēródē Āgĩrĩpã, ĩri Ēródē Āmbúgú rĩ vé mvã vé mvã. 'Í lã Ẹzĩ 12:1-13:1. † **1:5** 1:5 Átálágú: 'Bá Īsērélé vé rĩ pi āsámvú gé, 'yénã átálágú ri rōbōŋō zã Jó Múngú vé rĩ agá 'dãã nĩ. Atala rĩ pi ri ĩfũú úyú Lévĩ vé rĩ agá.

6 Kòpì ìrĩtrò tã 'o pìrì Múngú ẹndrẹtì gé, kòpì rì tãimbí Úpí vé rĩ 'dụ nga rá, ẵzini kòpì rì tã ì ní ẹzị rĩ 'dụ nga rá.

7 Kòpì tìkí anjì kuyé, ẵ'diātāsīyã Ēlīsābētã ní adrii úndó rú rĩ sī, kòpì ìrĩtrò dēkí kuú ẵrākã rú.

8 Ụ'dụ ẵlu, Zākārīyã rì ẹzị ngaá Jó Múngú vé rĩ# agá 'dãá, ẵ'diātāsīyã ụ'dụ 'dãrì gé, ngúlúmũ ẵbījã vé rĩ pì rìkí ẹzị rĩ ngaá nĩ.

9 Ịpēkí Zākārīyã rì mụy ẹjịngũrụ zãá Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá, sụ mērē atala rĩ pì vé rĩ ní lēé rĩ tịnị.

10 Lókí ẹjịngũrụ zázú rĩ kã ícó, 'bá ì úmú'bá rĩ pì rìkí Múngú rì zị ẵmvé.

11 Kúru Úpí vé mālāyíkã§ ní índrészú Zākārīyã ẹndrẹtì gé, mālāyíkã rĩ tu pá vũrã ẹjịngũrụ zázú rĩ gé drị ẹndẹpì gélésīla.

12 Zākārīyã kã mālāyíkã rĩ ndreé, ẹsì ní tĩ rụcũ, ẵrĩ ẵmvú ìrì ẵnjí ẵnjí.

13 'Bo mālāyíkã rĩ ní 'yozú ìrì ní kīnĩ, “Zākārīyã, mĩ 'o ẵrĩ sī ku! Múngú yì mívé zịngará gí. Mĩ ũkú ní Ēlīsābētã rì ẵmụ mí ní mvá ágó tị rá, 'í 'da mváná rĩ ẵ rụ Yũwánĩ 'i.

14 ẵyĩkō rì ẵmụ mí fụ ambamba, mí ẵnjí ẵnĩ rá. 'Bá kárakará pì ẵmụ ẵnjí ì ní ìrì tị rĩ sī.

‡ 1:8 1:8 Jó Múngú vé rĩ: Jó Múngú vé rĩ 'yégá ẵlukúta Yẹrúsālēmã gá 'dãá. Atala rĩ pì 'yégá rì rọbọņọ zã Jó rĩ agá 'dãá nĩ, sụ tãimbí Mósé vé rĩ ní 'yoó rĩ tịnị. Múngú rì dị Vũrã Uleteretere rĩ gé, Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá. § 1:11 1:11 Mālāyíkã: Mālāyíkã rĩ pì índrì, kòpì rì adri Múngú be 'bụ gé 'dālē, kòpì rụ'bá ẵkó. Múngú rì sã ẵzi sī kòpì ìpē ẵmụ vũ drịgē nōó ụ'dụkọ múké ívé rĩ ũlũ 'bá rĩ pì ní.

15 Ìri ímù adri ãmbúgú Úpí ẹndrẹti gé. Mvụ vinyõ ku, ãzini mvụ íwá ku, ìri ẹpí Índrí Uletere rĩ* sī í'dózú ẹndrẹpi agá 'dãá.

16 Ìri ímù 'bá Ìsērélē vé rĩ pi íjì kárákará ìgõ ìvé Úpí Múngú vúgá.

17 Ìri 'de mụzú Úpí ní drĩdrĩ, Índrí Uletere rĩ ìri ású, ãzini ìri ùkpõ ìsú sũ Èllyã† vé rĩ tịni. Ìri ímù anji ẹtẹpi vé ẹsì újá, kọpi ìvé anji lē ãní lēlē, ãzini ìri ímù 'bá drĩ be ùkpó ùkpó rĩ pi újá tã nĩ sũ 'bá Múngú vé adri'bá pịri rĩ pi ní tã nị rĩ tịni, ìri ímù 'bá rĩ pi údé ku ùrē Úpí ri ùtēngará gá.”

18 Zākāriyā ní mālāyíkā rĩ zizú kīnī, “Ma ícò nī áamá íngóni 'yozú kīnī tã 'dīri 'i nga rá? Á dē kú ārākā rú gí, mà ùkú ni dē kpá ārākā rú gí.”

19 Mālāyíkā rĩ ní újázú ìri ní kīnī, “Ma Gābūrélē 'i. Ma átí'bá Múngú vé ni, Múngú ìpē ma ímù mí ní ù'dúkó múké 'dīri ùlūú.

20 'Í ndre drĩ ká, í'dózú ãndrũ sī, mī tị ri õzũ, mí átá ku, cĩngbá ì ní mváná rĩ tizú rĩ gé, ã'diātāsīyā mí ẹ'yī tã má ní 'yoó ìri ímù 'i nga sã pịri ni gé rĩ kuyé.”

21 'Bá rĩ pi kã rii Zākāriyā ri tēé, kọpi rikí ùsũú kīnī, Zākāriyā áwí Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá sã be ãco 'dini ãsī.

* **1:15** 1:15 Índrí Uletere rĩ: Índrí Uletere rĩ Índrí Múngú vé ni. Búkú Múngú vé rĩ kīnī, Ẹtẹpi ri Múngú 'i, ìrivé mvá Yēsù ri Múngú 'i, ãzini Índrí Uletere rĩ Múngú 'i. Ẹtẹpi ri, Mvọpi ri, ãzini Índrí Uletere rĩ, kọpi Múngú ãlu. 'Í lã Yūwánī 1:1-18; Yūwánī 8:41-42; Ẹzị 5:3-4. † **1:17** 1:17 Èllyā: Èllyā ri nẹbị, Múngú 'dụ ìri mụzú 'bù gé ídri rú, drã kuyé. Tịkí ìri ãkūdē ìlĩ rĩ ca mūdūrũlũ úrõmĩ (900), ìsú ãkūdē tịkí drĩ Yēsù ri kuyé. 'Í lã 1 'Bāgú 17-21; 2 'Bāgú 1-3.

22 Zākãriyã kã ìfũú ãmvé nŏó, ícŏ átã kŏpi be ku. Kŏpi ní nřzú ámázú 'yozú kĩnĩ tã ãzi 'i'da 'i ìri ní ìndrĩlíkĩ agá Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá gĩ, gŏ rĩi kŏpi ní tã rĩ ùlũú drĩ sĩ.

23 Zākãriyã kã ívé ẹzĩ deę, ìri ní mvizú mužú 'bẹtĩ.

24 Tã 'dĩri ã vudrĩ gé, koro ùkú ni Ēlĩsãbėtã ní 'a řsúzú, Ēlĩsãbėtã adri mbãã tŏwũ kú 'bẹtĩ.

25 Ĭri ní 'yozú kĩnĩ, “Tã Úpĩ ní 'oó mã rų'bã gã nŏri, 'du drĩnjã mã drĩgė sĩ gĩ, sė 'bã rĩ pi ìnjãkĩ mã drĩ ku.”

Mãlãyĩkã lũ Yėřũ vé tĩngãrã ã tã

26 Ēlĩsãbėtã vé 'a rĩ kã mbaã caã mbãã áziyã, Múngú ní mãlãyĩkã Gãbũrėlė ri ìpėzú ìmųzú kũrų Nãzėrėtã vé rĩ gé, ãngũ Gãlĩlãyã vé rĩ agã,

27 ìpė ìri ìmų Mãriyã adriipi kãcãŋã rų Yŏsėpã ní lėe jee 'ĩ ní ùkú rų rĩ vũgã, Yŏsėpã ìfũ úyú Dãwũdĩ‡ vé rĩ agã.

28 Mãlãyĩkã rĩ ní fizú ìri vũgã 'dãá, 'yozú ìri ní kĩnĩ, “Mŏdŏ mí ní, sėkĩ mí ní tãkĩri gĩ, Úpĩ ri mí be trų.”

29 Mãriyã ě drĩ ábã cėrė cėrė tã mãlãyĩkã rĩ ní 'yoó rĩ sĩ, ri ũřũú 'ĩ ėřĩ agã 'dãá, mŏdŏ 'dĩri vé ìfĩfĩ ã'di.

30 Mãlãyĩkã rĩ ní 'yozú Mãriyã ní kĩnĩ, “Mĩ 'o ũřĩ sĩ ku. Múngú 'bã tãkĩri mí drĩgė gĩ.

‡ 1:27 1:27 Dãwũdĩ: Múngú ìpė Dãwũdĩ ri adrii 'bãgú Ĭřsėrėlė ri pi vé ni, ẹzĩ kĩnĩ, 'bãgú ú'dĩ ri ìmų ìfũ ìrivė úyú agã, ìri mãlũngã rĩ rų mužú 'dãni'dãni, 'bãgú rĩ Yėřũ Kũrĩsĩtŏ 'i. 'ĩ lã Sãwũmã 132:11-12; Ẽzĩ 2:30. Tĩkĩ Dãwũdĩ ri řsų ãkũdė ìlĩ rĩ ca ělĩfũ ãlu (1,000) gĩ, ìlĩ 'dãri gé, řsų tĩkĩ drĩ Yėřũ Kũrĩsĩtŏ ri kuyė. 'ĩ lã 1 Sãmũėlė 16-30; 2 Sãmũėlė 1-24; 1 'Bãgú 1-2.

31 Mi ímú 'a ísú, mi mvá ágóná tị, 'í 'da rú ni Yésũ§ 'i.

32 Īri ímú adri āmbúgú, ĩ ímú ĩri zị Mvá Múngú āmbúgú 'bá dr̄igé céré rĩ vé ni. Úpí Múngú ri ímú sē ĩri ẹ'bípi Dāwúđĩ vé mālūngā rụ nĩ.

33 Īri ímú adri 'bāgú rú súrú Yókóbũ* vé rĩ pi dr̄igé. Īri ímú mālūngā rụ mụzú ụđđũ ākó.”

34 Māríyā ní mālāyíkā rĩ zịzú kīnĩ, “Ma dr̄i ágó ākó píri, tā 'dĩri ímú 'i nga mâ rụ'bá gá íngóni ngóni?”

35 Mālāyíkā rĩ ní 'yozú Māríyā ní kīnĩ, “Índri Uletere rĩ ímú mi ású, āzini ũkpō Múngú vé rĩ ímú mi ású rá. Mvá mí ní ímú tị rĩ, ĩri adri uletere, ĩ ĩri zị Mvá Múngú vé ni.

36 Mívé māríté Ēlīsābétā ri nóni 'a be, ĩri ímú mvá ágó tị rá, ísúzú dē kú ārākā rú, 'a ni mba nóni caá mbāā ázíyá, 'bá rĩ pi rikí 'yoó kīnĩ ĩri úndó rú.

37 Tā āzi Múngú ri ndēepi ni āluḡani 'dāáyo.”

38 Māríyā ní 'yozú kīnĩ, “Ma ātí'bá Úpí vé ni. Tā rĩ ā nga 'i mâ rụ'bá gá sũ mí ní 'yoó rĩ tịni.” Kúru mālāyíkā rĩ ní ĩri kuzú, ĩri ní 'dezú mụzú.

Māríyā mụ Ēlīsābétā vúgá

39 Sā 'dāri gé, Māríyā ní 'dezú mụzú rụ'bá sĩ kūrú ánga rú Yũdáyā vé rĩ gé 'dāā,

§ 1:31 1:31 Yésũ: Rụ Yésũ 'dĩri vé ífífí, Múngú ri 'bā paápi rĩ.

* 1:33 1:33 Yókóbũ: Yókóbũ ri Ābūrāmā mvópi Ísákā vé mvá, ĩri anji be mụdr̄i dr̄i ni ĩrĩ, Múngú újá rú ni zị Īsērélē, úyú ĩrivé rĩ zịkí anji Īsērélē vé ni. Sā Yésũ vé rĩ gé, zịkí kọpi Yāhúđĩ. 'Í lā Í'dóngará 25-50.

40 Īri ní mužú kūrú Zākāríyã ní adrizú rĩ gé, Īri ní fizú Zākāríyã vé jó agá 'dãá, Īri ní Ēlīsābētã ri ezižú.

41 Ēlīsābētã kã Māríyã vé eziŋará 'dĩri yiï, mvãŋá rĩ ní 'i úlózú Ēlīsābētã agá 'dãá. Índri Uletere rĩ ní Ēlīsābētã ri ásúú.

42 Īri ní 'dózú átázú ỳ'dúkọ be uru 'dãá kīnī, "Ūkú rĩ pi ãsámvú gé, 'bākí tākiri mí drĩgé gí, mvá mí ní ímú tị rĩ, 'bākí tākiri drĩ ni gé gí!

43 'Bo ngá sēepi Múngú ní ma ñŋjízú, Īri ní Úpí éndrēpì ri ìpēzú ímúú ma ndrezú rĩ ã'di?

44 Má kã mōdó mí ní sēé rĩ yiï, koro mvá má agá rĩ adri ãyĩkō sī, úló 'i má 'a gá 'dãá.

45 Múngú 'bã tākiri mí drĩgé gí, ã'diātāsīyã mí ã'yī tā Úpí ní 'yoó Īri 'i nga mī rụ'bá gá rĩ rá."

Māríyã ngo úngó Múngú ri íngúú

46 Māríyã ní 'yozú kīnī,
"Má íngú Múngú ri ẹsị be céré.

47 Mâ ě ẹsị ísú ãyĩkō Múngú ma Paápi rĩ sī.

48 ã'diātāsīyã ma átí'bá ĩ ní ndree kuú ẹzi ãkó ni,
Múngú ỳsụ mâ tā gí.

Í'dózú ãndrũ mužú drĩdrĩ, anji ĩ ní ímú tị vúlé
'dĩ rĩ pi ímú 'yo kīnī, Múngú 'bã tākiri má
drĩgé gí,

49 ã'diātāsīyã Múngú Ūkpō 'Dípa 'o tā ãmbúgú
mâ rụ'bá gá gí, ĩrivé rụ uletere.

50 Ẹsị ni ri adri ìdríkídri 'bá 'i ru'bá ruru rĩ pi ní
mužú 'dáni'dáni.

51 Inga 'i drị ũkpō be rĩ tā 'ozú ãní,
íré 'bá ãfú rú rĩ pi kpélékpélé.

52 Ísị 'bá ãngũ rụ'bá rĩ pi ìvé lúpá drĩgé sī vũgá,

gõ 'bá tã be mädã rĩ pi ingáá uryu.

⁵³ Sē ngá múké nyaá 'bá ẹ̀bírí ní fuú rĩ pi ní, 'bo pē 'bá ǎ'bú be rĩ pi mužú drí be ule.

⁵⁴ Ko ívé ǎtí'bá Īsērélē vé rĩ pi ẽ ĩzã rá.

ǎvĩ ũyō 'í ní sōó lēzú ẹ̀sì ĩdríkídri 'bázú kòpi ní 'dãri ǎ tã sĩ kuyé.

⁵⁵ Sō ũyō 'bá ẹ̀'bípì ǎbūrámã† ní ĩrivé úyú pi be kīnĩ, 'i adri kòpi ní ẹ̀sì be múké mužú nyonyo."

⁵⁶ Māriyã áwí adrii Ēlīsābētã vé ǎngá 'daá mbãá na, ĩri ní kúru mvizú mužú 'bẹ̀tí.

Yūwánĩ Bātízĩmũ sēepi rĩ vé tĩngára

⁵⁷ Sã Ēlīsābētã ní mváná rĩ tĩzú rĩ kã ícò, tĩ mváná rĩ ágóná.

⁵⁸ 'Bá ĩrivé jó gārã gá rĩ pi máríté rĩ pi be kã yìi kīnĩ, Úpí 'bã ẹ̀sì múké ĩri ní, tĩ mváná rĩ gí, kòpi adrikí ǎní ǎyĩkò sĩ.

⁵⁹ Mváná rĩ kã adrii caá ú'dú ǎrō, Zākāriyã ẹ̀'dípáa pi ĩrivé ũndĩ rĩ pi be, úmúkí ĩ mváná rĩ vé ágélé ẽ tì lĩngará‡ gá, kòpi lēkí kòdò mváná rĩ vé ẹ̀tẹ̀pì vé rú Zākāriyã 'dĩri 'daá mváná rĩ ǎ rú'bá gá.

† **1:55** 1:55 ǎbūrámã: Múngú zì ǎbūrámã ri kīnĩ, ǎ ku ívé 'bá 'bẹ̀tí ǎsámvú gé rĩ pi, ǎ ku ívé ǎngũ, ǎ 'de mužú ǎngũ ǎzi ú'di ní gé. ǎbūrámã ri ẹ̀'bípì Yāhúdĩ rĩ pi vé rĩ, tìkí ĩri ilí élifũ ǎlu mūdūrũlũ ǎrō (1,800) gé, ịsú tìkí drĩ Yẹ̀sũ ri kuyé. 'Í lã Í'dóngará 12-25. ‡ **1:59** 1:59 Ágélé ẽ tì lĩngára: Múngú lũ ǎbūrámã ní kīnĩ, anji ǎgō ǎbūrámã vé rĩ pi adrikí dō caá ú'dú ǎrō gí, lē ǎ úlĩkí kòpi ǎ ágélé ẽ tì rá, lüzú kīnĩ, kòpi anji Múngú vé ní. 'Bá rĩ ǎ'yĩ dō 'i ágélé ẽ tì sēé lĩ gí, ĩri tǎimbì Mósé vé rĩ 'dụ nga. 'Í lã Í'dóngará 17:9-14; Ẹ̀zì 15:1-5.

60 'Bo éndrépì gã sī, kīnī, “Ã 'dakí mvá rī ã rú Yūwánī.”

61 'Bá rī pi ní 'yozú kīnī, “Mívé máríté rī pi ãsámvú gé, 'bá ãzi rú be 'dīni 'dãáyo.”

62 Kúru kòpi rikí átá Zākāriyā ní drī sī, kòpi lēkí nñi vú ni gé, lē ã 'dakí mvá rī ã rú ã'di 'i.

63 Zākāriyā ní ngá kpoḷo'bu ni zizú, 'i sī rí mváná rī ã rú ãní, ïri ní mváná rī ã rú sīzú kīnī, “Rú ni Yūwánī 'i.” 'Bá rī pi cére ãyākí tã 'dīri sī ãyãyã.

64 Koro Zākāriyā ẽ tì ní 'i zizú, ádra ni ní 'i oyuzú, ïri ní í'dózú átángá átázú, Múngú ri íngúzú.

65 'Bá adri' 'bá ïri ã gārã gá rī pi ãrèvú cére ãyākí tã 'dīri sī ãyãyã. 'Bá adri' 'bá ãngū Yūdayā vé ánga rú rī gé rī pi ãrèvú cére rikí átá tã 'dī' bée sī.

66 'Bá tã 'dīri yì' 'bá rī pi ãrèvú cére ngakí ãyãá tã 'dīri sī ãyãyã, kòpi ní zizú kīnī, “Mváná 'dīri úmvúlésī ímú adri 'bá íngóni ni?” ã'diãtãsiyã kòpi ndrekí, Úpí ri ïri be trú.

Zākāriyā ngo úngó Múngú ri íngúzú

67 Índrí Uleteré rī ní mváná rī vé étépì Zākāriyā ri ásúzú, Zākāriyā ní kúru ú'dúkó íngápi Múngú vúgálésī rī ùlüzú kīnī,

68 “È íngúkí Úpí Múngú Ìsèrélè vé rī íngúngū, ã'diãtãsiyã ímú ívé 'bá rī pi paá gí.

69 Ìpè 'bá ní 'bá ùkpò be ni ímú 'bã paá, ìpè íngázú ívé átí' 'bágú Dãwúđì vé úyú agá.

70 Úpí ezi tã 'dĩri kú ívé nẹbĩŞ uletere rĩ pi ní ọtú
ínógósí,

71 kīnī, ĩ ímụ 'bã pa 'bávẹ ari'ba rĩ pi drĩgẹ sī,
āzini 'bã 'bã ndre'bã ũnjĩ rĩ pi drĩgẹ sī rá.

72 Múngú kīnī 'í ẹsị ri adri ĩdrĩkídri 'bávẹ ẹtẹpịi
ní,
āzini 'i ívé ũndĩ 'í ní rụjụ uletere rĩ vé tã ígá
rá.

73 Sõ ũyõ rĩ 'bã ẹ'bịpị Ābūrámã ní

74 kīnī, 'i 'bã pa 'bávẹ ari'ba rĩ pi drĩgẹ sī rá,
'bã ngakí rí 'í ní ẹzị ụrĩ ākó,

75 ụ'dụ cérẹ 'bã adrikí rí uletere, āzini 'bã 'okí rí
tã pịrị 'í ẹnretị gé.

76 Mã mvã rĩ, ĩ ímụ mi zị nẹbĩ Múngú ũkpõ be
'bã rĩ pi drĩgẹ cérẹ rĩ vé ni,
ã'diātāsīyã mi ímụ mụ drĩdrĩ Úpí ní lẹtị údé.

77 Mi ímụ lū ĩrivé 'bã rĩ pi ní, ĩ ícõ kọpi pa rá,
Múngú trũ dõ kọpi ĩvé ũnjĩkãnyã agásĩ gí.

78 Múngú ní adrií ẹsị be múké rĩ sī,
ĩri ímụ 'bã ní ụtụjã ĩpẹ 'bũ gé 'dãásĩ dĩ 'bã
drĩgẹ,

79 ĩri ímụ dĩ 'bã adri'bée ĩnịjã agá rĩ pi drĩgẹ,
āzini 'bã ri'bã drãngárã ütẽ'bã rĩ pi drĩgẹ,
ĩri 'bã ní lẹtị pịrị tãkiri ĩsúzú ni 'i'da."

80 Yũwãnĩ kã mbaá, Índrí Múngú vé rĩ sē ĩri
ní ũkpõ. Yũwãnĩ adri ãngũ ã'wí cínyáfã rú rĩ
agá 'dãá cĩmgbã cazú ụ'dụ ĩ ní ĩri pẹzú mụzú 'bã
Īsērélẽ vé rĩ pi āsámví gé rĩ gé.

Ş 1:70 1:70 Nẹbĩ: Múngú ri ívé tã átã nẹbĩ rĩ pi ní, kọpi kúru
ĩrivé ụ'dụkọ rĩ ũlũ 'bã rĩ pi ní.

2

Yēsũ vé tɨngára (Mātáyo 1:18-25)

¹ Lókí 'dãri gé, 'bãgú ãmbúgú Rómã vé* Ægósītō sē tāimbı kīnĩ, lē 'bá Rómã vé rĩ pi céré, ã sīkí kôpi ã rụ búkũ agá.

² ('Dĩri rụ ĩ ní 'dó sĩ drĩdrĩ 'bá rĩ pi lãzú, ĩsú ãkũdē Kũrĩnyã ri gávãnã ãngũ Sírĩyã vé rĩ agá rĩ.)

³ 'Bá ãlu ãlu nga mužú 'ĩ rụ sĩ ĩvé kũrú agá.

⁴ Kúru Yösépã pi ní ngazú ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ agá, kũrú Nãzērétã vé rĩ agásĩ, kôpi ní 'dezú mužú ãngũ Yũdáyã vé rĩ gé, kũrú Bětēlēmē vé rĩ agá, ã'diãtãsiyã Yösépã ĩfũ úyú Dãwũdĩ vé rĩ agá.

⁵ Jĩ Mãriyã ĩri ní lēe jeé 'ĩ ní ũkú rú rĩ mužú 'ĩ vúgã sĩ ĩndĩ, ĩsú Mãriyã ã 'a mba deę gĩ, ĩri ĩlókō tĩtĩ.

⁶ Kôpi kã riĩ adriĩ 'dãlé, sã Mãriyã vé mvã rĩ tĩzú rĩ ní ícázú.

⁷ Mãriyã ní ívé mvã kãyú rĩ tĩzú ágónã. ĩri ní ĩmũlũzú bõngó sĩ, ĩri ní 'bãzú lazú sõndũkũ ãnyãpã rĩ pi ní rizú ngã nyazú rĩ agá. 'Bã mvãnjã rĩ laã sõndũkũ rĩ agá, ã'diãtãsiyã jó ũmũ rĩ pi ní lazú rĩ agá 'dãá, kôpi ĩsúkĩ vũrã lazú ni kuyé.

'Bá kãbĩlõ úcé'bã rĩ pi mãlãyĩkã rĩ pi be

* **2:1** 2:1 'Bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ: ĩri 'bãgú ãmbúgú 'bãgú ãngũ ãndiãndĩ rĩ pi agá rĩ pi drĩgē, ãngũ Yũdáyã vé rĩ drĩgē, ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ drĩgē, ãzini ãngũ Yãhũdĩ rĩ pi vé rĩ drĩgē. 'Bá Rómã vé rĩ pi ĩvé 'bãgú ãmbúgú rĩ zĩ ĩvé tĩ sĩ Kãyisárã.

8 Ìnìṅá 'dãri sî, 'bá urukọ kãbîlô úcé'bá ni pi rikí ìvé kãbîlô ùtée ásé agá 'dãá.

9 Mālāyíkã ālu Úpí vé rî ní ìndrészú kôpi ẹndrẹti gé, ñṅgára Úpí vé rî ní āngũ ìmgbērészú kôpi ā gārā gá sî, sē ũrî fù kôpi ambamba.

10 Kúru mālāyíkã rî ní 'yozú kôpi ní kînî, “Ìmi adrikí ũrî sî ku. Má ìjî ìmi ní ọ'dúkọ múké, 'bá rî pi céré ìmù adri āní āyîkô sî āmbúgú.

11 Ìnìṅá āndrũ nōri sî, tîkí ìmi ní 'bá ìmi Paápi ni gí kūrú Dāwúḍi vé rî agá Bētēlémē agá, ìri Úpí Kúrísítô† 'i.

12 Ngá ìmi ní ícózú ìri nîzú ámázú rî ìri 'dîni, ìmi mu ùdẹṅá rî ìsú ìmùlùkí bōngó sî, 'bākí ìri laá sōndúkù ānyāpá rî pi ní ngá nyazú rî agá.”

13 Koro mālāyíkã urukọ kárákará íngákí 'bũ gé 'dãásî, kôpi úmúkí ì mālāyíkã ìndrẹpi 'dîri be trù, kôpi rikí Múngú ri íngú, rikí 'yoó kînî,

14 “È íngúkí Múngú 'bũ gé 'dãá rî íngúngũ, tākíri ā adri vũ drîgé nōgó 'bá Múngú ní āyîkô sē'bá rî pi āsámvú gé.”

15 Mālāyíkã rî pi ká ì újá gōó muṅú 'bũ gé 'dãá, 'bá kãbîlô úcé'bá rî pi ní átázú ì āsámvú gé sî kînî, “Lē 'bâ 'dekí muṅú Bētēlémē gá 'dãá tã 'i ngaápi Úpí ní lūú 'bá ní rî ndrēé 'bâ mî sî.”

16 Kôpi alikí ì muṅú rú'bá sî, kôpi cakí Māriyā pi ìsú Yōsépā be ùdẹṅá rî sî, 'bākí ùdẹṅá rî laá sōndúkù ānyāpá rî pi ní ngá nyazú rî agá.

† 2:11 2:11 Kúrísítô: Kúrísítô ri 'bá ì ní ùdu dãá drî ni gé, lüzú kînî Múngú ìpē ìri adrii 'bágú rú. Èbérē ti sî Kúrísítô ri ì zì Māsíyā. 'Í lá Yūwánî 1:41.

17 'Bá kãbĩlõ úcé' bá 'dĩ' bée kã mujú caá mváná rĩ ndreé, kòpi ùlũkĩ tã mǎlǎyíkã rĩ ní lúú ĩ ní mváná rĩ ã tã sĩ rĩ 'bá rĩ pi ní céré.

18 'Bá rĩ pi kã tã 'bá kãbĩlõ úcé' bá rĩ pi ní ùlũú 'dĩri yĩ, sã kòpi ní ãyãngará.

19 'Bo Mǎriyã 'bã tã 'dĩ' bée céré kuú 'í ẹsị agá, ri tã ni ùsũú ẹsịsílé sĩ.

20 'Bá kãbĩlõ úcé' bá rĩ pi kã mviú gõó, kòpi riki ñngará Múngú vé rĩ íngú, ã' diãtãsiyã tã kòpi ní ndreé, ãzini kòpi ní yĩ rĩ nga 'i sũ mǎlǎyíkã rĩ ní lúú ĩ ní rĩ tĩni.

Jikí Yẹsũ ri i' daá Jó Múngú vé rĩ agá

21 Mváná rĩ kã adrií caá ú' dụ ãrõ, ĩ ní ágélé ni ẽ tị lizú, ĩ ní rú ni 'dazú Yẹsũ 'i, rú 'dĩri mǎlǎyíkã lũ nĩ drĩdrĩ, ịsú ãkũdẽ ẹndrẹpi ri drĩ 'a ãkó.

22 Mǎriyã pi Yõsépã be, kòpivé ú' dụ lã' bĩ vé ìfũzú yĩ agásĩ rĩ kã deẹ, kòpi ní mváná rĩ jizú muzú i' dazú Úpí ẹndrẹti gé Yẹrúsálémã gá 'dãá, sũ tãimbị Mósẽ[‡] vé rĩ ní lée rĩ tĩni.

23 Tãimbị Úpí vé rĩ 'yo kĩnĩ, “Anji ãgõ ĩ ní tị kãyú rĩ pi ãrẽvú céré, ĩ kòpi sã Úpí Múngú ní.”

[‡] 2:22 2:22 Mósẽ: Yõsépã kã drãá gí, 'bãgú Ẹjẹpétõ vé rĩ 'bã anji Ịsẹrélẹ vé rĩ pi ẹzi ngaá tũgẹrĩ rú caá ílĩ mụdũrũlũ sụ (400). Kuru Múngú ní Mósẽ ri ịpẹzú imúzú anji Ịsẹrélẹ vé rĩ pi pazú adringará tũgẹrĩ rú rĩ agásĩ. Múngú sã tãimbị rĩ Mósẽ ní, ã lũ anji Ịsẹrélẹ vé rĩ pi ní, sẹzú ĩ ní tãimbị rĩ zizú tãimbị Mósẽ vé ni ãnĩ. Tiki Mósẽ ri ịsú ãkũdẽ ílĩ rĩ ca élifũ ãlu mụdũrũlũ sụ (1,400), ịsú ãkũdẽ tiki drĩ Yẹsũ ri kuyé. 'Í lã Wũngará 2-24. 2:23 2:23 Wũngará 13:2, 12

24 Kúru kôpi ní rōbōṅṅōṢ sēzú zāzú sũ tǎĩmbĩ Úpí vé rĩ ní 'yoó, “Ǻ sēkí ãmámũ ĩrĩ, dōku ũ'bōlōgú ĩrĩ rĩ tĩnĩ.”

Sĩmĩyónã ũlũ ỳ'dúkọ íngápi Múngú vúgálésĩ rĩ

25 Lókí 'dãri gé, ágó ãzi ri adri Yẹrúsälémã gá 'dǎá, rú ni Sĩmĩyónã 'i, ĩri tǎ 'o pĩrĩ, ĩri ri Múngú ri zĩ ỳ'dú céré, ẹpĩ Índrí Uleteré Múngú vé rĩ sĩ, ri 'bá ĩsērélē vé rĩ pi vé pangará ũtēé.

26 Índrí Uleteré rĩ lũ ĩri ní kĩnĩ, ícọ drĩ drǎá ku, ĩri Kúrísítō Úpí Múngú ní úmvúlésĩ ĩpěé rĩ ndre ũgbále, ĩri íbĩ drǎ ndō.

27 Ỳ'dú 'dãri gé, Índrí Uleteré rĩ ko Sĩmĩyónã ẹ drĩ mụzú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dǎá. Mǎrĩyǎ pi Yōsépǎ be, kôpi kǎ mvánǎ Yésũ ri jĩjĩ Úpí vúgá 'dǎá sũ tǎĩmbĩ Mósē vé rĩ ní lěé rĩ tĩnĩ,

28 Sĩmĩyónã ní mvánǎ rĩ í'dúzá ruzú 'í drígé, ĩri ní Múngú ri íngúzú, ĩri ní 'yozú kĩnĩ,

29 “Úpí, ma átí'bá mívé ni, mĩ sē mã drǎ tǎ be kírĩ.

'Í 'o tǎ mí ní ẹzĩjĩ rĩ gĩ.

30 Á ndre 'bá ãngũ paápi,

31 mí ní ĩpěé 'bá céré pi ní rĩ gĩ.

32 ĩri ũtúnǎ, ĩri Múngú ri i'da 'bá adri'bá Yǎhũdĩ rú ku rĩ pi ní,

ĩri sē 'bá rĩ pi 'bá ĩsērélē vé rĩ pi íngúngũ!”

33 Tǎ Sĩmĩyónã ní 'yoó 'dĩri sē Yōsépǎ pi Mǎrĩyǎ be ãyǎkĩ ãnĩ ãyǎyǎ.

Ṣ 2:24 2:24 Rōbōṅṅō: Rōbōṅṅō 'dĩri lũ kĩnĩ Mǎrĩyǎ pi Yōsépǎ be ngá ãkó. 'Í lǎ Lẹvĩtĩkǎ 12:8. 2:24 2:24 Lẹvĩtĩkǎ 12:8

34 Kúru Sīmīyónã ní kôpi ní tãkíri sězú, ĩri ní 'yozú Māriyã ní kīnī, “Mívé mváná 'dĩri, 'bá ụrụkọ Īsērélē vé rī pi ímụ ĩri gā sī, ĩ ímụ kôpi ĩrīñã ãní rá, ụrụkọ'bée ímụ ĩrivé tã ã'yī rá, kôpi ímụ ídríngará ịsụ ãní rá. Kãdō ímụ 'i i'daá, 'bá rī pi ĩri gā sī.

35 Mvã 'dĩri ímụ tã 'bá rī pi ní rií ụsụ ị ẹsị agá 'dãlé rī pi i'da céré ãmvé. Māriyã, mī ẹsị ri ímụ ĩzãngã ịsụ sụ sōkí ịlị ãco sī tịni.”

36 Ūkú ãzi nẹbī, rú ni Ánã 'i, ĩri Pãnũélē ã mvá, ĩri Āsérãzī, ĩri ãrãkã rú. Kôpi ní ĩ jezú rī gé, kôpi adrikí ágó ni be caá ịlị ẹzịrī, ágó rī ní drãzú.

37 Ánã adri ọwúzị rú, ĩrivé ịlị ca pụkụ ãrō drī ni sụ, ku Jó Múngú vé rī kuyé, ri Múngú ri ịnjī ụtúná pi ịníná be, ri 'i a'bií* ngá nyangará sī, ãzini ri Múngú ri zịi.

38 Ánã ní koro ícázú, ịsụ ãkūdē Sīmīyónã ri átá Māriyã pi ní Yōsépã be. Ánã ní Múngú ní ọwō'dífô sězú, ĩri ní mváná rī vé tã átázú 'bá céré ri'bá Yẹrūsálémã vé pangará ütē'bá rī pi ní.

39 Yōsépã pi Māriyã be, kôpi kã lã'bī tãimbị Úpí vé rī ní lēé rī 'oó deẹ céré gí, kôpi ní mvizú gōzú ịvé kūrú Nãzērétã vé rī gé ãngũ Gãlíláyã vé rī agá 'dãlé ũzi.

40 Mváná rī mba ícá ũkpō be, tã nīngará be, Múngú 'bã ẹsị múké ĩri ní.

Yēsũ ri Jó Múngú vé rī agá

* 2:37 2:37 A'bi: Sã ãzi sī Yãhúdī rī pi ri ĩ a'bi, nyakí ínyá ku, kôpi ri ẹsị 'bã rizú Múngú ri zizú.

41 Ílí ãlu ãlu, Yésũ étépi pi éndrépi be, kôpi ri éci Yêrusâlemã gá ùmũ Ụ'dú Múngú ní Èlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ ã nyangára gá.†

42 Yésũ kã adrii ílí be mụdrị drị ni ñrĩ, kôpi 'dekí mụú étépi be éndrépi sĩ ùmũ rĩ gé, sũ ìvé mēre ní lēe rĩ tịni.

43 Ụmũ rĩ kã deę, Yésũ étépi pi éndrépi be, kôpi kã rií mvií mụzú 'bětị Nāzērētā gá 'dãá, Yésũ áwí kuú vúlé Yêrusâlemã gá 'dãá, étépi pi éndrépi be nĩkí áamá kuyé.

44 Kôpi ụsũkí déna ñri 'bá ĩ ní rií ęci tuú kôpi be trú rĩ pi ãsámvú gé, kôpi écikí ụtú nji. Kôpi ní kúru ídózú Yésũ ri ndāzú ìvé máríté rĩ pi ãsámvú gé sĩ.

45 Kôpi kã ñri ịsú kuyé, kôpi ní gōzú mụzú ñri ndāzú vúlé Yêrusâlemã gá 'dālē.

46 Ụ'dú na ã vúdrị gé, kôpi cakí mụú Yésũ ri ịsú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá, úrí kuú 'bá ãngũ ìmbá 'bá rĩ pi ãsámvú gé, ñri ri kôpivé tã yi, ãzini ñri ri kôpi uzị tã sĩ.

47 'Bá rĩ pi kã tã ñngára ñri ní átázú, ãzini tã újázú rĩ yi, kôpi ãyākí ãní ãyāyā.

48 Yésũ étépi pi éndrépi be, kôpi kã ñri ndree, sē kôpi ní ãyāngára. Éndrépi ní 'yozú ñri ní kīnī,

† 2:41 2:41 Ụ'dú Múngú ní Èlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ: Yāhūdī rĩ pi ri ụ'dú Múngú ní ọtụ ẹlìzú Ìsèrèlè rĩ pi vé jó rĩ pi tị gé sĩ Èjèpétò gá 'dãá rĩ vé tã ígá. Ọtụ kôpi ẹ'bípìjì ùbèkí kãbilò ã ãrì ìvé kẹtẹ̀ ẹ ẹrife gá sĩ, sē Múngú ú'dị kôpi kuyé. Múngú ú'dị 'bá Èjèpétò vé kãbilò ãrì ùbè 'bá ìvé kẹtẹ̀ ẹ ẹrife gá sĩ kuyé rĩ pi vé anjì ãgò káyú rĩ pi ùdráá 'bá ãlu ãlu vé 'bětị ãsámvú gé sĩ rá. 'Í lã Wűngará 12:17-28; Mátayo 26:2; Mārākō 14:1; Lúkã 2:41; Yűwānī 2:13; Ẹzị 12:4; 1 Kōrinitō 5:7; Èbèrè 11:28.

“Mâ mvá rĩ, 'bâ mí étépi be, 'bá rikí mi ndãã ãzãngã ãzãngã rú. 'Í 'o 'bâ 'dĩni ãsĩ?”

⁴⁹ Yēsũ ní kôpi zizú kĩnĩ, “Ngá ĩmi ní rizú ma ndãzú rĩ ã'di? ĩmi nĩkĩ kuyé 'yozú kĩnĩ, lē mā adri má Étépi vé jó agá?”

⁵⁰ 'Bo tā ĩri ní átá kôpi ní 'dĩri fi kôpi drĩgé kuyé.

⁵¹ Kúru ĩri ní 'dezú muzú kôpi be trú Nãzērētã gá 'dãlé, 'dụ kôpivé tā ngaá rá. 'Bo éndrēpi 'bã tā ĩ nga'bée 'dĩ'bée céré kuú 'í éšĩ agá.

⁵² Yēsũ mba tā nĩngará be, āzini mba rụ'bá be múké múké. Múngú lē ĩri rá, 'bá rĩ pi lēkĩ kpá ĩri rá.

3

Yũwãní Bãtĩzĩmũ sēepi rĩ vé tị sēngará

(Mătáyo 3:1-12; Mărăkõ 1:1-8; Yũwãní 1:19-28)

¹ Bãgú ãmbúgú Rómã vé Tĩbērĩyã rụ mālũngã rĩ caá ílĩ mụdrĩ drĩ ni tõwũ, ĩsúzú Pónĩtĩyõ Pĩlátõ ri gávãnã ãngũ Yũdáyã vé rĩ agá, Ēródē* rụ ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ nĩ. Ēródē édrĩpi Pĩlípũ rụ ãngũ Ĩtúrĩyã vé rĩ pi Tũrãkõnĩtĩ vé rĩ be, Lĩsãnĩyãsĩ rụ ívé rĩ ãngũ Ābĩlénē vé rĩ.

² Lókĩ 'dãri gé, Ānãsĩ pi Kãyáfã be, kôpi atala ambugu, ú'dúkõ Múngú vé rĩ ní ícázú Zãkãrĩyã

* **3:1** 3:1 'Bãgú Ēródē: Ēródē 'dĩri Ēródē Ānĩtĩpã 'i, ĩri Ēródē Āmbúgú rĩ vé mvá. 'Í lã Mătáyo 14:1; Mărăkõ 6:14; Lúkã 3:1; Ēzĩ 4:27. Sã ĩ ní Yēsũ ri tizú rĩ gé, Ēródē Āmbúgú 'dĩri rụ ãngũ rĩ nĩ. 'Í lã Mătáyo 2:1-8; Lúkã 1:5. Vűdrĩ ni gé, 'bãgú ãzi anigé rụ ni Ēródē Āgĩrĩpã, ĩri Ēródē Āmbúgú rĩ vé mvá vé mvá. 'Í lã Ēzĩ 12:1-13:1.

mvòpì Yūwánĩ vúgá ãngũ ã'wí cínyáfã rú rĩ agá 'dãá.

³ Yūwánĩ ní mužú yĩ Yáridénĩ vé rĩ ẽ mĩlé gá sĩ, ri tì sěé mužú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, 'bá rĩ pi ã újákí ẹsì, kòpi ã rúkí bătízĩmũ, Múngú ã trũ rí kòpi ìvé ùnjĩkányã agásĩ rá.

⁴ Tã 'dĩri nẹbĩ Īsáyã sĩ ọtù ịnọgọsì ìvé búkũ agá kĩnĩ,

“Ụ'dúkọ 'bá ãzi vé ni ri ọ'ù ãngũ ã'wí cínyáfã rú rĩ agá 'dãá, kĩnĩ,

‘Ìmi údékí lẹtì Úpí ní,
 ìmi útúkí lẹtì ìrivé rĩ ã adri pìrì.

⁵ Ìmi ọtúkí ãngũ ì'bùná rú rĩ pi rá,
 ìmi udíkí írã rĩ pi, ãzini ìmi gákí ãngũ ánga
 rú rĩ pi, ã adri kpãkpã,

ìmi útúkí lẹtì gōrōṅō rú rĩ pi ẽ ícá pìrì,
 ìmi ọtúkí lẹtì 'bù rú rĩ pi ícá kpãkpã.

⁶ 'Bá rĩ pi ímù ùkpō Múngú ní ãngũ pazú rĩ ndre ì mị sĩ.' ”

⁷ 'Bá bĩtríká ímúkí, kòpi lẹkí Yūwánĩ ã sě ì ní bătízĩmũ,† Yūwánĩ ní 'yozú kòpi ní kĩnĩ, “Ìmi adri'bée sũ ìnì tịnì 'dĩ'bée, ã'di ìmgbē ìmì mị ápázú Múngú vé jìkó úmvúlésì ímùpi drìdrì 'dìlé rĩ gé sĩ nĩ?

⁸ Lē ìmi 'okí tã lūúpi 'yozú kìnĩ, ádarú ìmi újákí ẹsì ìmivé ùnjĩkányã agásĩ gí ni áyu, lē ìmi ríkí 'yoó, Ābūrámã ri ìmi ẹ'bípì 'dìni ku. Á 'yo ìmi

3:6 3:6 Īsáyã 40:3-5 † **3:7** 3:7 Bătízĩmũ: Ī ri 'bá rĩ pi ní bătízĩmũ sě lüzú kìnĩ, kòpi újákí ẹsì ìvé ùnjĩkányã agásĩ gí, kòpi ẹ'yìkì Múngú ri gí.

ní 'díní, Múngú ri ícò írà anjíná 'dĩ'bée újá ufu anjíná Ābūrámã vé ni‡ rú rá.

⁹ Múngú í'dú ũbólu pɛtɪ ã ulá ugazú rĩ 'í drigé gí, pɛtɪ 'a'bée ũ'a be múké ku rĩ pi ãrêvú céré ĩ uga vŭgá, ĩ kôpi 'du ú'bé ãcí agá."

¹⁰ 'Bá bĩtríká rĩ pi ní Yũwánĩ ri zizú kínĩ, "Kúru lě 'bã 'okí ã'di?"

¹¹ Yũwánĩ ní újázú kôpi ní kínĩ, "'Bã rĩ dō bōngó be ĩrĩ, ã sē ãlu ni 'bã bōngó ãkó rĩ ní, 'bã rĩ dō ãnyāngã be, ã sē ãnyāngã 'bã ãnyāngã ãkó rĩ ní."

¹² 'Bá mŭfēngã umbe jezú rĩ u'du'bã rĩ piš ímúkí kpá Yũwánĩ vúgá, Yũwánĩ ã sē ĩ ní bătízĩmũ. Kôpi ní ĩri zizú kínĩ, "Ímbápi, kúru lě 'bã 'okí ã'di?"

¹³ Yũwánĩ ní 'yozú kôpi ní kínĩ, "Lě ĩmi u'dukí mŭfēngã rĩ 'bã rĩ pi vúgá sĩ sŭ tãĩmbĩ ní lěé rĩ tĩni, ã u'dukí ãndō be ku."

¹⁴ Āngáráwá urukọ ímúkí kpá Yũwánĩ ri zĩ kínĩ, "Kúru lě 'bã 'okí ã'di?"

Īri ní újázú kôpi ní kínĩ, "Ē ẹríkí 'bã ãzi ã ngá ũkpō sĩ ku, ãzini ã tōkí 'bã ãzi ũnjō sĩ ku, lě ĩmi adríkí ãyĩkō sĩ ngá ĩ ní ĩmi ũfēzú rĩ sĩ."

¹⁵ 'Bã rĩ pi ríkí céré ẹsĩ 'bãá Kúrísitō ri ũtēzú, kôpi ríkí ũsŭy ĩ ẹsĩ agá 'dãlé kínĩ, déna Yũwánĩ ri Kúrísitō 'i.

‡ 3:8 3:8 Anji Ābūrámã vé ni: 'Bã urukọ'bée ũsŭkí kínĩ ĩ dō anji Ābūrámã vé ni, Múngú ri ícò ĩ pa rá. § 3:12 3:12 'Bã mŭfēngã u'du'bã rĩ pi: 'Bã mŭfēngã u'du'bã 'dĩ'bée, kôpi Yãhŭdĩ ri 'bã mŭfēngã u'du'bã 'bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ ní rĩ. Kôpi ri mŭfēngã rĩ u'du ãmbúgú 'bãgú rĩ ní 'yoó kôpi ã u'dukí rĩ ndě.

16 Yūwánĩ ní 'yozú kòpi ní kīnĩ, “Ma ri ĩmi ní bātízĩmũ rĩ sē yĩ sī. 'Bo 'bá āzi ri ímũ vúlé 'dĩ'dĩ, ĩrivé āmbũgũ ndē mávé rĩ rá. Má ícò ĩrivé ngá pá gá rĩ vé bǎá oyuyú bǎ ku. ĩri ímũ ĩmi ní bātízĩmũ sē ũkpō Índrĩ Uleteré rĩ vé rĩ sī, āzini ācí sī.

17 ĩri kòbì be drìgé ānyá ù'bízú ānĩ, ĩri ānyá rĩ ù'bì, ĩri ānyá rĩ vé fí* dǎ ĩrá agá, ĩri 'bí ni zǎ ve ācí drǎapi ku ni sī.”

18 Yūwánĩ ũlũ Múngú vé ù'dúkò múké rĩ 'bá rĩ pi ní lètì be āndiāndí.

19 'Bo Yūwánĩ ní Ēródē ē drĩ ínjázú ĩri ní édrìpì Pílípũ vé ũkú Ēròdíyǎ ri 'duyú 'í ní ũkú rú rĩ sī, āzini ĩri ní tǎ ũnjí 'oó tré rĩ sī.

20 Ēródē gō ũnjĩkǎnyǎ āzi 'oó agáá rá, 'du Yūwánĩ ri 'beé jó āngũ ũ'yǐzú rĩ agá.

Yūwánĩ sē Yēsũ ní bātízĩmũ

(Mǎtáyo 3:13-17; Mǎrǎkō 1:9-11)

21 Sǎ Yūwánĩ ní rizú 'bá rĩ pi ní bātízĩmũ sēzú rĩ gé, sē kpá Yēsũ ní bātízĩmũ ĩndĩ. Yūwánĩ kǎ rií Múngú ri zìj, 'bũ ní 'i zǐzú,

22 Índrĩ Uleteré rĩ ní ísízú ímúzú sũ āmámũ tìjì, úrizú Yēsũ drìgé. Kúru ù'dúkò ní íkúzú 'bũ gé 'dǎásĩ kīnĩ, “Mi Mvǎ mávé ni, á lē mi ambamba, ma āyĩkō sī mí sī.”

Ē'bìpìjì Yēsũ vé rĩ pi

(Mǎtáyo 1:1-17)

* 3:17 3:17 Ānyá rĩ vé fí, āzini 'bí ni: Ānyá rĩ vé fí, ĩri 'bá Yēsũ Kúrísítō ri ě'yì'bá gí rĩ pi, 'bí ni, ĩri 'bá Yēsũ Kúrísítō ri ě'yì'bá kuyé rĩ pi.

23 Yēsũ kā ívé ẽzĩ í'dó, ịsũ ịrivé ílĩ ri ílókõ ca pũkũ na. 'Bá rĩ pi céré ụsũkĩ kìnĩ, ịri Yōsépã ã mvá,

Yōsépã ri Hělĩ ã mvá,

24 Hělĩ ri Mātátã ã mvá,

Mātátã ri Lévĩ ã mvá, Lévĩ ri Mēlékĩ ã mvá,

Mēlékĩ ri Yānáyĩ ã mvá, Yānáyĩ ri Yōsépã ã mvá,

25 Yōsépã ri Mātātíyã ã mvá, Mātātíyã ri Āmósã ã mvá,

Āmósã ri Nāhúmũ ã mvá, Nāhúmũ ri Ĕsélĩ ã mvá,

Ĕsélĩ ri Nāgáyĩ ã mvá,

26 Nāgáyĩ ri Mátã ã mvá,

Mátã ri Mātātíyã ã mvá, Mātātíyã ri Sēmēyínĩ ã mvá,

Sēmēyínĩ ri Yōsékē ã mvá, Yōsékē ri Yódã ã mvá,

27 Yódã ri Yōnánã ã mvá, Yōnánã ri Rēsã ã mvá, Rēsã ri Zērũbābēlã ã mvá, Zērũbābēlã ri Sālītíyélē ã mvá,

Sālītíyélē ri Nérĩ ã mvá,

28 Nérĩ ri Mēlékĩ ã mvá,

Mēlékĩ ri Ádĩ ã mvá, Ádĩ ri Kōsámã ã mvá,

Kōsámã ri Ĕlēmādámã ã mvá, Ĕlēmādámã ri Ĕrē ã mvá,

29 Ĕrē ri Yósũwã ã mvá, Yósũwã ri Ĕlízérē ã mvá,

Ĕlízérē ri Yōrímã ã mvá, Yōrímã ri Mātátã ã mvá,

Mātátã ri Lévĩ ã mvá,

30 Lévĩ ri Sīmíyónã ã mvá,

Sīmíyónã ri Yũdã ã mvá, Yũdã ri Yōsépã ã mvá,

Yōsépã ri Yōnámũ ã mvá, Yōnámũ ri Ĕlĩyākímã ã mvá,

31 Ĕlĩyākímã ri Mēláyã ã mvá, Mēláyã ri Ménã ã mvá,

Ménã ri Mātátã ã mvá, Mātátã ri Nātánã ã mvá,

Nātánã ri Dãwúđĩ ã mvá,
³² Dãwúđĩ ri Yésē ã mvá,
 Yésē ri Ōbédē ã mvá, Ōbédē ri Bōójã ã mvá,
 Bōójã ri Sālīmónĩ ã mvá, Sālīmónĩ ri Nāsónã ã
 mvá,
³³ Nāsónã ri Āmĩnãdábã ã mvá, Āmĩnãdábã ri
 Ādĩmĩnĩ ã mvá,
 Ādĩmĩnĩ ri Ārínĩ ã mvá, Ārínĩ ri Ēzĩrónã ã mvá,
 Ēzĩrónã ri Pěrézĩ ã mvá, Pěrézĩ ri Yúđã ã mvá,
³⁴ Yúđã ri Yōkóbũ ã mvá, Yōkóbũ ri Īsákã† ã mvá,
 Īsákã ri Ābūrámã ã mvá, Ābūrámã ri Térã ã
 mvá,
 Térã ri Nãhórã ã mvá,
³⁵ Nãhórã ri Sěrúgã ã mvá,
 Sěrúgã ri Réwũ ã mvá, Réwũ ri Pělégē ã mvá,
 Pělégē ri Ēbéré ã mvá, Ēbéré ri Sélã ã mvá,
³⁶ Sélã ri Kãyĩnã ã mvá, Kãyĩnã ri
 Ārĩpãkãsádã ã mvá,
 Ārĩpãkãsádã ri Sémē ã mvá, Sémē ri Núwã ã
 mvá,
 Núwã ri Lēmékē ã mvá,
³⁷ Lēmékē ri Mětūsélã ã mvá,
 Mětūsélã ri Ēnókã ã mvá, Ēnókã ri Yãrédē ã mvá,
 Yãrédē ri Mãhãlãlélĩ ã mvá, Mãhãlãlélĩ ri Kěnã ã
 mvá,
³⁸ Kěnã ã mvá, Ēnósã ã mvá, Ēnósã ri Sétē ã mvá,
 Sétē ri Ādãmã‡ ã mvá, Ādãmã ri, Múngú gbi Īri
 nĩ.

† **3:34** 3:34 Īsákã: Īsákã ri mvá Múngú ní eziĵi Ābūrámã ní rĩ. 'Í
 lã Í'dóngará 17-35. ‡ **3:38** 3:38 Ādãmã: Ādãmã ri 'bá Múngú
 ní 'dó gbií drĩdrĩ rĩ. Īri étépi 'bá vũ drĩgē rĩ pi vé ni céré. Īrivé
 ũkú Évã ri éndrēpi 'bá vũ drĩgē rĩ pi vé ni céré. 'Í lã Í'dóngará
 1-5.

4

*Ädróko ũ'bĩ Yësũ ri
(Mātáyo 4:1-11; Mārákō 1:12-13)*

¹ Yësũ kã ìfũú yĩ Yáridénĩ agásĩ, Índrí Uletere rĩ ní ìri ásúzá, Índrí Uletere rĩ ko ìri ě drĩ mužú ängũ ä'wí cínyáfã rú rĩ gé 'dãá,

² 'Dälé ädróko* ũ'bĩ Yësũ ri ú'dú pũkú su. U'dú 'dĩ'bée agá, nya ngá äzi kuyé, ěbĩrĩ fũ ìri rá.

³ Ädróko rĩ ní 'yozú Yësũ ní kĩnĩ, “Mi dō Mvá Múngú vé ni, mí újá írã mvá 'dĩri ufuú pánga rú.”

⁴ Yësũ ní újázú ìri ní kĩnĩ, “Sĩkĩ búkũ Múngú vé rĩ agá kĩnĩ, “Bá ícó adrií ídri rú 'yéná änyāngā sĩ ku.’ ”

⁵ Ädróko rĩ ní ìri jizú tuzú ánga drĩgé urugégé 'dãá, ìri ní ängũ vũ drĩgé rĩ pi i'dazú ìri ní céré.

⁶ Ìri ní 'yozú Yësũ ní kĩnĩ, “Ma sē mi ängũ vũ drĩgé nõ'bée ru céré nĩ, ngá ünyĩ be rĩ pi ärevú céré, ma sē mí ní, ä'diätäsĩyã sēkĩ kōpi kú má drĩgé, ma ícó sē 'bá má ní lēé rĩ ní rá.

⁷ Mí ütĩ dō kũmũcí ma ìnjĩzú rá, ma ngá rĩ pi ärevú sē céré mí ní.”

⁸ Yësũ ní újázú ìri ní kĩnĩ, “Sĩkĩ búkũ Múngú vé rĩ agá kĩnĩ, ‘Lē mĩ ìnjĩ 'yéná Úpí Múngú mívé rĩ áyu, mĩ nga ìri ní ězí.’ ”

⁹ Ädróko rĩ ní Yësũ ri jizú mužú Yërusälémã gá 'dãá, ìri ní Yësũ ri jizú tuzú Jó Múngú vé rĩ drĩgé

* **4:2** 4:2 Ädróko: Ädróko vé rú Sātánã 'i, ìri ämbúgu índrí ünji rĩ pi drĩgé, gã tã Múngú vé ri 'duhá ngagá sĩ 'bũ gé 'dälé. Múngú ídró ädróko ri índrí ünji rĩ pi be 'bũ gé 'dãásĩ nĩ. 'Í lã I'dangará 12:7-9. **4:4** 4:4 Dětörönómē 8:3 **4:8** 4:8 Dětörönómē 6:13

urɔ 'dãá, ĩri ní 'yozú kĭnĭ, “Mi dõ Mvã Múngú vé ni, 'í wa vũgã 'dãá.

10 ã'diãtãsiyã sĭkĭ Búkũ Múngú vé rĭ agã kĭnĭ,
 “ ‘Múngú ri ívé mālãyĭkã rĭ pi ĩpĕ
 ímú mĭ ĩzã ko rá,

11 kôpi mi ko ĩ drĭgé urɔ 'dĭgé,
 mĭ sĭ rĭ mĭ pá írã rŭ'bánã gã ku.’ ”

12 Yĕsũ ní újãzú ãdrõko rĭ ní kĭnĭ, “Sĭkĭ búkũ Múngú vé rĭ agã kĭnĭ, ‘Lĕ mĭ ũ'bĭ Úpĭ Múngú mívĕ rĭ ku.’ ”

13 ãDrõko kã Yĕsũ ri ũ'bĭ lĕtĭ be ãndiãndĭ tí, ĩri ní Yĕsũ ri kuzú kuú 'dãá, 'í íbĭ rĭ ĩgõõ ndõ.

*Yĕsũ í' dõ ĕzĭ ngaá Gãlĭlãyã gã
 (Mãtãyo 4:12-17; Mãrãkõ 1:14-15)*

14 Yĕsũ ní 'i újãzú gõzú ãngũ Gãlĭlãyã vé rĭ gé 'dãlé, Índrĭ Uleterĕ rĭ vé ũkpõ ású ĩri rá. ĩrivĕ tã ayi muzú ãngũ rĭ agãsi cérĕ.

15 Yĕsũ ri 'bánã rĭ pi ímbã Jó Múngú ri Zizú rĭ pi† agãsi, 'bánã rĭ pi ãrĕvú cérĕ íngúkĭ ĩri rá.

*'Bã Nãzĕrĕtã vé rĭ pi gãkĭ Yĕsũ ri sĭ
 (Mãtãyo 13:53-58; Mãrãkõ 6:1-6)*

4:11 4:11 Sãwúmã 91:11-12 **4:12** 4:12 Dĕtõrõnõmĕ 6:16
 † **4:15** 4:15 Jó Múngú ri Zizú rĭ: Yãhũdĭ rĭ pi vé Jó Múngú ri Zizú rĭ pi kãrãkarã kŭrŭ rĭ pi agãsi ãndiãndĭ, kôpi ri ĩ úmú Búkũ Múngú vé rĭ lã, ãzini kôpi ri Múngú ri ĩnjĭ Ũ'dũ Sãbãtã vé rĭ gé.

16 Yēsũ ní 'i újázú gōzú vúlé Nāzērētã gá, vūrã ìri ní mbazú rĩ gé 'dãá, ụ'dụ Sābátã vé rĩ gé,‡ ìri ní 'dezú mužú Jó Múngú ri Zìzú rĩ agá 'dãá, sũ ìri ní rií 'oó nǽí rĩ tịni. Ìri ní ngazú ụrụ sĩ Búkũ Múngú vé rĩ lãzú.

17 Ì ní búkũ nẹbị Ìsáyã vé rĩ í'dụzú sēzú drị ni gé. Ìri ní búkũ rĩ zìzú, ịsụ vūrã ì ní sĩ kìnĩ,

18 “Ìndrì Uletere Úpí vé rĩ ású ma gí,

ã'diātāsīyã ìpě ma ímụ

ụ'dúkọ múké rĩ ùlũú 'bá ngá ãkó rĩ pi ní.

Ìpě ma ímụ 'bá ì ní ù'yĩ jọ agá rĩ pi vé oṃungará ã tã ùlũú,

āzini 'bá mị be ẹsị 'bá gí rĩ pi vé āngũ ndrengará ã tã ùlũú,

'bá ì ní kọpi ẽ drị ọrụ rĩ pi ẽ ịsúkí rí drīwālã.

19 Lókí Úpí ní lēzú ẹsị múké 'bāzú 'bá rĩ pi ní rĩ ícọ gí, ìpě ma ímụ tã ni ùlũú.”

20 Yēsũ ní búkũ rĩ ụpịzú, ìri ní sēzú 'bá riipi búkũ rĩ ã tã mbaápi rĩ drígé, ìri ní úrízú vūgá. 'Bá Jó Múngú ri Zìzú rĩ agá rĩ pi ārēvú céré 'bākí mị rizú ìri ndrezú.

21 Kúru ìri ní 'yozú 'bá rĩ pi ní kìnĩ, “Búkũ Múngú vé má ní lãá, ìmi ní yị ãndrũ 'dĩri, tã ni nga 'i fūú tị ni gé gí.”

22 'Bá rĩ pi ārēvú céré ngakí átá kìnĩ, ìri múké, kọpi āyākí tã ìri ní átá múké 'dĩri sĩ rá, kọpi ní

‡ 4:16 4:16 Ụ'dụ Sābátã vé rĩ: Ụ'dụ 'dĩri Yāhūdī rĩ pi ní rizú uvuzú rĩ, āzini kọpi ní rizú Múngú ri zìzú rĩ. Yāhūdī rĩ pi ri ụ'dụ 'dĩri vé tã ígá kìnĩ, Múngú gbi 'bụ pi vū be nĩ, āzini Múngú pa ì adringará tųgẹrĩ rú rĩ agásí nĩ. Ụ'dụ Sābátã vé rĩ Yāhūdī rĩ pi ri zì ụ'dụ ẹzịrĩ, 'bo Kẹlịkọ rĩ pi ri zì ụ'dụ ázịyá. 'Í lã Wūngará 20:8-11; Dětōrōnómē 5:12-16. 4:19 4:19 Ìsáyã 61:1-2

rizú ĩ uzizú ĩ ãsámvú gé sī kīnī, “Mvá 'dīri adri nyo Yōsépã mvòpì 'i kuyé?”

²³ Yēsũ ní 'yozú kòpì ní kīnī, “Ádarú ĩmi ímú átá má ní nāpí sī 'dīni, ‘Mì riipi āngũ ídrìpì rī, mí ídrì mī úlúngu! Tã 'bá ní yīí mí ní 'oó Kāpārānāúmã gá 'dālè rī, lè mī 'o kpá mívè kūrú agá nōgó.’ ”

²⁴ Yēsũ ní gōzú 'yozú kīnī, “Ádarú á lè 'yoó ĩmi ní 'dīni, 'bá rī dō nēbī, ĩnjīkí ĩri ĩrivè kūrú agá ku.

²⁵ Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dīni, ọtú lókí Ēlīyã rú rī pi kárakará āngũ Īsērélè vé rī agá, ílì na ělì sī, yīígò 'dì kuyé, ẹbírì 'de ũnjí ũnjí āngũ rī agásí céré.

²⁶ 'Bo Múngú pē nēbī Ēlīyã ri mujú ọwuzì Īsērélè vé rī pi vúgá kuyé, pē ĩri mujú ọwúzìgòŠ adriipi kūrú Zārēfátá vé rī agá rī vúgá, āngũ Sídónā vé rī agá.

²⁷ Ọtú lókí nēbī Ēlísã* vé rī gé, 'bá ũfú† ní nyaá rī pi kárakará āngũ Īsērélè vé rī agá 'dāá, 'bo 'bá āzi ũfú ní deḡ rù' 'bá ni gé sī ni 'dāáyo, 'yéná ũfú rī de Nāmánã‡ Sírīyāgú rī rù' 'bá gá sī.”

§ 4:26 4:26 Ọwúzìgò: Ọwúzìgò 'dīri adri 'bá Īsērélè vé ni kuyé. 'Í lã 1 'Bāgú 17:1-24. * 4:27 4:27 Ēlísã: Ēlísã gō adrii nēbī Múngú vé ni Ēlīyã ā vùdrì gé. 'Í lã 1 'Bāgú 19; 2 'Bāgú 2-13. † 4:27 4:27 Ūfú: Tājimbì Mósè vé rī kīnī, 'bá ũfú ní nyaá rī ĩri āzāvũ rú, ā'yīkí ĩri adrii 'bá Īsērélè vé rī pi ãsámvú gé ku. Lè dō drã rī ã de 'i rù' 'bá gá sī rá, ĩri mu 'i 'i da átálágú rī endrètì gé, átálágú rī ĩri ndre, ĩri 'yo drã rī de rù' 'bá ni gé sī gí. 'Í lã Lẹvītíkã 14:1-32. ‡ 4:27 4:27 Nāmánã: Nāmánã adri 'bá Īsērélè vé ni kuyé. 'Í lã 2 'Bāgú 5:1-27.

28 'Bá adri'ba Jó Múngú ri Zizú rĩ agá rĩ pi kã tã 'dĩri yiì, kòpi ẽ ẹsì ve ùnjí ùnjí.

29 Kòpi ní ungazú uru, kòpi ní ìri zezú mužú kùrú rĩ agásì àmvé. Kòpi jìkí ìri mužú ánga ì ní kùrú rĩ sizú rĩ drìgé 'dãá, kòpi lèkí kòdô ìri zee 'deé wìlìwìlì agá 'dãá.

30 'Bo Yèsù ní 'dezú mužú 'bá bítriká rĩ pi àsámvú gé sǐ 'dǐsǐ rá, ìri ní kòpi kuzú.

*Yèsù dro índrí ùnjí fũú ágó àzi drìgé sǐ
(Màrákò 1:21-28)*

31 Kúru Yèsù ní 'dezú mužú kùrú Kãpãrãnãumã vé rĩ gé, àngũ Gãliláyã vé rĩ agá, ri 'bá rĩ pi ímbá ọ'dù Sábátã vé rĩ gé.

32 'Bá rĩ pi àyãkí tã ìri ní ímbá rĩ sǐ rá, à'diãtãsiyã tã ìri ní átá rĩ ùkpò be.

33 Ọ'dù àlu, Yèsù kã adrií Jó Múngú ri Zizú rĩ agá 'dãá, ágó àzi índrí ùnjí§ ní fií drì ní gé ní kpá 'dãá'dã, ágó rĩ ní trezú ọ'dúkò be uru 'dãá kǐnǐ,

34 “Á! Yèsù Nãzèrètágú rĩ, ngá mí ní lèé 'bá vùgá rĩ à'di? Mí ímú 'dĩri 'bã 'dij? Á nǐ mi rá! Mí 'Bá Uletere Múngú vé ni.”

35 Yèsù ní trezú índrí ùnjí rĩ drìgé kǐnǐ, “Mí újí kíri. 'Í fũú ágó 'dĩri drìgé sǐ!” Índrí ùnjí rĩ ní ágó rĩ 'duzú a'bezú vùgá 'bá rĩ pi andregá 'dìgé, ìri ní ngazú kpuzú mužú, 'o ágó rĩ ùnjí kuyé.

36 'Bá rĩ pi cére àyãkí tã 'dĩri sǐ àyãyã, kòpi rikí ì uzijí ì àsámvú gé sǐ kǐnǐ, “Tã ágó 'dĩri ní átá 'dĩri

§ 4:33 4:33 Índrí ùnjí: Ìri àndùrú mālāyíkã Múngú vé rĩ pi vé àzi 'bũ gé 'dãá, ñò tǎjmbj Múngú vé rĩ, Sātãnã ri kòpivé àmbúgú. Múngú idró kòpi 'bũ gé 'dãásì vùgá nòó, kòpi gòkí ufuú índrí ùnjí, kòpi ri 'bá rĩ pi ní ìzãngã sè vù drìgé nògò. 'Í lã l'dangará 12:7-9.

íngóni? Ìri ri átá ùkpõ be, ìri ri 'yo índrí ùnjí rĩ pi ní, kòpi ã fùkí ãmvé 'bá rĩ pi drĩgé sĩ, kòpi nga fù rá.”

³⁷ Yèsũ vé tã ayi mužú ãngũ 'dãri agásĩ céré.

*Yèsũ ídrí 'bá káràkará
(Mátáyo 8:14-17; Mǎrǎkõ 1:29-34)*

³⁸ Yèsũ ní füzú Jó Múngú ri Zizú rĩ agásĩ, ìri ní 'dezú mužú Sìmónã vé ãngá. Ca mužú ìsú Sìmónã ìdrèpì ri drã rú, rù'bá ni ko gbírílílí. 'Bá ãlu ãlu ní Yèsũ ri mǎzú kìnĩ, “Mí ídrí 'bá ní ùkú nòri fô!”

³⁹ Yèsũ ní 'i útrúzú ìnyinǎǎ ùkú rĩ vé gbóló gārã gá 'dǎá. Ìri ní 'yozú kìnĩ, drã rĩ ã nga ùkú rĩ drĩgé sĩ. Drã rĩ ní dezú ùkú rĩ rù'bá gá sĩ, koro ìri ní íngázú ọrụ, ìri ní ínyá á'dízú sèzú kòpi ní.

⁴⁰ Ọtù rĩ kǎ 'deé, 'bá rĩ pi ní ìvé 'bá drã be ãndíǎndí rĩ pi ìjǐzú Yèsũ vúgá nòó, ìri ní drí 'bǎzú 'bá drã be 'dĩ'bée drĩgé sĩ ãlu ãlu céré, ìri ní kòpi ídrízú.

⁴¹ Índrí ùnjí rĩ pi ní ùkpúzú 'bá káràkará rĩ pi drĩgé sĩ, rikí útré ú'dúkó be ọrụ 'dǎá kìnĩ, “Mí Mvǎ Múngú vé ni!” 'Bo Yèsũ ní trezú kòpi drĩgé kìnĩ, lè kòpi ã újíkí kírì, ã'diǎtǎsīyǎ kòpi nìkí rá 'yozú kìnĩ, ìri Kúrísitò 'i.

⁴² ǎngũ rĩ kǎ ọwú, Yèsũ ní füzú mužú vürǎ 'bá ãkó ni gé. 'Bá rĩ pi ní 'dezú rizú ìri ndǎzú. Kòpi kǎ ìri ìsú, kòpi lèkí kòdò ìri ugaá ã mu ìlélé ku.

⁴³ 'Bo Yèsũ ní 'yozú kòpi ní kìnĩ, “Lè mà ùlũ kpá ú'dúkó múké mǎlũngǎ Múngú vé rĩ ã tã mužú kùrù ọrụkò'bée agásĩ ìndĩ, ã'diǎtǎsīyǎ ìpèkí ma èzì 'dĩri ngaá.”

44 Kúru Yēsũ ní écízú ú'dúkó múké Múngú vé rĩ ũlũzú mužú Jó Múngú ri Zìzú rĩ pi agásĩ, ãngũ Yũdáyã vé rĩ agásĩ céré.

5

'Bá Yēsũ ní 'dó zĩĩ drĩdrĩ ímú 'î pámvú ũbĩ rĩ pi

(Mátáyo 4:18-22; Mārākō 1:16-20)

1 Ú'dú ālu, Yēsũ kā rií tị Múngú vé rĩ ũlũú yĩĩ bālālã Gēnēsārētã* vé rĩ tị gé 'dãá, 'bá bĩtrĩká trakí ĩri ã gārã kúrũ, rikí tị Múngú vé rĩ yĩĩ.

2 Yēsũ ní kũlúmgbã ĩrĩ ndrezú yĩĩ bālālã rĩ tị gé 'dãá, 'bá ĩ'bĩ 'be'bánĩ pi kukí kũlúmgbã rĩ pi kú nĩ, kōpi ri ĩvé ímbá ũjĩ.

3 Yēsũ ní tuzú fizú kũlúmgbã Sĩmõnã vé rĩ agá. ĩri ní 'yozú Sĩmõnã ní ã ze kũlúmgbã rĩ fizú yĩĩ agalé rú mādã. ĩri ní kúru úrízú kũlúmgbã rĩ agá 'dãá, ĩri ní 'bá bĩtrĩká rĩ pi ímbázú.

4 Yēsũ kā átángá rĩ átá deę, ĩri ní 'yozú Sĩmõnã ní kĩnĩ, “Mí útrú kũlúmgbã rĩ mužú yĩĩ kuępi kuęu rĩ agá 'dãá, 'í 'be' ímbá rĩ 'deé ẹlĩ agá 'dãá, mi ĩ'bĩ uru kárakarã.”

5 Sĩmõnã ní újázú kĩnĩ, “Āmbúgu mávé rĩ, 'bá ũ'bĩkĩ kōdō ĩ'bĩ rĩ 'beé ĩnĩ be rã, 'bo 'bá ruķĩ ĩ'bĩ āluńani kuyé. 'Bo 'í 'yo dō 'dĩni, ma ícó ũ'bĩ đĩĩ rá.”

6 Kōpi kã ĩvé ímbá rĩ pi 'beé yĩĩ agá 'dãá, kōpi uruķĩ ĩ'bĩ kárakarã, sē ímbá rĩ pi lēķĩ uceé ānĩ ucece.

* 5:1 5:1 Yĩĩ bālālã Gēnēsārētã: Yĩĩ bālālã Gēnēsārētã ri ĩ kpá zĩ Gālĩláyã.

7 Kôpi ní ì ògũpìi kùlúmgbà be rĩ pi ògúzú ìmúzú ì ìzã kozú. Ògũpìi kã ícá, kôpi u'dúkí ì'bí rĩ pi ù'bãá kùlúmgbà ìrĩ ni pi agá tré tré, kùlúmgbà rĩ pi í'dókí rií tĩ yĩ ã ndúgè.

8 Sìmónã Pétèró kã tã 'dĩri ndreé 'dĩni, ìri ní kùmúci ùtĩzú Yèsù ẹndrẹti gé, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Úpí, 'í mụ mà jèlé gá 'dĩisĩ rá, mávé ùnjikányã ambamba.”

9 Sìmónã Pétèró pi 'bá adri'bée ìri be trụ rĩ pi be céré ãyãkí tã kôpi ní ì'bí uruzú 'dĩri sĩ ãyãyã.

10 Ìri ògũpìi Zèbèdáyò ẹnjipìi Yòkóbù pi Yūwánĩ be, ãyãkí kpá tã 'dĩri sĩ ãyãyã.

Yèsù ní 'yozú Sìmónã ní kĩnĩ, “Mí adri ùrĩ sĩ ku. Í'dózú àndrũ mụzú drĩdrĩ, ìmi ìmú 'bá ísè ìjĩ má ní, sũ ìmi ní ì'bí 'beé rĩ tịnì.”

11 Kúru kôpi ní ìvé kùlúmgbà rĩ pi jìzú mụzú yĩ tì gé 'dãá, kôpi kukí ìvé ngá rĩ pi àrèvú céré kú 'dìgè, kôpi 'dekí mụy Yèsù vú sĩ.

*Yèsù ídrí 'bá ùfú ní nyaá ni
(Mátáyo 8:1-4; Mārákō 1:40-45)*

12 Yèsù kã rií adrií kùrú àzi agá 'dãá, ágó àzi ùfú ní nyaá ni kã Yèsù ri ndreé, ìri ní kùmúci ùtĩzú, 'í drĩ sịzú vùgá Yèsù ẹndrẹti gé, ìri ní Yèsù ri mázú drĩ ìrĩ sĩ kĩnĩ, “Úpí, ícò dō rá, mì sè ùfú nōri ã dẹ mà rù'bá gá sĩ, mà rù'bá ẹ ícá rí ule.”

13 Yèsù ní 'í drĩ suzú ágó rĩ úlózú, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Á lè mi ídrí rá. Ùfú 'dĩri ã dẹ mì rù'bá gá sĩ rá!” Koro ùfú rĩ ní dẹzú ágó rĩ ã rù'bá gá sĩ.

14 Yèsù ní 'yozú ágó rĩ ní kĩnĩ, “Lè mì lù tã 'dĩri 'bá àzi ní ku, 'í mụ mi i'daá átálágú rĩ ẹndrẹti gé, 'í sè ngá ì ní zãá rọbọṅọ rú ni pi sũ tãimbì Mósè

vé rĩ ní 'yoó rĩ tịni, 'bá rĩ pi ã nĩkí rí 'yozú kını, ùfú rĩ de mì rú' 'bá gá sĩ gı.”

15 Kúru Yésũ vé tã ní ayizú mužú ãngũ rĩ pi agásĩ, 'bá bĩtrĩká ímúkí tã ĩri ní rií ímbá rĩ yĩ, ãzini ĩ ídri rí ĩ ĩvé drã agásĩ.

16 'Bo Yésũ ri 'i ëndiĩ mužú vũrã 'bá ãkó ni gé Múngú ri zĩ.

*Yésũ ídri 'bá pá be 'bêlé'béle ni
(Mátáyo 9:1-8; Mārākō 2:1-12)*

17 Ụ'dụ ãlu, Yésũ kã rií 'bá rĩ pi ímbá, Fārúsĩ† rĩ pi, 'bá tãĩmbĩ ímbá' 'bá rĩ pi be, ímúkí gúrú ãndiãndĩ ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ agá rĩ pi agásĩ, ãzini gúrú ãndiãndĩ ãngũ Yũdáyã vé rĩ agá rĩ pi agásĩ, urukọ' 'bée íngákí kũrú Yẽrúsãlemã vé rĩ agá, kọpi rikí tã Yésũ ní ímbá rĩ yĩ. Ụpí sã Yésũ ní ũkpō 'bá drã be rĩ pi ídrízú.

18 Āgō urukọ' 'bée í'dúkí ágó pá be 'bêlé'béle ni ímúzú pórōsĩ sĩ. Kọpi ỳ'bĩkí kōdō ũkpō sĩ, lėkí ágó rĩ jĩ mužú 'bãá Yésũ ëndrẹti gé jó agá 'dãá.

19 'Bá rĩ pi ní adrií bĩtrĩká rĩ sĩ, kọpi ndãkí ũ'dũ tí, kọpi ní tuzú jó rĩ drĩgé 'dãá, kọpi ní jó rĩ ĩ drĩ ĩñanyãzú, kọpi ní ágó rĩ ísúzú ímúzú ĩrivé pórōsĩ rĩ be vũgá Yésũ ëndrẹti gé 'bá bĩtrĩká rĩ pi ãsãmvú gé nōó.

20 Yésũ kã 'bá 'dĩ' 'bée vé ẽ'yĩngará ndreé, ĩri ní 'yozú ágó pá be 'bêlé'béle rĩ ní kını, “Má ùndĩgó, á trũ mì mívé ùnjĩkãnyã agásĩ gı.”

† 5:17 5:17 Fārúsĩ: Fārúsĩ rĩ pi ngúlúmũ Yãhũdĩ rĩ pi vé tãĩmbĩ Mósẽ vé rĩ rú' 'bá tĩtĩ rĩ pi. Kọpi 'dukí índri rĩ pi vé tã, ãzini máláyíkã rĩ pi vé tã 'bãá tã ãmbúgú rú, kọpi ẽ'yĩkí rá 'yozú kını, 'bá ùdrã' 'bá gı rĩ pi gō íngá ídri rú rá. 'Í lã Ẹzĩ 23:8.

21 Fãrúsĩ rĩ pi 'bá tãĩmbĩ ímbá' 'bá rĩ pi be, ríkí ũsũú ĩ ẹsĩ agá 'dǎlé kǐnĩ, "'Bá 'dĩri ã'di 'i Múngú ri ĩnjĩpi ku 'dĩri? Æ'di ri ícó 'bá trũ ũnjĩkãnyã agásĩ nĩ? Adri 'yẹnã Múngú ri 'bá trũ ũnjĩkãnyã agásĩ nĩ kuyé?"

22 Yésũ nĩ tã kòpi ní rií ũsũú rĩ rá, ĩri ní kòpi zizú kǐnĩ, "Ngá ĩmi ní rizú tã ũsũú ĩmĩ ẹsĩ agá 'dĩni rĩ ã'di?"

23 Tã adriipi mũnyámunya rĩ íngõri? Mâ 'yo rí, "Trũkí mi mívé ũnjĩkãnyã agásĩ gí' 'dĩni? Dõku mâ 'yo, "Í nga uru ẹcĩ tuú'?"

24 'Bo á lẹ lúu ĩmi ní 'yozú kǐnĩ, ma 'Bá Mvã 'i,‡ ma ũkpõ be ũnjĩkãnyã trũzú vũ drĩgé nõgó." ĩri ní 'yozú ágó pá be 'bélé'béle rĩ ní kǐnĩ, "'Í nga uru, 'í 'dụ mívé pórõsĩ, 'í mvi 'bẹtĩ."

25 Koro ágó rĩ ní íngázú kòpi ẹndrẹtĩ gé 'dĩgé, ĩri ní ívé pórõsĩ 'dụzú, ĩri ní 'dezú mụzú, ri Múngú ri íngú mụzú.

26 'Bá rĩ pi ãrěvú céré ãyākí tã 'dĩri sĩ ãyāyā, kòpi íngúkí Múngú ri rá. Ūrĩ ímvú kòpi rá, kòpi ní 'yozú kǐnĩ, "'Bá ndrekí tã ãyāzú ãyāyā ni ãndrũ gí."

Yésũ zĩ Léví ri

27 Tã 'dĩri ã vudrĩ gé, Yésũ ní fũzú kũrú rĩ agásĩ, ĩri ní ágó ãzi mũfěngã umbe jezú rĩ u'duđupi ni ndrezú, rú ni Léví§ 'i, úrí kuú ívé jó rizú mũfěngã umbe jezú rĩ u'dụzú 'bãgú ãmbúgú

‡ 5:24 5:24 'Bá Mvã: Yésũ zĩ 'i 'Bá Mvã lũzú kǐnĩ, 'i Kúrísitõ 'i, 'i mǎlũngã rĩ rụ mụzú nyonyo. 'Í lã Dãnyélẽ 7:13-14. § 5:27 5:27 Léví: Léví vé rú ãzi rĩ Mátayo 'i. Mátayo gõ adrii 'bá Yésũ ã pámvú ùbĩpi ni.

Rómã vé rĩ ní rĩ agá. Yèsũ ní 'yozú ìri ní kìnĩ, “Mí ímù má pámvú ùbĩ.”

²⁸ Lèvì ní ngá rĩ pi ãrèvú kuzú céré, ìri ní Yèsũ ã pámvú ùbĩzú mužú.

²⁹ Kúru Lèvì ní ùmù údézú ãmbúgú ívé ãngá 'dãá, ìri ní Yèsũ ri zizú ùmù rĩ gé, zì 'bá kárakarã mǔfēngã umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi 'bá urukò' 'bée be ùmù rĩ gé 'dãá ìndĩ.

³⁰ 'Bo Fãrúšì rĩ pi 'bá tãimbì ímbá' 'bá rĩ pi be, rikí unuú 'bá Yèsũ ã pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ní kìnĩ, “Ngá ìmi ní rizú ngá nyazú, ãzini ngá mvuzú 'bá mǔfēngã umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi be, ãzini 'bá ùnjĩkãnyã 'o' 'bá rĩ pi be trú rĩ ã'di?”

³¹ Yèsũ ní 'yozú kòpi ní kìnĩ, “Bá drã ãkó rĩ ndã 'bá ùjò sēepi ni ku, 'bá drã be rĩ, ìri 'bá ùjò sēepi rĩ ndã nĩ.

³² Má ímù 'bá tã 'o' 'bá pìri rĩ pi zìjì éšì újá kuyé, 'bo má ímù 'bá ùnjĩkãnyã 'o' 'bá rĩ pi zìjì, kòpi ã újákì éšì.”

Ànyãngã a'bingará

(Mátáyo 9:14-17; Mǎrãkõ 2:18-22)

³³ Kòpi ní 'yozú Yèsũ ní kìnĩ, “Yũwánĩ vé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ri ì a'bi ngá nyangará sĩ rá, kòpi ri Múngú ri zì rá, ãzini 'bá Fãrúšì rĩ pi vé tã 'du' 'bá nga' 'bá rĩ pi kpá ri 'o' 'dini rá pírì, 'bo mívé 'bá mì pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ri ngá nya rá, ãzini ngá mvu rá ãsĩ?”

³⁴ Yèsũ ní újázú kòpi ní kìnĩ, “Kèrégú òmùrúgò rĩ vé rĩ dõ drĩ ùmù ímù' 'bá òmùrúgò rĩ jengará gá rĩ pi ãsámú gé anigé, ìmi ícò 'yo kèrégú rĩ vé ùmù rĩ pi ã a'bikì ì ngá nyangará sĩ 'dini rá?

35 'Bo sã ãzi ri ímụ 'dĩ'dĩ, kádõ ímụ ọmụrụgọ rĩ vé kẹrẹgú 'duy kọpi ãsámvú gé sĩ, kúru ú'dú 'dãri gé, kọpi ímụ ì a'bi ngá nyangára sĩ."

36 Kúru Yẹsũ ní nãpí ãzi ùlũzú kọpi ní kĩnĩ, "'Bá ãzi ícọ bõngó ú'dí ní ìsĩ bõngó dẹ́pí gí ni vé úlẹ́ ícì ọzụyụ ãní ku. 'O dõ 'dínì, ìri sẹ bõngó ú'dí rĩ ãsĩ rá, bõngó ú'dí rĩ pi úmúkí ì bõngó ụkụ rĩ be ku.

37 'Bá ãzi ícọ vinyọ ì ní zoó ú'dí rú ni tǒo lã'bu ì ní ícì jǔrú rú ụkụ ni agá ku. 'Bá rĩ tǒo dõ vinyọ rĩ lã'bu ì ní ícì jǔrú rú ụkụ ni agá, jǔrú rĩ ãfĩ rá, ìri sẹ vinyọ rĩ dã vũgá, jǔrú rĩ gǒ ábá rá.

38 Lẹ vinyọ ú'dí rĩ, ã dākí jǔrú ú'dí agá.

39 'Bá rĩ mvu dõ vinyọ draápi dradra rĩ gí, ícọ vinyọ ú'dí* rú draápi ku rĩ mvu ku, ìri 'yo, 'Vinyọ draápi dradra rĩ múké nĩ.' "

6

Fãrúsĩ rĩ pi zíkí Yẹsũ ri ụ'dú Sãbátã vé rĩ ã tã sĩ

(Mátáyo 12:1-8; Mārākō 2:23-28)

1 Ụ'dú ãlu Sãbátã sĩ, Yẹsũ pi rikí ẹlị́ mụzú ívé 'bá 'ì pámvú ùbĩ'bá rĩ pi be ọmvú ãnyá vé ni agásĩ, ìrivé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ã ụrụkọ ní ãnyá rĩ pi ẹ drĩ ucezú anyizú cizú.

2 Fãrúsĩ rĩ pi ní Yẹsũ ri zizú kìnĩ, "'Bávẹ tãĩmbị kìnĩ, ã ngakí ẹzị ụ'dú Sãbátã vé rĩ gé ku pírí, ngá ìmi ní tãĩmbị rĩ ñǒzú, ãnyá ẹ drĩ ucezú anyizú cizú ụ'dú Sãbátã vé rĩ gé rĩ ã'di?"

* 5:39 5:39 Vinyọ ú'dí: Ụ'dúkọ múké Yẹsũ ní ímbá rĩ adri sụ vinyọ ú'dí rĩ tịni, tãĩmbị Mósẹ vé rĩ adri sụ vinyọ ụkụ rĩ tịni.

³ Yēsũ ní újázú kòpì ní kīnī, “Ìmi lākí tã 'bāgú Dāwúḍḍì ní 'oó ívé 'bá rĩ pi be sã ẹ̀bírì ní kòpì fuzú rĩ gé rĩ kuyé?”

⁴ 'Bāgú Dāwúḍḍì nga fíí Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá, í'dú pánga ì ní údé 'bāá kuú Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé tã be uletere 'yẹ̀ná atala rĩ pi ní ríí nyaá nĩ rĩ nyaá, sē ọ̀rukọ̀ ní nyaá ívé 'bá rĩ pi ní.”

⁵ Yēsũ ní kúru 'yozú kòpì ní kīnī, “Ma 'Bá Mvá 'i, ma Úpí ú'dú Sābátã vé rĩ* drìgẹ̀ ǎmbúgú nĩ.”

Yēsũ idrí ágó ǎzi drì be 'bèlè'béle ni ú'dú Sābátã vé rĩ gé

(Mātáyo 12:9-14; Mārākō 3:1-6)

⁶ Ú'dú Sābátã vé rĩ ǎzi gé, Yēsũ ní mužú fizú Jó Múngú ri Zìzú rĩ agá 'dāá, ìri ní rizú 'bá rĩ pi ímbázú, ísú ágó ǎzi drì ẹ̀ndẹ̀pì be 'bèlè'béle ni jó rĩ agá 'dāá'dā.

⁷ Fārúṣì rĩ pi 'bá tǎímbì ímbá'bá rĩ pi be, ríkí lẹ̀tì ndāá, ì tókí rí Yēsũ ri ǎní bēnī, kòpì tẹ̀kí nyo ríí Yēsũ ri ndrẹ́, dō tǎnǎ ìri ágó 'ḍìri idrí ú'dú Sābátã vé rĩ gé rá.

⁸ 'Bo Yēsũ nĩ tã kòpì ní ríí ọ̀sùù rĩ rá, ìri ní 'yozú ágó drì be 'bèlè'béle rĩ ní kīnī, “'Í nga ọ̀rẹ̀, mí ímú pá tuú 'bá rĩ pi ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'ḍìgẹ̀.” Ágó rĩ ní íngázú ímúzá.

⁹ Yēsũ ní kúru 'yozú Fārúṣì rĩ pi ní 'bá tǎímbì ímbá'bá rĩ be kīnī, “Á lẹ̀ drì ìmi zìí, ngá ì ní lẹ́e ǎ

6:4 6:4 1 Sāmūélè 21:1-6 * **6:5** 6:5 Úpí ú'dú Sābátã vé rĩ: Yāhúḍḍì rĩ pi ri ú'dú Sābátã vé rĩ ígá kīnī, Múngú gbi ngá 'bù gé rĩ pi vū drìgẹ̀ rĩ pi be céré 'ḍu caá ú'dú ázìyá, kúru ìri ní uvuzú ú'dú Sābátã vé rĩ gé. Múngú ri 'yẹ̀ná Úpí Sābátã vé ni, kúru Yēsũ kīnī, 'i Úpí Sābátã vé ni, kīnī 'i Múngú 'i. 'Í lā Wűngará 20:8-11.

'okí ú'dú Sābátã vé rĩ gé rĩ ã'di? ã 'okí tã múké yã, dõku ã 'okí tã ùnjí? Ë ídríkí 'bá rĩ pi yã, dõku ã ú'díkí 'bá rĩ pi?"

¹⁰ Yésũ ní 'bá rĩ pi úndrészú 'í gārã gá sī kúrũ, ïri ní 'yozú ágó rĩ ní kīnĩ, "Mí ùjũ mí drĩ." Ágó rĩ ní 'í drĩ ùjũzú. Ágó rĩ ã drĩ gō ícá múké.

¹¹ 'Bo 'bá tãimbĩ ímbá'bá rĩ pi Fārúsĩ rĩ pi be, kōpi ã 'a ve Yésũ ní ùnjí ùnjí. Kōpi 'bákí rií Yésũ ã tã líí, lészú ïri 'dizú drázú 'dĩisĩ rá.

*Yésũ ùpē 'bá áyúáyũ ni pi mụdrĩ drĩ ni ïrĩ
(Mátayo 10:1-4; Mārākō 3:13-19)*

¹² Ụ'dú āzi sī, Yésũ nga tuú muú írã drĩgé Múngú ri zĩ, zĩ Múngú ri 'dǎlé ïnĩ be rã.

¹³ ãngũ rĩ kã ówú, ïri ní ívé 'bá 'í pámvú ùbĩ'bá rĩ pi zizú ímúzú 'í vúgá nōlé, ùpē 'bá mụdrĩ drĩ ni ïrĩ adrií ívé 'bá áyúáyũ ni pi† rú.

¹⁴ 'Bá ïri ní ùpéé rĩ pi ã rú 'dĩ, Sĩmónã (ïri ní zĩ Pétēró rĩ 'i), édrĩpi ãndéréyã 'i, Yūwánĩ 'i, Yūwánĩ édrĩpi Yōkóbũ 'i, Pīlípũ 'i, Bātīlīmáyō 'i,‡

¹⁵ Mátayo 'i, Tórnã 'i, Yōkóbũ Āláfáyō mvópi 'i, Sĩmónã úvá 'bãápi 'bá ívé rĩ pi ã ísúkí rí drĩwālã rĩ 'i,

¹⁶ Yúdã§ Yōkóbũ mvópi 'i, āzini Yúdã Ísĩkārĩyótã gōopi Yésũ ã ùli 'beépi rĩ 'i.

† **6:13** 6:13 'Bá áyúáyũ rĩ pi: 'Bá áyúáyũ rĩ pi, Yésũ sē kōpi ní ùkpō, ri kōpi péé muú 'bá rĩ pi ímbá, índrĩ ùnjí rĩ pi údró, āzini tã āyázú āyāyã ni pi 'oó. ‡ **6:14** 6:14 Bātīlīmáyō: Bātīlīmáyō ri í kpá zĩ Nātānāyélē 'i. 'Í lã Yūwánĩ 1:45. § **6:16** 6:16 Yúdã: Yúdã ri í kpá zĩ Tādáyō 'i. 'Í lã Mátayo 10:3; Mārākō 3:18.

*Yēsũ ímbá 'bá rĩ pi, āzini ídrí 'bá drã be rĩ pi
(Mātáyo 4:23-25)*

17 Yēsũ pi ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ'bá rĩ pi be, kôpi kã ísı́ ímúzá írã drĩgê 'dãásĩ, kôpi ímúkí áwí adrií kuú āngũ kpãkpã ni gé. Īrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ā urukọ kárakarã tukí pá kuú 'dãá. Āzini 'bá bĩtríkã íngá'bá āngũ Yũdáyã vé rĩ gé, kũrú Yērúsãlémã vé rĩ gé, kũrú Táyã vé rĩ gé, āzini kũrú Sídónã vé rĩ gé rĩ pi be úmúkí ĩ céré kuú 'dãá.

18 Kôpi ímúkí tã Yēsũ tı́ gé rĩ yı́, kôpi lēkí Yēsũ ě ídrí ĩ. 'Bá ri'bá ĩzãngã nya'bá ídrí ũnjí rĩ pi drĩgê rĩ pi, Yēsũ ídrí kôpi rá.

19 'Bá ālu ālu lē Yēsũ ā rú'bá úló, ā'diātãsiyã ũkpō 'bá ídrízú rĩ íbí ĩfũú rú'bá ni gélésĩ, ídrí 'bá rĩ pi ārēvú céré.

*Tākiri āzini ĩzãngã
(Mātáyo 5:1-12)*

20 Yēsũ ní 'i újázú ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ndrezú, ĩri ní 'yozú kĩnĩ,

“Īmi 'bá ngã ākó rĩ pi, ĩmi ímú tākiri ísú rá,
ā'diātãsiyã mālũngã Múngú vé rĩ ímú adri
ĩmivé ni.

21 Īmi 'bá ěbĩrĩ ní rií fųú rĩ pi, ĩmi ímú tākiri ísú
rá,
ā'diātãsiyã ĩmi ímú ngã ísú épízú āní rá.

Īmi 'bá ri'bá āá ngo'bée rĩ pi, ĩmi ímú tākiri ísú
rá,
ā'diātãsiyã ĩmi ímú õgúngará gų rá.

22 'Bá rĩ pi ndrekí dō ĩmi ũnjí,
kôpi gãkí dō ĩmi sĩ, kôpi dō ri ĩmi u'da,

kõpi dõ ri ãmi rú 'yo ùnjí 'Bá Mvá vé tã sã,
 ãmi ãmú tãkíri ãsú rá.

23 “Ọtú kòpivé ẹtẹpíi 'okí nyo nẹbĩ rĩ pi 'dĩni.
 Kúru tã 'dĩ'bée kãdõ ãmú ã 'oó, lẹ ãmi adrikí ǎyĩkõ
 sã, ǎ'diãtãsiyã Múngú ri ãmú ãmi ùfẽ 'bũ gé 'dãlé
 rá.

24 “Bo ãzãngã rĩ úmvúlésĩ ãmú adri ãmivé ni, ãmi
 adri'bá ǎ'bú be ambamba 'dĩ'bée,
 ǎ'diãtãsiyã ãmi ãsúkí ǎyĩkõ nyõókú drĩgé
 nõgó gí.

25 ãzãngã rĩ úmvúlésĩ ãmú adri ãmivé ni, ãmi 'bá
 adri'bée ǎnyãngã be kárakarã 'dĩ'bée,
 ǎ'diãtãsiyã ãmi úmvúlésĩ ãmú adri ẹbĩrĩ sã.

ãzãngã rĩ úmvúlésĩ ãmú adri ãmivé ni, ãmi ri'bá
 õgúngará gụ'bá 'dĩ'bée,
 ǎ'diãtãsiyã ãmi úmvúlésĩ ãmú ãzãngã ãsú,
 ǎzini ãmi ǎá ngo.

26 ãzãngã rĩ úmvúlésĩ ãmú adri ãmivé ni, ãmi 'bá
 ã ní rií ãngúngú 'dĩ'bée,
 ǎ'diãtãsiyã ãmi ẹ'bípíi rikí nyo ọtú nẹbĩ ùnjó
 rú rĩ pi ãngú 'dĩri tĩni.”

*Lẹ ãmi lẹkí ãmivé ari'ba rĩ pi lẹlẹ
 (Mãtãyo 5:38-48; 7:12a)*

27 “Bo ãmi ri'bá ma yì'bá 'dĩ'bée, á lẹ 'yoó ãmi
 ní 'dĩni, lẹ ãmi lẹkí ãmivé ari'ba rĩ pi lẹlẹ, lẹ ãmi
 'okí tã múké 'bá ãmi ndre'bá ùnjí rĩ pi ní.

28 ãmi zíkí Múngú ri, ǎ sẹ rí tãkíri 'bá ãmi wã'bá
 rĩ pi ní, ǎzini 'bá ãmi 'o'bá ùnjí rĩ pi ní.

29 'Bá ǎzi sa dõ mĩ gbángírí, mí újã ãri ní ǎzi rĩ,
 ǎ sa. 'Bá ǎzi 'dụ dõ mívé bõngó akoóko rĩ, 'í sẹ
 ãri ní mívé bõngó ágã vé rĩ ãndĩ.

30 'Bá äzi zì dõ ngá mí vúgá, 'í sê ìri ní ngá ìri ní zì rĩ. 'Bá äzi 'dụ dõ ngá mívé ni, lē mí zì gõó vùlé ku.

31 Lē ìmi 'okí tã múké 'bá ụrụkọ'bée ní, sù ìmi ní lēé kọpi ã 'okí ìmi ní rĩ tịni.

32 “Ìmi lēkí dõ 'yéńá 'bá ìmi lē'ba rĩ pi áyu, Múńgú ri nyo ícọ ìmi ní tākiri sē rá? Ịsúzó 'bá ùńjìkányã 'o'ba rĩ pi lēkí kpá 'bá ì lē'ba rĩ pi ìndĩ.

33 Ìmi 'okí dõ tã múké rĩ 'yéńá 'bá ìmi 'o'ba múké rĩ pi ní, ìmi tākiri ịsú íngóni? Ịsúzó 'bá ùńjìkányã 'o'ba rĩ pi ri ẹsị múké 'bã 'bá ì 'o'ba múké rĩ pi ní.

34 Ìmi dõ 'yéńá ri ngá sē mẹrị rú 'bá ícọ'ba mẹrị rĩ ùfē'ba rá rĩ pi ní, ngá múké ìmi ní ịsú 'a ni gé 'dĩgé rĩ ã'di? 'Bá ùńjìkányã 'o'ba rĩ pi kpá ri ngá sē 'bá ùńjìkányã 'o'ba rĩ pi ní mẹrị rú ìndĩ, ã'diātāsīyã kọpi ụsụkí kínĩ, ngá ì ní sēé rĩ, ì ícọ ùfē gō ì ní vùlé rá.

35 “Bo lē ìmi lēkí ìmivé ari'ba rĩ pi lēlē, lē ìmi 'okí kọpi múké. Lē ìmi sēkí mẹrị kọpi ní, lē ìmi 'bākí ẹsị 'yozú kínĩ, kọpi ã újákí ngá ìmi ní sēé mẹrị rú rĩ gõó vùlé 'dínì ku. Kúru ìmi ímụ ãndēma ịsú ãmbúgú. 'Bụ gé 'dālé, ìmi ímụ adri anji Múńgú Ụkpō 'Dípa vé ni, ã'diātāsīyã ìrivé ẹsị múké 'bá ọwō'dífō sē'ba ku rĩ pi ní, ãzini 'bá ùńjìkányã 'o'ba rĩ pi ní.

36 Lē ìmí ẹsị ã adri ìdríkídri 'bá ụrụkọ'bée ní, sù ìmi Ẹtẹpị 'bũ gé rĩ ẽ ẹsị ní adrii ìdríkídri ìmi ní rĩ tịni.

*Ã 'yokí 'bá äzi vé tã ùńjì ku
(Mâtáyo 7:1-5)*

37 “Lê ìmi lìkí tã 'bá àzi drìgé ku, ã lìkí rí kpá tã ìmi drìgé ku. Lê ìmi 'yokí 'bá àzi ní ìri 'bá ùnjí 'díní ku, ã 'yokí rí kpá ìmi 'bá ùnjí ku. Lê ìmi trūkí 'bá urukọ'bée ìvé ùnjìkányã agásí rá, Múngú ã trū rí ìmi ìmivé ùnjìkányã agásí bēsīnī.

38 Ìmi sēkí dō ngá 'bá àzi ní, ì kpá újá sē ìmi ní àmbúgú. Ì ngá rī ù'bī ìmi ní àmbúgú, ì ùmīmī, ì ya, drī ni ri ayi vūgá sī, ì kúru dā ìmivé ngá agá. Ngá ìmi ní ngá ù'bīzú rī, ì kpá gō ngá ù'bī sē ìmi ní ànī.”

39 Yēsū gō 'bá rī pi ní nāpí àzi ùlúú kīnī, “Bá mī be ẹ̀sīpí gí rī nyo ícó ọ̀gúpí mī be ẹ̀sīpí gí rī se mužú 'í vúgá sī rá? Kọ̀pí ícókí nyo u'deé ìrītró 'bú agá ku?

40 'Bá ì ní rīí ímbá rī ícó 'bá ì ímbápi rī ndéé ku, 'bo ímbákí dō 'bá rī gí, ìri ímú adri sū 'bá 'ì ímbápi rī tīnī.”

41 “Mì ngá mādānjá 'deépi mí ọ̀gúpí mī gé rī ndre rá pírí, 'bo ngá 'deépi mí mī gé usegúgú 'dīri, 'í ndre ku àsī?

42 Mì ícó 'yo mívé ùndī ní, 'í sē mâ ìpē ngá 'deépi mí mī gé 'dīri àmvé, 'bo ngá 'deépi mí mī gé usegúgú 'dīri, 'í ndre ku àsī? Mì 'bá rīipi mī 'bāápi kú tã bē pīri 'dīri, lē mī ìpē ngá 'deépi mí mī gé usegúgú 'dīri ùgbále, mí íbí rí ngá 'deépi mí ọ̀gúpí mī gé rī ìpēé ndō.

*Peṭi múké rī ì nī áamá ìrivé ù'a sī
(Mâtáyo 7:17-20; 12:34b-35)*

43 “Peṭi múké rī, ícó 'aá ù'a be ùnjí ku, peṭi ùnjí rī, ícó 'aá ù'a be múké ku.

44 Ì peṭi rī nī áamá ìrivé ù'a sī. 'Bá àzi ícó peṭi ì ní zīí fīgī 'dīri vé ù'a ìtīí peṭi ùcékúcé be ní sígé

ku, dõku 'bá ãzi ícò vinyõ vé ù'a ìtíi pẹti túngú ni sígè ku.

⁴⁵ 'Bá múké rĩ, ìri tã múké 'o, ã'diātāsīyā ìrivé ẹsì múké. 'Bá ùnjí rĩ, ìri tã ùnjí 'o, ã'diātāsīyā ìrivé ẹsì ùnjí. Átángá ìri ní átá rĩ, ìri íbí íngá ìri ẹsì agá.”

*Nāpí 'bá ãrĩ jó sị' bá rĩ pi vé rĩ
(Mātáyo 7:24-27)*

⁴⁶ Kúru Yẹsũ ní 'yozú kīnĩ, “Ìmi ri ma zì ‘Úpí, Úpí’, tã má ní lūú ìmi ní rĩ, ìmi 'dụkí ngáá ku ãsĩ?

⁴⁷ 'Bá mávé tã yìpi rá, tã ni 'dụpí ngáápi rá rĩ,

⁴⁸ ìri adri sũ 'bá jó sịpi írã drìgè, 'bù ni gaápi kuúpi vūgá 'dāá rĩ tịni. Yìi kã tịi jó rĩ ìmũlũú lée jó rĩ ayaá í'dé vūgá, jó rĩ árí kuyé, ã'diātāsīyā sịkí jó rĩ ùkpó ùkpó.

⁴⁹ 'Bo 'bá mávé tã yìpi rá, tã ni 'dụpí ngáápi ku rĩ, índré sũ 'bá jó sịpi nyõókú agá, ndũú ni ã'bāápi ùkpó ùkpó kuyé rĩ tịni. Yìi kã tịi jó rĩ ìmũlũú, ze jó rĩ ùñóó í'dé vūgá.”

7

*Yẹsũ ídrí ùgalaku rĩ vé átí' bá
(Mātáyo 8:5-13; Yūwánĩ 4:43-54)*

¹ Yẹsũ kã tã 'dĩ'bée átá deẹ 'bá rĩ pi ní gí, ìri ní 'dezú mužú Kāpārānāúmā gá.

² Kũrú rĩ agá 'dãá, ũgalaku ãngáráwá rĩ pi vé rĩ* vé átí'bá ĩri ní lée ambamba rĩ, drã ru ĩri ũnji ũnji, lē drãádrã.

³ Ũgalaku rĩ kã Yēsũ vé tã yĩ, ĩri ní 'bá ambugu Yãhũdĩ rĩ pi vé rĩ pi ã ʊrũkọ pēzú mužú Yēsũ ri zizú, ē ímũ rí ívé átí'bágú rĩ ídrí.

⁴ Kọpi kã caá Yēsũ vúgá 'dãá, kọpi ní Yēsũ ri mǎzú kínĩ, “Ãngáráwá ãmbúgú rĩ, ĩri 'bá múké, lē mí ímũ ĩrivé átí'bá drã ní ruũ rĩ ídrí,

⁵ ã'diātāsīyã ãngáráwá rĩ lē 'bávé 'bá rĩ pi ambamba, sị 'bá ní Jó Múngú ri Zizú ni.”

⁶ Kúru Yēsũ ní 'dezú mužú kọpi be trũ.

Kọpi kã caá ĩnyinjá 'dãá, ãngáráwá rĩ pi vé ãmbúgú rĩ ní ívé ũndĩ ʊrũkọ'bée pēzú mužú Yēsũ vúgá 'dãá, kọpi ní ãngáráwá rĩ vé átángá ũlũzú Yēsũ ní kínĩ, “Úpí, mí iza mí sã ímũzú mávé ãngá nõó ku, ã'diātāsīyã 'í ndē ma ãmbũgũ sĩ rá, mí ícọ ímũ mávé ãngá nõó ku.

⁷ Á mu mí vúgá 'dĩlé kuyé, ã'diātāsīyã 'í ndē ma ãmbũgũ sĩ rá. Lē mí átá átángá rĩ, mávé átí'bá rĩ ícọ ídrí rá.

⁸ ãngáráwá ʊrũkọ'bée anigé má drĩlé gá, kọpi má ní tǎimbị sē nĩ, ãngáráwá ʊrũkọ'bée anigé mã pálé gá, ma kọpi ní tǎimbị sē nĩ. Ma ícọ 'yo ãlu ni ní, “Í mu,' ĩri mu rá. Ma ícọ 'yo ãzi ni ní, 'Mí ímũ,' ĩri ímũ rá. Ma ícọ 'yo mávé átí'bá rĩ ní, 'Í 'o 'díní,' ĩri tã rĩ 'o rá.”

⁹ Yēsũ kã tã ĩ ní ũlũú 'í ní 'dĩri yĩ, sē ĩri ní ãyãngará, ĩri ní 'i újázú 'bá bĩtrĩká mu' 'bá 'ĩ vũdrĩ

* **7:2** 7:2 Ũgalaku ãngáráwá rĩ pi vé rĩ: ĩri ãngáráwá mũdũrũlũ ãlu rĩ pi ē drĩ kọpi ni.

gé sī rī pi vúgálé, ĩri ní 'yozú kôpi ní kīnī, “Īsērélē agá nōgó, má ĩsú drī 'bá āzi ẽ'yīngará be ũkpó ũkpó sū ágó 'dīri vé rī tīnī kuyé!”

¹⁰ Āgō ĩ ní pēé 'dā'bée kâ ĩ újá gōó 'bētī 'dāá, kôpi cakí ĩsú āngaráwá rī vé ātī'bá rī ídrí gí.

Yēsū ídrí ọwúzígó āzi vé mvá ágó drāápi gí ni

¹¹ Tā 'dīri ā vūdrī gé, koro Yēsū ní 'dezú mužú kūrú Nāinī vé rī gé, 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi 'bá bītríká rī pi be 'dekí mužú ĩri ā vūdrī gé sī ĩndī.

¹² Kôpi kâ caá ĩnyiná kūrú rī vé kēétílé gá 'dāá, kôpi ndrekí 'bá rī pi ri ọwúzígó rī vé mvá ālukúta drāápi gí rī vé āvū 'dụ mužú. 'Bá bītríká 'dekí mužú ũkú rī vúgá sī ĩndī.

¹³ Úpí Yēsū kâ ọwúzígó rī ndreeé, ĩzāngā fi ẹsị ni agá, ĩri ní 'yozú kīnī, “Í ngo ku.”

¹⁴ Yēsū ní á'ya āvū rī 'dụzú rī úlózú, 'bá āvū 'dụ'bá rī pi ní pá tuzú. Yēsū ní 'yozú kīnī, “Kẹrĩmvá 'dīri, 'í nga ụrụ.”

¹⁵ Āvū rī ní íngázú úrízú ụrụ sī, ĩri ní í'dózú átázú, Yēsū ní ĩri sēzú gōzú ẹndrẹpi vúgá 'dāá.

¹⁶ 'Bá rī pi ārěvú céré rukí tā Yēsū ní 'oó 'dīri rá, sē kôpi íngúkí Múngú ri rá. Kôpi kīnī, “Nẹbī āmbúgú ĩfū 'bá āsámvú gé gí. Múngú ímụ ívé 'bá rī pi ẽ ĩzā kongará gá.”

¹⁷ Tā Yēsū ní 'oó 'dīri ayi mužú āngū Yūdáyā vé rī agásī, āzini āngū jélé gá sī rī pi agásī céré.

*Yēsū pi vé tā Yūwánī Bātízīmū sēepi rī be rī
(Mátáyo 11:1-19)*

¹⁸ Yūwánī Bātízīmū sēepi rī vé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi ní tā Yēsū ní 'oó rī pi ũlúzú Yūwánī

ní cére. Kúru Yūwánĩ ní ívé 'bá 'í pámvú ũbĩ'bá rĩ pi zizú ãrĩ,

19 ãri ní kôpi pëzú mužú Úpí ri zizú kĩnĩ, “Mi 'bá ã ní 'yoó kínĩ, ãri ímú 'dĩ'dĩ rĩ 'i, dôku 'bá 'bá ní rií ũtëé rĩ ãri túngú?”

20 Yūwánĩ vé 'bá ãri ã pámvú ũbĩ'bá ãrĩ 'dĩ'bée kã caá Yësũ vúgá 'dãá, kôpi ní 'yozú Yësũ ní kínĩ, “Yūwánĩ Bãtízĩmũ sãepi rĩ ãpë 'bã ímú mi zĩ, 'Mi 'bá ã ní 'yoó kínĩ, ãri ímú 'dĩ'dĩ rĩ 'i, dôku 'bá 'bá ní rií ũtëé rĩ ãri túngú?’ ”

21 Sã 'dãri gé, Yësũ ídrí 'bá drã be ãndiãndi ni pi, 'bá índrĩ ũnjĩ be ni pi kárakarã, zĩ 'bá kárakarã mĩ be ëšĩ'bã gĩ ni pi ë mĩ ãngũ ndreé rá.

22 Kúru Yësũ ní újázú 'bã Yūwánĩ vé áyúãyũ rĩ pi ní kĩnĩ, “Ìmi mvikĩ gõó Yūwánĩ vúgá 'dãá, ãmi ũlũkĩ ãri ní tã ãmi ní ndreé ãmi mĩ sĩ, ãzini ãmi ní yĩ ãmi bĩ sĩ rĩ. 'Bã mĩ ãkó rĩ pi nóni ãngũ ndreé rá, 'bã bãtrã rú rĩ pi ngakĩ ëçĩ tuú rá, 'bã ũfú ní nyaá rĩ pi ã rú'bã ícãkĩ céreé ule rá, 'bã bĩ be ëšĩ'bã gĩ rĩ pi ë bĩ zĩ 'i tã yĩ rá, 'bã ũdrã'bã gĩ rĩ pi íngãkĩ gõó ídrĩ rú rá, ãzini ã nóni ri ú'dũkó múké Múngú vé rĩ ũlũ 'bã ngã ãkó rĩ pi ní.

23 ãmi lũkĩ Yūwánĩ ní 'yozú kínĩ, tã má ní 'oó, ãzini tã má ní 'yoó rĩ, 'bã rĩ gã dô ma kuyé, Múngú ri ãri ní tãkĩri sã rá.”

24 Yūwánĩ vé 'bã áyúãyũ rĩ pi kã 'deé mužú gĩ, Yësũ ní 'í'dózú Yūwánĩ vé tã átázú 'bã bĩtrĩkã rĩ pi ní kĩnĩ, “Ngã ãmi ní mužú ndreé ãngũ ã'wĩ cinyáfã rú rĩ agã 'dãá rĩ ã'di? ãmi mužú 'bã ũkpõ ãkó sũ ãzĩrĩkõ ũlĩ ní rií úvĩ rĩ tĩnĩ ni ndreé?

25 Dõ 'dĩni kuyé, ngá ĩmi ní mụ́ú ndree rĩ ã'di? ĩmi mụ́kí ágó bõngó suúpi ũnyĩ be ni ndree? 'Bá bõngó ãjē be ni pi su'ba rĩ pi, kọpi ã'bú be ambamba, kọpi ri adri vūrã 'bāgú ní rizú adrizú rĩ gé.

26 'Bo ngá ĩmi ní mụ́ú ndree ãngũ ã'wí cinyáfã rú rĩ agá 'dǎá rĩ ã'di? ĩmi mụ́kí nẹbĩ ndree? Ē, á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, 'bá ĩmi ní mụ́ú ndree 'dǎri ndē nẹbĩ rĩ pi rá.

27 'Bá 'dĩri Yūwánĩ 'i, sǐkí ĩrivé tǎ Búkũ Múngú vé rĩ agá kǐnĩ:

“ ‘Ma mávé 'bá áyúǎyũ ni pē mụ́zú mí ní drĩdrĩ, ĩri mu mí ní lẹtĩ údé.’

28 Á lē lūú ĩmi ní kǐnĩ, 'bá ũkú ní tị rĩ pi ǎsámví gé, 'bá ǎzi Yūwánĩ ri ndēepi ǎmbũgũ sǐ ni ǎlunǎni 'dǎáyo. 'Bo 'bá mǎlũngǎ Múngú vé rĩ agá 'dǎá ǔdũmbítǎ rú rĩ, ndē Yūwánĩ ri ǎmbũgũ sǐ rá.”

29 'Bá rĩ pi ǎrēvú céré, 'bá mũfēngǎ umbe jezú rĩ u'du'ba rĩ pi be, kọpi kǎ tǎ Yēsũ ní átá 'dĩri yĩ, kọpi ẹ'yĩkí rá 'yozú kǐnĩ, tǎ Múngú vé 'oó rĩ, ĩri pịrị, ǎ'diǎtǎsĩyǎ Yūwánĩ sē ĩ ní bǎtízĩmũ nĩ.

30 'Bo Fǎrúsĩ rĩ pi, 'bá ĩ ní ímbá tǎĩmbĩ Mósē vé rĩ nĩ'ba múké múké rĩ pi be, gǎkí tǎ Múngú ní lēé kọpi ǎ 'okí rĩ sǐ, ǎ'diǎtǎsĩyǎ kọpi lēkí Yūwánĩ ǎ sē ĩ ní bǎtízĩmũ ku.

31 Yēsũ ní gōzú 'yozú kǐnĩ, “Mǎ ǔ'bĩ rí úyú lókí nōri vé rĩ pi ngá íngóni ni sǐ? Kọpi adrikí sũ ngá íngóni ni tịni?”

32 Kọpi adrikí sũ anjĩnǎ ĩ úmú'ba áví áví'bée jōkōnĩ agá rĩ pi tịni, kọpi ri 'yo,

“ ‘Bá cokí ìmi ní kũ'dí,
 'bo ìmi tukí úngó kuyé,
 'Bá ngokí úngó àvũ vé ni,
 'bo ìmi ngokí áá kuyé.’

³³ Ì'diātāsīyā Yūwānī Bātízīmū sēēpi rī ímú, nya pánga kuyé, āzini mvu vinyo kuyé, 'bo ìmi kínī, 'Índrí ūnjí fi drī ni gé gí.’

³⁴ Ma 'Bá Mvā 'i, má ímú, á nya ngá rá, āzini á mvu ngá rá, ìmi kínī, 'Ma ri ngá nya ambamba, āzini ma ri ìmēē ambamba, ma ūndī 'bá mūfēngā umbe jezú rī u'du'ba rī pi vé ni, āzini 'bá ūnjīkānyā 'o'ba rī pi vé ni.’

³⁵ Tā 'bá úmī be rī ní ngaá rī ìri lū 'yozú kínī tā ìri ní 'oó rī pīrī.”

Ūkú ūnjīkānyā be rī dā ūdu Yēsū ā pá gá

³⁶ Fārúsīgú āzi zī Yēsū ri mvu ínyá nyaá ívé āngá, kúru Yēsū ní 'dezú mvuzú ágó rī vé āngá 'dāá, kōpi ní úrízú vūgá ínyá rī ā nyangará gá.

³⁷ Ūkú āzi ūnjīkānyā be ni kūrú 'dāri agá, ūkú rī kā yī kínī, Yēsū ri ínyá nya Fārúsīgú rī vé āngá 'dāá'dā, ìri ní ūdu ājē be āmbúgú ni íjízú mālāngī agá,

³⁸ Ìri ní ímúzú pá tuzú Yēsū ā úgóró gá, ìri ní kūmūcí ūtízú Yēsū ā pá gálésī, ìri ní rizú ngozú, ìrivé mīndrē ri u'deé Yēsū ā pá gá. Kúru ìri ní mīndrē rī ínízú 'í drī'bí sī, ìri ní Yēsū ā pá undruzú, ìri ní ūdu ngūúpi ndrīndrī ni dāzú Yēsū ā pá gá.

³⁹ Fārúsīgú Yēsū ri zīpi rī kā tā 'dīri ndreé, ri ūsūú 'í ésí agá 'dālé kīnī, “Ágó 'dīri dō nēbī, ícó

té nǚ́ á má 'yozú kǐnǐ, ũkú ríipi drǐ 'bãápi 'î rú' bá gá 'dǐri, ïri 'bá ũnjǐkãnyã be ni ku?"

40 Yésũ ní 'yozú Fãrúsǐgú rǐ ní kǐnǐ, "Sǐmónã, á lě mí ní tã ãzi lǚú 'dǐ."

Sǐmónã ní ẹ'yǐzú kǐnǐ, "Ímbápi, mi ícó tã rǐ lǚ má ní rá."

41 Yésũ ní 'yozú ïri ní kǐnǐ, "Ágó ãzi sě mǔfěngã 'bá ïrǐ pi ní mẹrǐ rú. Sě ágó ãzi rǐ ní mǔfěngã fífí ẹnjǐpi ẹnjǐnǐ mǔdǔrǔlǔ tǔwú, sě ãzi rǐ ní mǔfěngã fífí ẹnjǐpi ẹnjǐnǐ† pǔkú tǔwú.

42 Ágô ïrǐ 'dǐ'bée ndákí ũ'dũ tí mẹrǐ 'dǐ'bée ũfězú. Mẹrǐ 'dǐpa kã ndree 'dǐni, gô mǔfěngã rǐ vé tã oyúú 'í ẹsǐ agásǐ rá. 'Bá ïrǐ 'dǐ'bée pi ãsámvú gé, 'bá mẹrǐ 'dǐpa rǐ lěepi agaápi rá rǐ íngôri?"

43 Sǐmónã ní újázú kǐnǐ, "Má ígá 'bá mẹrǐ 'dujúpi ãmbúgú rǐ 'i."

Yésũ ní 'yozú ïri ní kǐnǐ, "Tã mí ní újá 'dǐri pǐrǐ."

44 Kúru Yésũ ní 'i újázú ũkú rǐ ndrezú, ïri ní 'yozú Sǐmónã ní kǐnǐ, "Í ndre drǐ ũkú 'dǐri ká, má ní ícázú mívé ãngá nǔgó rǐ gé, 'í sě má ní yǐ́ pá ũjǐzú ni kuyé, 'bo ũkú nǔri ũjǐ má pá mǐndrẹ 'í mǐ gé rǐ sǐ, ïnǐ mâ pá 'î drǐ'bí sǐ.

45 Mǐ u'de ma ẹzǐ bẹdrǐ sǐ kuyé, 'bo sã má ní ífízú nǔgó rǐ gé, ũkú rǐ ri mâ pá ndrúú, ku ndrungará ni kuyé.

46 'Í dã ũdu má drǐgé kuyé, 'bo ũkú rǐ ũdã ũdu ngǔjúpi ndrǐndrǐ rǐ má pá gá nǐ.

† 7:41 7:41 Mǔfěngã fífí ẹnjǐpi ẹnjǐnǐ rǐ: 'Bá rǐ nga dō ẹzǐ ú'dú ãlu, ï 'bá rǐ ũfě mǔfěngã fífí ẹnjǐpi ẹnjǐnǐ ãlu ni sǐ.

47 Kúru á lě 'yoó mí ní 'díni, ùnjĩkãnyã ùkú rĩ ní 'oó kárakarã 'dĩ'bée, á trũ ìri gí, ã'diãtãsiyã lě ma ambamba. 'Bo 'bã ì ní ìrivé ùnjĩkãnyã trũú céré kuyé rĩ, ìrivé lěngará mādāṅá."

48 Kúru Yēsũ ní 'yozú ùkú rĩ ní kĩnĩ, "Á trũ mi mívé ùnjĩkãnyã agásĩ gí."

49 Ọmụ rĩ pi ní rizú átázú ì ãsámwú gé sĩ kínĩ, "'Bã 'dĩri ọsũ 'i ã'di 'i ícópì ùnjĩkãnyã trũúpi rá ni?"

50 Yēsũ ní 'yozú ùkú rĩ ní kĩnĩ, "Mívé ẹ'yĩngará ídrí mi gí, 'í mụ, tākíri ã adri mí be."

8

Ūkú mụ'bã Yēsũ be trũ rĩ pi

1 Tã 'dĩri ã wúdrĩ gé, Yēsũ ri ẹcì mụzú kũrú rĩ pi agásĩ, gúrú rĩ pi agásĩ, ri ọ'dúkọ múké mālũngã Múngú vé rĩ ã tã ùlũú 'bã rĩ pi ní. Ìrivé 'bã áyúáyũ mụdrĩ drĩ ni ìrĩ rĩ pi rikí ẹcì ìri be trũ.

2 Ūkú ọrụkọ ìri ní índrí ùnjí údró kọpi drĩgé sĩ, ãzini ùkú ọrụkọ ìri ní ídrí drã ãndiãndí agásĩ rĩ pi, kọpi rikí kpá ẹcì ìri be trũ, ùkú ãzi rĩ ã rú Mãríyã Mãgãdělénã 'i, ùkú 'dĩri ọtú Yēsũ ní índrí ùnjí ẹzĩrĩ rĩ pi droó fũú drĩ ni gé sĩ rĩ 'i,

3 ãzi rĩ vé rú Jũwánã 'i, ìri Kúzã vé ùkú, Kúzã ri 'bã riipi Ēródě vé ngá 'bẹtí agã rĩ pi vé tã mbaápi rĩ, ãzi rĩ ã rú Sũzánã 'i, ùkú ọrụkọ kárakarã ni pi be. Ūkú 'dĩ'bée ri ngá ìvé rĩ pi sě Yēsũ pi ẽ ìzã kózú ívé 'bã 'i pámwú ùbĩ'bã rĩ pi be.

*Nãpí ágó úri riipi rĩ vé rĩ
(Mãtáyo 13:1-9; Mãrãkõ 4:1-9)*

4 Ú'dú ãlu, 'bá bĩtrĩká ímúkí ĩ úmú Yēsũ ã gārã gá, kòpi íbíkí ímú kũrú ãndĩandĩ ni pi gélésĩ, Yēsũ ní kòpi ní nãpí 'dĩri ùlũzú kĩnĩ,

5 “Ágó ãzi ómvú be ni mu úri rií ívé ómvú agá, ágó rĩ kã úri rĩ rií, úri rĩ pi ã urukọ u'dekí lẹti drĩgé, 'bá rĩ pi rikí utuú pá sĩ, ãrĩná rĩ pi tekí kòpi rá.

6 Úri rĩ pi ã urukọ u'dekí nyõókú írã drĩgé ni agá, kòpi kã ĩfũú, kòpi 'wikí rá, ã'diātāsīyã yĩ nyõókú rĩ agá 'dãáyo.

7 Úri rĩ pi ã urukọ u'dekí ùcékúcé ãsámví gé, ùcékúcé rĩ du kòpi be trú, õzũ úri ĩfũ 'bá du 'bá rĩ pi rá.

8 Úri rĩ pi ã urukọ u'dekí nyõókú múké ni agá, kòpi ĩfũkí dujú rá, ãlu rĩ 'a caá mũdũrũlũ ãlu.”

Yēsũ kã nãpí rĩ ùlũú deḡ, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Bá bĩ be rĩ, ã yì 'í ní tã 'dĩri.”

Nãpí rĩ vé ífifi

(Mátáyo 13:10-17; Mārākō 4:10-12)

9 Yēsũ vé 'bá ĩri ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ní ĩri zizú kĩnĩ, nãpí 'dĩri vé ífifi íngóni.

10 ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Sėkí ĩmi ní úmĩ mālũngã Múngú vé ĩ ní ùzũú kuú mũdũmũdũ rú rĩ vé tã nĩzú ámázú rĩ rá, 'bo ma tã rĩ átá 'bá urukọ'bée ní nãpí sĩ, lũzú kĩnĩ,

“ 'Kòpi ãngũ ndre rá, 'bo kòpi ámákí ngá rĩ ndree ku,

kòpi tã rĩ yì rá, 'bo tã rĩ fi kòpi drĩgé ku.’

Yēsũ ùlũ nãpí ágó úri riipi rĩ vé rĩ

(Mátáyo 13:18-23; Mārākō 4:13-20)

11 “Nãpí rĩ vé ífífí 'díní, úri rĩ tị Múngú vé rĩ.

12 Úri u'de'bán lètị drĩgé rĩ pi, Ìri 'bán Múngú vé tị yì'bán rá rĩ pi, 'bo ãdróko rí ímú tị Múngú vé rĩ 'du kòpi ã éşí agásí rá, kòpi ã ẹ'yĩkí rí ku, ãzini kòpi ã ịşúkí rí ídrínghára ku.

13 Úri u'de'bán nyòókú írà drĩgé rĩ agá rĩ pi, Ìri 'bán tị Múngú vé rĩ yì'bán, ẹ'yì'bán ãyĩkò sĩ rĩ pi, 'bo kòpi ã úlá fi vūghá 'dãá kuyé, kòpi ẹ'yì lókínghá be mãdã, 'bo tã ũkpó ũkpó kádò kòpi ịşú, kòpi ẹ'yìnghára rĩ ku rá.

14 Úri u'de'bán ũcékúcé ãsámvú ghé rĩ pi, Ìri 'bán tị Múngú vé rĩ yì'bán rá rĩ pi, 'bo ízãnghá nyòókú nòri vé rĩ, ã'bú nyòókú nòri vé rĩ, ãzini ãyĩkò nyòókú nòri vé rĩ sē kòpi adri ũ'a ãkó.

15 'Bo úri u'de'bán nyòókú múké rĩ agá rĩ pi, Ìri 'bán adri'bán tã be múké, ãzini éşí be múké rĩ pi, kòpi tị Múngú vé rĩ yì rá, kòpi tã ni 'du nghá rá, kòpi 'a ũ'a be múké.

Nãpí lámbán vé rĩ
(Mãrákò 4:21-25)

16 “‘Bán ãzi ícò lámbán 'yũú, drĩ ni ụpĩĩ ũdrí sĩ cí ku, dõku ícò lámbán rĩ suú ghòlò ã ndúghé ku. Ìri lámbán rĩ 'bán mísá drĩghé, 'bán ífí'bán jó agá rĩ pi ã ndrekí rí ãnghũ ãní bēnĩ.

17 Nghá ãrēvú céré ĩ ní zũú kuú mũdũmũdũ rú rĩ ĩ ímú i'da ãnghũ ule ghá, nghá ãzi 'i zũúpi ĩ ní ícò nĩĩ ku ni 'dãáyo.

18 Ĩmi ndrekí múké, lē ĩmi 'bãkí bì tã rĩ yizú. 'Bán ghá* be rĩ, ĩ Ìri ní ãzi ni sē ãmbúghú, 'bán ghá

* **8:18** 8:18 Nghá: Nghá Yēsũ ní tã ni átá 'dĩri, Ìri úmĩ tã Múngú vé rĩ nĩzú rĩ.

ãkó rĩ, ã ũsũ dõ 'yozú kînĩ, 'i ngá be drãããsiyã, ï ngá ãrivé 'dĩri 'du rá.”

*Yēsũ éndrèpì pi édrípìi be
(Mâtáyo 12:46-50; Mārākō 3:31-35)*

¹⁹ Vúdrĩ ni gé, Yēsũ éndrèpì pi ímúkí édrípìi be Yēsũ ri ndreé, 'bo kòpi ndākí ũ'dũ tí fizú cazú ãri vúgá 'dãá, ã'diãtãsiyã 'bá rĩ pi gaki ambamba.

²⁰ 'Bá ãzi ní lüzú Yēsũ ní kînĩ, “Mí éndrèpì pi mí édrípìi be tukí pá kuú ãmvé 'dãá'dã, kòpi lèkí mi ndreé.”

²¹ Yēsũ ní 'yozú kînĩ, “'Bá Múngú vé tì yì'bá rá, tã ni 'du'bá nga'bá rá rĩ pi, kòpi mávé éndrèpì, ãzini mávé édrípìi.”

*Yēsũ uga ũlí vïpi ũkpō be rĩ
(Mâtáyo 8:23-27; Mārākō 4:35-41)*

²² Ũ'dú ãlu, Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kînĩ, “'Bã zokí muú yïi bãlãlã rĩ agásĩ álé 'dãá.” Kúru kòpi ní tuzú kúlúmgbã agá, kòpi ní 'dezú muú.

²³ Kòpi kã rii zoó muú, Yēsũ ní ũ'dú kozú. Kúru ũlí vïpi ũkpō be ni ní íngázú vüzú yïi bãlãlã rĩ drìgé sĩ, yïi ní írízú tüzú kúlúmgbã rĩ agá 'dãá, sē kúlúmgbã rĩ lē tĩi ãní yïi ã ndúgé.

²⁴ Yēsũ vé 'bá ãri ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní ãri aruzú 'yozú ãri ní kînĩ, “Úpí, Úpí, 'bã ri tĩ yïi ã ndúgé!”

Yēsũ ní ngazú uru sĩ, ãri ní trezú ũlí rĩ drìgé, ãzini yïi úvapi ngũyã ngũyã rĩ drìgé, ũlí vïpi ũkpō be rĩ ní pá tuzú.

²⁵ Yēsũ ní ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi züzú kînĩ, “'Imi ẽ'yĩngará ãkó ãsĩ?”

Ūrĩ fu kôpi, tã 'dĩri sê kôpi ní ãyãngará, ógúpì ní ógúpì ri zizú, "'Bá 'dĩri ã'di 'i átángá átápi ùlì ní tì ní yìì, ãzini yìì úvápì ngũyá ngũyá rĩ ní tì ní yìì ìndĩ 'dĩri?"

Yèsũ ídrí ágó ãzi índrí ùnjí rĩ pi ní fí drĩ ni gé ni

(Mátáyo 8:28-34; Mārākō 5:1-20)

²⁶ Yèsũ pi ívé 'bá 'î pámvú ùbĩ'bá rĩ pi be, kôpi ní yìì bālālã Gālíláyã ri zozú álé 'dãá, kôpi ní cazú ãngũ Gērásã vé rĩ gé.

²⁷ Yèsũ kã ísì kúlúmgbã rĩ agásĩ, ágó ãzi índrí ùnjí ní fí drĩ ni gé ni ní ímúzú Yèsũ vúgá nōó. Ágó rĩ adri lókí be aco, su bōngó 'î rú'bá gá ku, adri 'bětí ku, ìri ri adri 'búrēdrĩ rĩ pi ãsámvú gé.

²⁸ Ágó rĩ kã Yèsũ ri ndree, ìri ní trezú ú'dúkó be ụrụ 'dãá, ìri ní kũmũcí ùtĩzú Yèsũ ẹnreṭi gé, ìri ní 'yozú ú'dúkó be ụrụ 'dãá kĩnĩ, "Yèsũ, Mvã Múngú Ūkpō 'Dĩpa vé rĩ, 'í lē má vúgá ã'di? Á mã mi drĩ ìrĩ sĩ, ã 'okí ma ùnjí ku fô!"

²⁹ Drĩdrĩ ni, Yèsũ 'yo índrí ùnjí rĩ ní rá kĩnĩ, índrí ùnjí rĩ ã fũ ágó rĩ drĩgé sĩ rá. (Ágó 'dĩri índrí ùnjí rĩ fi rú'bá ni gé ótú ìnógósí, kádō drĩ ni pi úmbé pá ni pi be ímvē sĩ, kádō ríí ìri ùtēē, ìri ímvē rĩ uce 'dĩsĩ rá, índrí ùnjí rĩ ìri jì mụ ásé agá ãngũ 'bá ãkó ni agá.)

³⁰ Yèsũ ní ágó rĩ zizú kĩnĩ, "Mí rú ã'di 'i?"

Ágó rĩ ní újázú Yèsũ ní kĩnĩ, "Mã rú Bìtríkã 'i." Ágó rĩ 'yo 'dĩni, ã'diãtãsiyã índrí ùnjí fi 'bá rú'bá ni gé rĩ pi kárákará.

³¹ Índrí ùnjí rĩ pi ní rizú Yèsũ ri mázú kĩnĩ, Yèsũ ã pē ì mụú 'bú kụpì ụđđ ãkó rĩ agá 'dãá ku.

32 Ìgá káràkará 'bá rĩ pi ri kòpi úcé ánga rĩ drìgé 'dãá. Índrí ùnjí rĩ pi ní Yèsù ri mǎzú kìnĩ, Yèsù ã pē ĩ mụyú úfí ìgá rĩ pi agá, Yèsù ní kòpi pēzú mụzú.

33 Índrí ùnjí rĩ pi ní úkpúzú ágó rĩ drìgé sĩ, mụzú úfízú ìgá rĩ pi agá, ìgá rĩ pi ní njuzú mụzú ọngụ sĩ ãngũ úlúpi úlúlũ rĩ gé 'dãá, kòpi ní u'dezú yĩ bǎlǎlǎ rĩ agá 'dãá.

34 'Bá ri 'bá ìgá rĩ úcé 'bá rĩ pi kǎ tǎ 'i 'oópi 'dĩri ndreé, kòpi ní njuzú mụzú tǎ 'dĩri ùlũzú 'bá kũrú agá rĩ pi ní, ãzini 'bá kũrú rĩ ã gǎrǎ gá sĩ rĩ pi ní.

35 'Bá rĩ pi ní ngazú mụzú tǎ 'i 'oópi rĩ ndrezú. Kòpi kǎ caá Yèsù vúgá 'dǎlé, kòpi ìsúkí ágó ándúrú índrí ùnjí rĩ pi ní fũú drì ni gé sĩ gĩ rĩ, úrí kuú Yèsù ẹndrẹtị gé, úsú 'i bǒngó sĩ, úmĩ ni ícá múké gí, sē kòpi ní ỳrĩ.

36 'Bá tǎ rĩ ndre 'bá rĩ pi ní mụzú tǎ ĩ ní ágó índrí ùnjí be rĩ ídrízú 'dĩri ùlũzú 'bá ụrụkọ 'bée ní.

37 Kúru 'bá céré ãngũ Gērásǎ vé rĩ agá rĩ pi ní Yèsù ri mǎzú kìnĩ, Yèsù ã nga mụyú 'dĩisĩ rá, ã'diātāsīyǎ ỳrĩ fi kòpi ẹsị agá ambamba. Kúru Yèsù ní tuzú fizú kúlúmgbá agá, ĩri ní 'dezú mụzú.

38 Ágó Yèsù ní índrí ùnjí droó fũú drì ni gé sĩ rĩ ní Yèsù ri mǎzú drì ìrĩ sĩ kìnĩ, ĩ mụkí Yèsù be trụ, 'bo Yèsù ní ĩri pēzú mụzú, ĩri ní 'yozú kìnĩ,

39 "Í mvi gǒo 'bẹtị, 'í mụ tǎ ãyǎzú ãyǎyǎ Múngú ní 'oó mí ní 'dĩri ùlũú mívé 'bá 'bẹtị ǎsámvú gé rĩ pi ní." Ágó rĩ ní 'dezú mụzú kũrú rĩ agá 'dãá, ĩri ní tǎ Yèsù ní 'oó 'í ní 'dĩri ùlũzú mụzú 'bá rĩ pi ní céré.

Yēsũ idrí mvá ũkú Yáyĩrõ vé rĩ, āzini ũkú drã be rĩ

(Mātáyo 9:18-26; Mārákõ 5:21-43)

⁴⁰ Kúru Yēsũ kã 'i újá zoó gõó álé 'dãá, 'bá bĩtrĩká ri'bánĩ ũtẽ'bánĩ rĩ pi ní ĩri ẹ'yízú.

⁴¹ Ágó āzi rụ ni Yáyĩrõ 'i, ĩri Jó Múngú ri Zizú rĩ vé drĩkoma, ágó rĩ ní ímúzú kũmũcí ũtĩzú Yēsũ ẹndrẹti gé, ĩri ní Yēsũ ri mǎzú drĩ ĩrĩ sĩ kĩnĩ, ĩ mukĩ Yēsũ be trũ ívé āngá 'dãá,

⁴² ā'diātāsīyā ívé mvá ũkú ālukútaṅá ílĩ be mụdrĩ drĩ ni ĩrĩ rĩ, drã rụ ĩri ũnjĩ ũnjĩ, lě drãadrã.

Yēsũ kã rĩí 'deé mụy Yáyĩrõ vé āngá 'dǎlé, 'bá bĩtrĩká rĩ pi rikĩ ĩ mĩ mụzú Yēsũ rụ'bánĩ gá 'dãá.

⁴³ Ũkú āzi kọpi āsámvú gé 'dǎlé, āri ri ẹcí rụ'bánĩ ni gé sĩ ílĩ mụdrĩ drĩ ni ĩrĩ, 'bo 'bá āzi ĩri ídrĩpi ni 'dãáyo.

⁴⁴ Ũkú rĩ ní 'i útrúzú ĩnyĩṅá Yēsũ ā úgóró gá, ĩri ní Yēsũ vé bõngó akoóko rĩ ẽ tị úlózú, koro āri ẹcípi rĩ ní pá tuzú.

⁴⁵ Yēsũ ní zizú kĩnĩ, “Bá ma úlópi rĩ ā'di 'i?”

'Bá bĩtrĩká rĩ pi ní 'yozú kĩnĩ, ĩ nĩkĩ kuyé. Pétēró ní 'yozú Yēsũ ní kĩnĩ, “Úpí, 'bá rĩ pi kárakará ri ĩ ĩmĩ ímúzú mĩ rụ'bánĩ gá nõó.”

⁴⁶ 'Bo Yēsũ ní 'yozú kĩnĩ, “Bá āzi úló ma gí, ā'diātāsīyā á nĩ rá ũkpõ āngũ ídrízú rĩ fũ mǎ rụ'bánĩ gá sĩ gí.”

⁴⁷ Ũkú rĩ kã ndreé Yēsũ nĩ tā 'dĩri á má gí, rụ'bánĩ ní 'dózú yāzú, ĩri ní kũmũcí ũtĩzú Yēsũ ẹndrẹti gé, ĩri ní tā 'í ní Yēsũ vé bõngó úlózú, āzini 'í ní koro ídrízú rĩ vé tā ũlüzú 'bá rĩ pi ní.

48 Kúru Yésũ ní 'yozú ũkú rĩ ní kĩnĩ, “Mâ mvá rĩ, ẹ'yĩngará mívé rĩ ídri mi gí. 'Í mu, tãkiri ã adri mí be.”

49 Yésũ kã rií átángá rĩ átá, 'bá ãzi ní ímúzú Yáyĩrõ drĩkoma Jó Múngú ri Zizú rĩ vé rĩ vé ãngá 'dãásĩ, ìri ní 'yozú Yáyĩrõ ní kĩnĩ, “Mívé mvá ũkú rĩ drã gí, mî ri ímbápi ẽ drĩ izaá ku.”

50 Yésũ kã tã 'dĩri yij, ìri ní 'yozú Yáyĩrõ ní kĩnĩ, “Lẽ mî adri ụrĩ sĩ ku, mí ẹ'yĩ ma, mvá ũkú rĩ ícò ídrí rá.”

51 Yésũ kã muụ caá Yáyĩrõ vé ãngá 'dãlé, ã'yĩ 'bá ãzi fí 'í vúgá sĩ jó agá 'dãlé kuyé, kôpi fíkí 'yéná Pétẽró be, Yũwánĩ be, Yókóbũ sĩ, ãzini mvá ũkú rĩ vé ẹtẹpi be ẹndrẹpi sĩ.

52 'Bá rĩ pi céré rikí ngoó ìzãngã ìzãngã rú mvá ũkú ri vé drãngará sĩ. Yésũ ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmi ngokí ku, mvá ũkú rĩ drã kuyé, ìri ri ụ'dụ ko.”

53 'Bo 'bá rĩ pi rikí guúgu ìrivé tã 'dĩri sĩ, ã'diãtãsiyã kôpi nĩkí rá 'yozú kĩnĩ mvá ũkú rĩ drã gí.

54 'Bo Yésũ ní mvá ũkú rĩ ẽ drĩ ruzú, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Mâ mvá rĩ, mí íngá ụrụ.”

55 Mvá ũkú rĩ vé índrí ní ímvízú ìgõzú, koro ìri ní ngazú ụrụ. Kúru Yésũ ní 'yozú mvá ũkú rĩ vé ẹtẹpi pi ní ẹndrẹpi be kĩnĩ, “Ìmi sėkí ìri ní ngá nyaá.”

56 Mvá ũkú rĩ vé ẹtẹpi pi ẹndrẹpi be ãyãkí tã 'dĩri sĩ ãyãyã, 'bo Yésũ ní tãimbĩ sėzú kôpi ní kĩnĩ, lẽ kôpi ã ùlũkí tã 'i ngaápi 'dĩri 'bá ãzi ní ku.

9

Yésũ pẽ ívé 'bá áyúãyũ muđrĩ drĩ ni ìrĩ rĩ pi

mụú ú'dúkọ múké rĩ ùlũú

(Mătáyo 10:5-15; Mărákô 6:7-13)

¹ Kúru Yēsũ ní ívé 'bá áyúāyũ mụdrị drị ni ỉrĩ rĩ pi zizú ímúzú 'í vúgá nŏó, ỉri ní ũkpŏ sězú kŏpi ní, kŏpi ă údrókí rí ỉndrĩ ũnjí rĩ pi ăní, ăzini kŏpi ẽ ỉdríkí rí 'bá dră be ăndĩăndí rĩ pi ăní.

² Ỉri ní kŏpi pězú mụzú mălũngă Múngú vé rĩ ă tâ ũlũzú 'bá rĩ pi ní, ăzini kŏpi ẽ ỉdríkí 'bá dră be rĩ pi.

³ Yēsũ ní 'yozú kŏpi ní kĩnĩ, “Ă 'dukí túré, kũmvũ, ănyăngă, mũfěngă mụzú ỉndĩ ku, ăzini ă 'dukí bŏngó ăzi ăndŏ rú mụzú ỉndĩ ku.

⁴ 'Bětĩ ỉmi ní cazú 'a ni gé rĩ, lě ỉmi áwíkí adrii 'bětĩ 'dări agá cĩmgbá ú'dụ ỉmi ní fũzú kŭrũ 'dări agásĩ rĩ gé.

⁵ 'Bá rĩ pi găkí dŏ ỉmi é'yígá sĩ, ỉmi kádŏ fũú kŏpívé kŭrũ agásĩ, ỉmi wekí nyŏŏkũ ỉmĩ pá ágélé gá rĩ kú 'dígé, ỉri lũ 'yozú kínĩ, ỉmi kukí kŏpi ní tâ ũnjí gí.”

⁶ Kúru kŏpi ní 'dezú rizú əcizú gŭrũ rĩ pi agásĩ, kŏpi rikí ú'dúkọ múké Múngú vé rĩ ùlũú mụzú, ăzini 'bá dră be rĩ pi ỉdrĩ mụzú ăngũ rĩ pi agásĩ.

'Băgũ Ĕródē ẽ drị ábá rá

(Mătáyo 14:1-12; Mărákô 6:14-29)

⁷ Ĕródē kă tâ ăyăzú ăyăyă Yēsũ ní rií 'oó rĩ yiĩ, drị ni ábá ăní céré céré, ă'diătăsiyă 'bá ւրսղո՛bée kínĩ, Yũwánĩ bătízĩmũ sěepi rĩ ینگá gŏó ỉdri rú nĩ.

⁸ ւրսղո՛bée kínĩ, 'bá rĩ Ĕlĩyă ímũ nĩ, ւրսղո՛bée kínĩ, 'bá rĩ nębĩ օտյ ւնօցօսւ rĩ pi vé ălu ینگá gŏó ỉdri rú nĩ.

9 'Bo Ēródě ní 'yozú kīnī, “Á lị Yūwánī ě drị gí pírí, 'bá má ní tã ni yị 'dīri ã'di 'i?” Ēródě ụ'bị ũkpõ sī, lē Yēsũ rī ndreé.

*Yēsũ sē ãnyāngã nyaá 'bá élífũ tǝwú pi ní
(Mátáyo 14:13-21; Mārákō 6:30-44; Yūwánī
6:1-14)*

10 Yēsũ vé 'bá áyúāyũ rī pi kã ímví ìgǝó, kǝpi ũlũkí tã ĩ ní 'oó rī pi ãrěvú céré Yēsũ ní. Kúru Yēsũ pi ní ngazú fũzú 'bá rī pi ãsámvú gé sī, kǝpi ní 'dezú mužú kǝrú Bětēsāyídã vé rī gé.

11 'Bo 'bá bītríkã rī pi kã vūrã Yēsũ ní mužú rī nị́ áamá, kǝpi 'dekí mužú vú ni gé sī. Īri ní kǝpi é'yízú, ĩri ní mālũngã Múngú vé rī ã tã ũlũzú kǝpi ní, ĩri ní 'bá drã be rī pi ídrízú.

12 Ụtú rī kã 'bãã ríí 'deé, Yēsũ vé 'bá áyúāyũ mužrị drị ni ìrị rī pi ní ímúzú Yēsũ vúgá, kǝpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Í pē 'bá bītríkã 'dī'bée mužú gúrú ìnyinã rī pi agásī, ãzini ãngũ rī agásī, kǝpi ã mukí ĩ ní ãnyāngã ndãá, ãzini vūrã lazú ni ndãá, ã'diātāsīyã ngá nyanya nǝgó 'dãáyo, ãzini vūrã lazú ni nǝgó 'dãáyo.”

13 Yēsũ ní 'yozú kīnī, “Īmi sēkí kǝpi ní ngá nyanya, kǝpi ã nyakí.”

'Bá áyúāyũ rī pi ní újázú kīnī, “Ngá 'bá vúgá nǝgó rī 'yéńá pánga tǝwú, ì'bị be ìrị. 'Bá lēkí dǝ 'bá bītríkã nǝ'bée ã nyakí ngá, lē 'bã mukí kǝpi ní ãnyāngã jeé.”

14 Āgǝ rī pi ícǝ ca élífũ tǝwú rá.

Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī, “Īmi 'bãkí 'bá rī pi úrí ngúlúmũ rú, pũkú tǝwú pũkú tǝwú.”

15 Kòpì ní 'ozú sũ Yésũ ní 'yoó rĩ tịnị, kòpì ní 'bá rĩ pì 'bãzú úrízú céré vŭgá.

16 Yésũ ní pánga tǒwú rĩ pì í'dúzá ì'bị ìrị rĩ be, ìrì ní àngũ ndrezú uru, ìrì ní òwò'dífò sèzú, ìrì ní kòpì ùndízú, ìrì ní sèzú ívé 'bá 'ì pámvú ùbì'bá rĩ pì ní, kòpì ã awakí 'bá rĩ pì ní.

17 'Bá rĩ pì ãrèwú céré nyakí, kòpì épìkí àní rá, 'bá Yésũ ã pámvú ùbì'bá rĩ pì ìkùnākí ngá ì ní nyaá tí rĩ ẽ ìmbìtã caá ùvú ã 'a mụdrị drị ni ìrị.

Pétēró kīnī Yésũ rì Kúrísítō 'i
(Mátáyo 16:13-19; Mārākō 8:27-29)

18 Ụ'dụ ãlu, Yésũ rì Múngú rì zị ò'dúkùlẹgúsì, ìrìvé 'bá ìrì ã pámvú ùbì'bá rĩ pì rìkí adrii ìrì be trú, ìrì ní kòpì zịzú kīnī, "'Bá rĩ pì rì 'yo, ma ã'di 'ì?"

19 Kòpì ní újázú kīnī, "'Bá urukọ kīnī, mi Yūwánī Bātízīmū sēpì rĩ 'i. Urukọ'bée kīnī, mi Ēlīyā 'i. Urukọ'bée kīnī, mi nēbì ọtú ìnógòsì ùdrā'bá gí rĩ pì vé ãlu íngá gòó ìdri rú nī."

20 Kúru ìrì ní kòpì zịzú kīnī, "'Bo ìmi ní ụsụzú rĩ gé, ma ã'di 'ì?"

Pétēró ní újázú kīnī, "Mi Kúrísítō 'i, Múngú ní ìpēé rĩ."

21 Yésũ átá kòpì ní ùkpó ùkpó kīnī, kòpì ã lūkí tã 'dīrì 'bá āzi ní ku.

Yésũ átá ívé drāngárá ã tã
(Mátáyo 16:20-28; Mārākō 8:30-9:1)

22 Yésũ ní 'yozú kīnī, "Ma 'Bá Mvā 'i, ma ímú ìzāngā nya lẹtị be àndiāndí, 'bá ambugu rĩ pì, atala atala rĩ pì drìgè rĩ pì, āzini 'bá tǎimbì ìmbá'bá rĩ pì be céré ímú ma gā sī, kòpì ma 'dì

drã rá, 'bo ú'dú na ni gé, ì ma inga gō ídri rú ũzi."

²³ Kúru Yésũ ní 'yozú 'bá b̄it̄r̄íká r̄i pi ní k̄in̄i, "'Bá r̄i l̄ē dō mā pámvú ũb̄i, ã adi 'î r̄ú' 'bá, ú'dú céré ã 'd̄u ívé p̄et̄i alambaku,* ã ũb̄i mā pámvú.

²⁴ 'Bá l̄ēpi ívé ídri r̄ú' 'bá n̄ori vé r̄i ã t̄ã mbaápi áyu r̄i, ìri api ídri 'd̄áni' 'd̄áni r̄i s̄i rá. 'Bo 'bá ívé ídri r̄ú' 'bá n̄ori vé r̄i ad̄iipi, dr̄ãpi mā t̄ã s̄i r̄i, ìri ídri 'd̄áni' 'd̄áni r̄i ìs̄u rá.

²⁵ 'Bá r̄i ìs̄u dō ngá nyōōkú dr̄igé nōgó r̄i pi ãr̄evú céré, api dō ídri 'd̄áni' 'd̄áni r̄i s̄i rá, t̄ã múké ìri ní ìs̄u 'a ni gé 'd̄igé r̄i ã'di?

²⁶ 'Bá r̄i ē dr̄i ri dō nja má s̄i, ãzini átangá má ní rií átá r̄i s̄i, Ma 'Bá Mvã 'i, má k̄ãdō ímú d̄ingará be p̄ow̄p̄ow̄ũ, ãzini má Èt̄ep̄i vé d̄ingará p̄ow̄p̄ow̄ũ r̄i be, ãzini m̄ãl̄yíkã uletere r̄i pi vé d̄ingará be, ma kpá adri ìri s̄i dr̄injã s̄i.

²⁷ Ádarú á l̄ē 'yoó ìmi ní 'd̄ini, 'bá pá tu' 'bá n̄o' 'bée ãs̄ãmvú gé, 'bá ur̄uk̄o' 'bée ícókí dr̄i ũdr̄ã ku, k̄opi m̄ãl̄ungã Múngú vé r̄i ndre ũgbále."

*Yésũ ã r̄ú' 'bá újã 'i d̄i imvesír̄il̄il̄i
(M̄átayo 17:1-8; M̄árakō 9:2-8)*

²⁸ Tã Yésũ ní átá 'd̄iri ã v̄udr̄i kã caá ú'dú ãr̄o, ìri ní t̄uzú mužú ír̄ã dr̄igé Múngú ri z̄izú, j̄i Pét̄eró pi Yũwán̄i be Yōkóbũ s̄i mužú 'í v̄ugá s̄i ìnd̄i.

²⁹ Yésũ kã rií Múngú ri z̄i, ẽndr̄et̄i ni újã 'i, d̄i ógú ũ'dũ be t̄ungú, ìrivé b̄ongó gō 'i újã imvesír̄il̄il̄i, d̄i ógú p̄ow̄p̄ow̄ũ.

* **9:23** 9:23 P̄et̄i alambaku: 'Bá Rómã vé r̄i pi ri 'bá t̄ã 'o' 'bá ùnjí r̄i pi gbã m̄üs̄umár̄i s̄i p̄et̄i alambaku s̄igé, ìri sã 'd̄u ãco k̄opi ìbi dr̄ã ndō, k̄opi Ìzãngã nya ambamba dr̄ãngará r̄i gé.

30 Mósẽ pi Ēllyã be rikí átá ĩri be,

31 kôpi ã rú'bán dī ógú pōwŭpōwŭ. Kôpi rikí drãngará Yēsũ ní úmvúlésĩ ímúzú drãzú Yērúsãlémã gá rĩ vé tã átá, tã Múngú ní ũtĩĩ gĩ rĩ, ã nga rĩ 'i fũú tĩ ni gé bẽnĩ.

32 Pétẽró pi 'í õgŭpĩĩ be, ú'dú 'be kôpi ã tĩ, kôpi kã aruú ú'dú gélésĩ, kôpi ndrekí Yēsũ vé ãngará pōwŭpōwŭ rĩ, ãzini ndrekí 'bán ĩrĩ tuki pá kuú ĩri be trũ.

33 Mósẽ pi Ēllyã be, kôpi kã lãé muú, Pétẽró ní 'yozú Yēsũ ní kĩnĩ, “Ímbãpi, ĩri múké 'bán ní adrízú nõgó. Lã 'bã 'bekí mōrõgó na, ãlu ni mí ní, ãlu ni Mósẽ ní, ãlu ni Ēllyã ní.” 'Bo Pétẽró nĩ tã 'í ní átá rĩ vé ífĩfĩ kuyé.

34 Pétẽró kã rii tã rĩ átá, ĩrĩbĩtĩ ní ímúzú kôpi õzũzú, ũrĩ fu Yēsũ vé 'bán áyúãyũ rĩ pi rá, ĩrĩbĩtĩ rĩ ní kôpi õzũú rĩ sĩ.

35 Ũ'dúkó ní átázú ĩrĩbĩtĩ rĩ agá 'dãá, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Mvã 'dĩri mávé ni, má ĩpẽ ĩri nĩ, lã ĩmi yĩkĩ tĩ ni yiyĩ!”

36 Ũ'dúkó átãpi rĩ kã újĩ, kôpi ndrekí Yēsũ ri ó'dúkũlẽ. Kôpi újĩkĩ kuú tã 'dĩri be ĩ ẽsĩ agá, kôpi lũkĩ tã ĩ ní ndreé 'dĩri 'bán ãzi ní ãluᵇãni kuyé.

*Yēsũ idrĩ mvã ágó indrĩ ũnjĩ be ni
(Mātãyo 17:14-18; Mārãkõ 9:14-27)*

37 Kã adriĩ drũ ũ'bũtĩ, kôpi kã ísĩ irã rĩ drĩgẽ 'dããsĩ vũgã nõó, 'bán bĩtrĩkã ímúkĩ Yēsũ vũgã nõó.

38 Ágó ãzi 'bán bĩtrĩkã rĩ pi ãsãmvú gé 'dãá, ĩri ní Yēsũ ri zizú ú'dúkó be urũ 'dãá kĩnĩ, “Ímbãpi,

á mã mi drí ãrĩ sĩ, 'í ndre mávé mvá, 'í ko ãri ě ĩzã, ã'diãtãsiyã mávé mvá 'yéjá ãlukúta 'dĩ.

³⁹ Índrí ũnjí rĩ kãdõ mváná rĩ 'dujú a'beé, ãri útré, ú'búrúsã rĩ kpu tĩ ni gé sĩ. Índrí ũnjí rĩ ãri nyi ũnjí ũnjí, ku ãri mbêlê ku.

⁴⁰ Á mã mívé 'bá mĩ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ímú índrí ũnjí rĩ droó fũú mvá rĩ drĩgé sĩ rá, 'bo kôpi ícókí droó bã ku."

⁴¹ Yésũ ní 'yozú kĩnĩ, "Ĩmi 'bá tã 'o'bá pĩri ku, ě'yĩngará ãkó 'dĩ'bée, mã adri rĩ ĩmi be vũú lókí be gbã ngõpí? Mã éşĩ ě ĩşũ rĩ ĩzãngã ĩmivé tã sĩ vũú lókí be gbã ngõpí?" Kúru Yésũ ní 'yozú ágó rĩ ní kĩnĩ, "Mĩ íjĩ mívé mvá rĩ ímú má vúgá nõó."

⁴² Mvá rĩ kã riĩ ímú Yésũ vúgá nõó, índrí ũnjí rĩ 'du ãri a'beé, ri ãri nyiĩ vũgá 'dĩgé, 'bo Yésũ ní trezú índrí ũnjí rĩ drĩgé, ãri ní mvá rĩ ídrízú, ãri ní sêzú gõzú étèpĩ vúgá 'dãá.

⁴³ 'Bá rĩ pi ãrêvú céré ãyãkĩ ãyãyã ũkpõ Múngú vé 'dĩri sĩ.

*Yésũ gõ ívé drãngará ã tã átã dĩĩ
(Mãtãyo 17:22-23; Mãrãkõ 9:30-32)*

'Bá rĩ pi kã ãyãá tã Yésũ ní 'oó 'dĩri sĩ, Yésũ ní 'yozú ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní kĩnĩ,

⁴⁴ "Ĩmi 'bãkĩ bĩ átãngá mã ní lée 'yoó rĩ yizú, Mã 'Bá Mvá 'i, ĩ ímú mã ũli 'be, ĩ ímú mã sê mávé ari'ba rĩ pi drĩgé."

⁴⁵ 'Bo 'bá Yésũ ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi nĩkĩ tã ãri ní 'yoó 'dĩri vé ífĩfĩ kuyé. Múngú úcí kôpi ní tã rĩ vé ífĩfĩ úcícĩ, kôpi ã nĩkĩ rĩ tã Yésũ ní 'yoó rĩ ku, kôpi 'okĩ ũrĩ sĩ, zĩkĩ tã rĩ vé ífĩfĩ kuyé.

À'di ri adri ãmbúgú nĩ?

(Mātáyo 18:1-5; Mārākō 9:33-37)

46 'Bá Yēsũ ã pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní í'dózú ãgátá gāzú ĩ ãsámvú gé sĩ kīnĩ, ĩ ãsámvú gé 'dīgégé, ã'di ri adri ãmbúgú nĩ.

47 'Bo Yēsũ nĩ tã kōpi ní rīi ũsũũ ĩ éṣi agá 'dālégé rĩ rá, ĩri ní mváná mādānágá ni íjízú pá tuzú 'í jèlégá.

48 Kúru ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "'Bá mváná mādānágá nōri é'yīpi mâ rú sĩ rĩ, é'yī 'dīri ma. 'Bá ma é'yīpi rĩ, é'yī 'dīri 'bá ma ĩpēepi rĩ. ĩmi ãsámvú gé 'dīgégé, 'bá ĩ ní ndreé kuú èzĩ ákō rĩ, ĩri adri ãmbúgú nĩ."

'Bá āzi údró índrĩ ũnjĩ rĩ pi Yēsũ ã rú sĩ

(Mārākō 9:38-40)

49 Yūwánĩ ní 'yozú Yēsũ ní kīnĩ, "Ímbápi, 'bá ndrekĩ 'bá āzi ri índrĩ ũnjĩ rĩ pi údró ũfũ 'bá rĩ pi drīgégé sĩ mĩ rú sĩ, 'bo 'bá ugakĩ ĩri sĩ, ã'diātāsīyā adri 'bávégé ógúpĩ ku."

50 Yēsũ ní 'yozú kīnĩ, "ĩmi ugakĩ ĩri ku, ã'diātāsīyā 'bá ĩmi 'oópi ũnjĩ ku rĩ, ĩri ĩmi ógúpĩ."

'Bá Sāmāriyā vé rĩ pi gākĩ Yēsũ ri é'yīgá sĩ

51 Sā ĩ ní lēzú Yēsũ ri 'duzú mužú 'bũ gé rĩ kã ícá ĩnyinágá gĩ, Yēsũ 'bã éṣi lēzú mužú Yērūsālémā gá.

52 ĩri ní 'bá áyúāyũ ni pi pēzú mužú drīdrī, kōpi ã mužĩ gūrú Sāmāriyā vé rĩ agá 'í ní vūrā údé.

53 'Bo 'bá 'dālégé rĩ pi é'yīkĩ ĩri kuyé, ã'diātāsīyā ĩri ri mu Yērūsālémā gá.

54 Yēsũ vé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ' 'bá Yókóbũ pi Yūwánĩ be, kōpi kã tã 'i ngaápi 'dīri yīi, kōpi ní

Yésũ ri zizú kînĩ, “Úpí, mí ã'yĩ rá, 'bâ zìkí ãcí 'bũ gé 'dãásĩ ímụ 'bá 'dĩ'bée ú'dị ùdrãá?”

55 'Bo Yésũ ní 'i újázú, ìri ní trezú kòpi drìgé.

56 Kúru kòpi ní 'dezú mụzú gúrú ãzi gé.

*Yésũ ã pámvú ã ùbĩngará tã ni mbamba
(Mátáyo 8:19-22)*

57 Yésũ pi kê rii mụy lètị agásĩ, ágó ãzi ní 'yozú Yésũ ní kînĩ, “Á lè mí pámvú ùbĩ cĩngbá cazú vūrã mí ní mụzú rĩ gé.”

58 Yésũ ní 'yozú kînĩ, “Mgbūwá rĩ pi vūrã lazú ni be, ãríná rĩ pi jó lazú ni be, 'bo ma 'Bá Mvá 'i, vūrã má ní mâ drị suzú adrizú ni 'dãáyo.”

59 Yésũ ní gōzú 'yozú ágó ãzi ní kînĩ, “Mí ímụ mâ pámvú ùbĩ.”

'Bo ágó rĩ ní újázú kînĩ, “Úpí, 'í sē mâ mụ drī má étèpì ri sī ùgbále† ká.”

60 Yésũ ní újázú ágó rĩ ní kînĩ, “'Í ku 'bá ùdrã'bá gí rĩ pì‡ ã mụkí ìvé 'bá ùdrã'bá gí rĩ pi sīngará gá, 'bo 'í mụ mālũngã Múngú vé rĩ vé tã ùlũú.”

61 'Bá ãzi ní kpá 'yozú Yésũ ní kînĩ, “Úpí, ma mí pámvú ùbĩ rá, 'bo 'í ku mâ gō drī mụy tã ẹzịí mávè 'bá 'bètị ãsámvú gé rĩ pi ní ùgbále ká.”

62 Yésũ ní újázú ìri ní kînĩ, “'Bá 'í'dópi ómvú 'aápi, ãngũ ndreépi vúlé rĩ, ícò mālũngã Múngú vé rĩ gé ku.”

† 9:59 9:59 Má étèpì ri sī ùgbále: Sã ãzi sī, ágó rĩ vé étèpì drã drī kuyé, ágó rĩ lè étèpì ri ùtèé cĩngbá ìri ní drãngará gá. ‡ 9:60 9:60 'Bá ùdrã'bá gí rĩ pi: 'Bá ùdrã'bá gí rĩ pi kòpi 'bá Múngú ri nì'bá kuyé rĩ pi.

10

Yésũ pẽ 'bá pũkú ézĩrĩ drĩ ni ãrĩ muú tị Múngú vé rĩ ùlũú

¹ Tã 'dĩri ã vudrĩ gé, Úpí ní 'bá urukọ ùpězú pũkú ézĩrĩ drĩ ni ãrĩ, pẽ kọpi muzú ãrĩ ãrĩ, pẽ kọpi muzú drĩdrĩ kũrú 'í ní lěé muú rĩ pi agá, ãzini gúrú 'í ní lěé muú rĩ pi agá.

² Ìri ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, “Ànyāngā rĩ ka kú ambamba, 'bo 'bá anyāngā rĩ ãkũnā'bá rĩ pi vé kālāfe mādāṅá. Ìmi mākí anyāngā rĩ vé é'dípa Úpí ri, ã pẽ rí 'bá ẹzĩ nga'bá ni pi muú anyāngā rĩ ãkũnāá ívé ọmvú agá 'dāá.

³ Ìmi 'dekí muú! Lě ìmi ñíkí 'yozú kìnĩ, ma ri ìmi pẽ muzú sũ ã ní kãbĩlō pěé fíí ãrākíla rĩ pi ãsámvú gé rĩ tịnị.

⁴ Lě ìmi 'dukí jũrú mũfēngā vé ni muzú ãndĩ ku, ãzini ìmi 'dukí kũmvũ, dōku ngá pá gá muzú ãndĩ ku, lě ìmi ẹzíkí 'bá ãzi lẹtị gé 'dīgé ku.

⁵ “Ìmi cakí dō jó ãzi tị gé, drĩdrĩ ni, ìmi 'yokí, ‘Tākíri ã adri jó ñōri ãsámvú gé.’

⁶ 'Bá adri'bée jó 'dãri ãsámvú gé rĩ pi dō tã be kírí, tākíri ãmivé 'dĩri adri 'bá jó 'dãri ãsámvú gé rĩ pi drĩgé rá, kọpi adrikí dō tã be kírí ku, tākíri ãmivé 'dĩri 'i újã gō ìmi ní vúlé.

⁷ Ìmi áwíkí adrií jó 'dãri tị gé, lě ìmi nyakí ngá, ãzini ìmi mvukí ngá ã ní sěé ìmi ní rĩ, ã'diātāsīyā 'bá ẹzĩ ngaápi rĩ, lě ã ùfěkí ãri ùfěfě. Lě ìmi rikí ẹcị ngalanji jó rĩ pi tị gé sĩ ku.

⁸ “Ìmi fikí dō caá kũrú ãzi agá, 'bá rĩ pi é'yíkí dō ìmi rá, ìmi nyakí ngá ã ní 'bāá ìmi ẹndrẹtị gé rĩ nyanya.

⁹ Ìmi ídríkí 'bá drã be rĩ pi, ìmi 'yokí kòpi ní, 'Mālũngã Múngú vé rĩ ícá ìnyinã ìmi gãrã gá gí.*

¹⁰ Dõ ìmi fikí kũrú ãzi agá, 'bá rĩ pi é'yíkí dõ ìmi kuyé, ìmi fũkí mụzú létì drĩgé 'dãá, ìmi 'yokí 'bá rĩ pi ní,

¹¹ 'Nyõõkú 'bá ní utuú 'bá pá gá ìmivé kũrú agá nõri, 'bã we ku ìmi ní tã ùnjí rú nõgó, ádarú lã ìmi nĩkí múké 'yozú kìnĩ, mālũngã Múngú vé rĩ ícá ìnyinã gí.'

¹² Ádarú á 'yo ìmi ní 'dínì, ú'dù ì ní tã lizú rĩ gé, ì ímụ 'bá kũrú 'dãri agá rĩ pi ìrĩñã 'bá kũrú Sõdómõ vé rĩ agá rĩ pi vé rĩ ndë rá."

*Ìzãngã rĩ úmvúlésì adri 'bá Kõrãzínĩ vé rĩ pi vé ni 'bá Bètèsâyídã vé rĩ pi be
(Mátáyo 11:20-24)*

¹³ Yèsù ní gõzú 'yozú kìnĩ, "Ìzãngã rĩ úmvúlésì adri ìmivé ni, ìmi 'bá Kõrãzínĩ vé rĩ pi! Ìzãngã rĩ úmvúlésì adri ìmivé ni, ìmi 'bá Bètèsâyídã vé rĩ pi! Tã ãyãzú ãyãyã ì ní 'oó ìmi ãsámvú gé rĩ pi ã 'okí té dõ Táyã agá, ãzini Sídónã agá, 'bá ãngũ 'dĩ'bée agá rĩ pi újákí té èsì ìnógòsì gí, kòpi té bõngó ìrìkò rú ni pi úsú, ãzini kòpi té úfúrágú úmvú dã ì drĩgé.

¹⁴ 'Bo ú'dù tã lizú rĩ gé, ì ímụ ìmi ìrĩñã 'bá Táyã vé rĩ pi ndë, ãzini 'bá Sídónã vé rĩ pi ndë rá.

* **10:9** 10:9 Mālũngã Múngú vé rĩ ícá ìnyinã ìmi gãrã gá gí: Tã ì ní 'yoó Mālũngã Múngú vé rĩ ícá ìnyinã ìmi gãrã gá gí 'dĩri vé ífífí, 'bá rĩ pi drĩlé múké ìsù Yèsù ri é'yìzú, kòpi adri anjì Múngú vé ni.

15 Ìmi 'bá adri'bée Kãpãrãñãúmã agá 'dĩ'bée, ìmi ùsũkí ì nyo ícò ìmi ìnjĩ 'bũ gé 'dãlé rá? Ícókí ìmi ìnjĩ ku, ìmi ìmù fi mụzú 'bũ ãvũ rĩ pi vé rĩ agá vũgá 'dãá.

16 “Ìmi mávé 'bá mà pámvú ùbĩ'bá rĩ pi, 'bá ìmi yĩpi rá rĩ, yì 'dĩri ma. 'Bá ìmi gãápi sĩ rĩ, gã 'dĩri ma. Æzini 'bá ma gãápi sĩ rĩ, gã 'dĩri Múngú ma ìpěepi rĩ.”

'Bá Yēsũ ní pěe pũkú ézĩrĩ drĩ ni ìrĩ rĩ pi vé ìmvíngará

17 'Bá Yēsũ ní pěe pũkú ézĩrĩ drĩ ni ìrĩ rĩ pi ìmvíkí ãyĩkò be ambamba, kòpi kìnĩ, “Úpí, 'bá kãdò mívé rù zì, ìndrì ùnjí rĩ pi 'bã tì yì rá.”

18 Yēsũ ní 'yozú kòpi ní kìnĩ, “Á ndre Sātánã† ìbì í'dé 'bũ gé 'dãásì vũgá nõó sũ ãngũ ní gaá ãcì be nděrě rĩ tìjì.

19 Á sě ìmi ní ùkpò ìnjĩ rĩ pi utuzú pá sĩ, ãzini ngá ìrì be ãngũ zã'bée zãzã rĩ pi utuzú, ìmi nděkí rì ãrì'bágú Sātánã vé ùkpò ãnì, ngá ãzi ícò ìmi 'oó ádrá ãlujani ku.

20 'Bo ãyĩkò ã fù ìmi ìndrì ùnjí rĩ pi ní ìmî tì yì rá rĩ sĩ ku, ãyĩkò ã fù ìmi ì ní ìmî rù sĩ 'bũ gé 'dãlé gí rĩ sĩ.”

*Ãyĩkò fù Yēsũ ri ambamba
(Mátáyo 11:25-27; 13:16-17)*

21 Sã 'dãri gé, Índrì Uleterè rĩ sě ãyĩkò fù Yēsũ ri ambamba, ìri ní 'yozú kìnĩ, “Má Ètèpì, mi adriípi

† 10:18 10:18 Sātánã: Sātánã ri ãdròko, ìri ãmbúgú ìndrì ùnjí rĩ pi drĩgé, gã tã Múngú vé rĩ 'dugá ngagá sĩ, Múngú ídrò ìri 'bũ gé 'dãásì. 'Í lã l'dangará 12:7-9.

Úpí ngá 'bũ gé rĩ pi drĩgé, āzini ngá vũ drĩgé rĩ pi drĩgé céré rĩ, á sē mí ní ōwō'dĩfô, ā'diātāsīyā mí ūzũ tā 'dĩ'bée 'bá tā nĩngará be rĩ pi ní rá, āzini mí ūzũ 'bá ngá lã'bée ambamba rĩ pi ní rá, mí i'da tā rĩ anjĩná rĩ pi ní. Ē, má Ẹtẹpi, 'í 'o tā rĩ 'dĩni, ā'diātāsīyā tā mí ní 'oó 'dĩri sē mí ní āyĩkō.

22 “Má Ẹtẹpi sē ngá rĩ pi ārēvú céré kú má drĩgé. Ma Mvá rú, 'bá āzi nĩ ma kuyé, 'yéná má Ẹtẹpi nĩ ma nĩ, 'bá āzi nĩ kpá má Ẹtẹpi ri kuyé, ma Mvá rú, 'yéná á nĩ ĩri nĩ, āzini 'bá má ní lēé má Ẹtẹpi vé tā ūlúú kọpi ní rĩ pi nĩkí ĩri nĩ.”

23 Kúru Yēsũ ní 'i újázú ívé 'bá 'i pámvú ūbĩ'bá rĩ pi vúgá 'dāá, ĩsú ākūdē kọpi ĩ drĩkã sĩ, ĩri ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, “Īmi ní tā rĩ ndreé rá rĩ sĩ, ĩmi ĩsúkí tākiri gí.

24 Á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, nẹbĩ kárakará, āzini 'bāgú kárakará lēkí kōdô tā ĩmi ní ndreé rĩ pi ndreé, 'bo kọpi ndrekí kuyé, āzini kọpi lēkí kōdô tā ĩmi ní yĩ rĩ pi yĩ, 'bo kọpi yĩkí kuyé.”

Nāpí Sāmāriyāgú múké rĩ vé rĩ

25 Ụ'dú ālu, ágó tǎimbị Mósē vé rĩ nĩpi múké múké rĩ ní ngazú ụrụ sĩ, ĩri ní Yēsũ ri ụ'bịzú, ĩri ní zizú kĩnĩ, “Īmbápi, mâ 'o ā'di, má ĩsú rí idri 'dání'dání rĩ ānĩ?”

26 Yēsũ ní újázú ĩri ní kĩnĩ, “Sĩkí búkũ tǎimbị vé rĩ agá íngóni? 'Í lã búkũ rĩ, mí ĩsú tā ni íngóni?”

27 Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “ 'Lē mí lē Úpí Múngú mívé rĩ ẹsị be céré, índrí mívé rĩ be céré, ūkpō mívé rĩ be céré, yĩkí mívé rĩ be céré,' āzini 'Lē

mî lě 'bá mî gārã gá rĩ, sũ mí ní mî rụ' 'bá lěé rĩ tĩni.' ”

²⁸ Yēsũ ní 'yozú ìri ní kīnī, “Átángá mí ní újá 'dĩri pịrị, 'í 'dụ tã 'dĩri ngaá, mi ídri 'dáni'dáni rĩ ìsú rá.”

²⁹ 'Bo ágó rĩ lě 'i 'bãá adrií 'bá pịrị ni rú, ìri ní Yēsũ ri zịzú kīnī, “'Bá adriipi mà gārã gá rĩ ã'di 'i?”

³⁰ Yēsũ ní újázú ìri ní kīnī, “Ágó ãzi íbí íngá Yērúsālémã gá, ìri ri ulú mužú Yērĩkõ gá, ágó rĩ mụ 'deé ùgụ' 'bá rĩ pi drìgé. Ùgụ' 'bá rĩ pi alikí ìrivé bõngó, kòpi ùgbákí ìri, kòpi ní 'dezú mužú, kúkí ìri kú kí'díkí'dĩ vùgá 'dìgé.

³¹ “Kúru átálágú ãzi ímụ lẹtị ãlu ãlu 'dĩri gé sī, kã ágó rĩ ndreé, kụ agaá ágó rĩ ã jélé gá sī.

³² Vùdrị ni gé, Lévĩgú† ẹzị ngaápi Jó Múngú vé rĩ agá rĩ ní kpá ícázú vūrã 'dãri gé, kã ágó rĩ ndreé, kụ kpá agaá ágó rĩ ã jélé gá sī.

³³ “Kúru Sãmāriyāgú ãzi ní kpá ícázú vūrã 'dãri gé, kã ágó rĩ ndreé, ẹsị ni ìsú ìzāngã ágó rĩ vé tã sī.

³⁴ Ìri ní 'dezú mužú ágó rĩ vùgá 'dãá, ìri ní ùdu í'dúzú vinyõ be ãzó rĩ ẽ mị ùjĩzú ãní, ìri ní ágó rĩ vé ãzó ùdrõzú bõngó sī. Ìri ní ágó rĩ 'düzú 'bãzú ívé dõngí drìgé, jị ìri mụyú 'bãá jó ùmụ vé rĩ agá, ùtē ágó rĩ müké.

³⁵ Kã caá drụ ù'bütị, ìri ní mũfēngã fífí ẹnjĩipi ẹnjĩẹnjĩ ni pi í'dúzú ìrĩ, ìri ní sēzú 'bá riipi jó ùmụ vé rĩ ùtēepi rĩ ní. Ìri ní 'yozú kīnī, 'Lě mî ùtē ágó

10:27 10:27 Lẹvītĩkã 19:18 † **10:32** 10:32 Lẹvĩgú: Atala Ìsērélè rĩ pi vé rĩ ãrèvú céré, íbíkí ífũú úyú Lẹvĩ vé rĩ agá.

rĩ múké, mũfēngã mí ní ágó rĩ ùtēzú rĩ aga dō rá, má kãdō ìgōó, ma ímú ùfē mí ní rá.' ”

³⁶ Kúru Yēsũ ní ágó tãimbĩ Mósē vé rĩ nĩpi rá rĩ zizú kĩnĩ, “Bá na 'dĩ'bée àsámvú gé, 'bá adriipi ágó ùgũ' bá rĩ pi ní alií rĩ ã gãrã gá rĩ ã'di 'i?”

³⁷ Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “Bá ìrivé ìzãngã ndrepi rĩ.”

Yēsũ ní 'yozú ìri ní kĩnĩ, “Í mu tã rĩ 'oó sũ 'dĩri tĩnĩ.”

Yēsũ mu Mārátã pi vúgá Māriyã be

³⁸ Yēsũ pi kã rií muú ívé 'bá 'î pámvú ùbĩ' bá rĩ pi be Yērúsálémã gá 'dãá, kôpi kúkí fií gũrũ ãzi agá, kôpi kã caá 'dãlé, kôpi ìsúkí ùkú ãzi rú ni Mārátã 'i, ùkú rĩ ní kôpi é'yízú ívé ãngá.

³⁹ Mārátã vé òmvúpi Māriyã ní ímúzú úrízú Úpí Yēsũ ẹndreṭi gé, ri tã Yēsũ ní rií átá rĩ yií.

⁴⁰ 'Bo Mārátã ẹ drĩ ábá ẹzĩ 'í ní ngaá ambamba rĩ sĩ rá. Ìri ní ímúzú Yēsũ vúgá nōó, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Úpí, má òmvúpi ku ma rií ẹzĩ rĩ ngaá ọ'dúkùlẹ, mí ùsũ tã 'dĩri múké? 'Í 'yo ìri ní ẹ ímú mã ìzã koó!”

⁴¹ Úpí ní 'yozú kĩnĩ, “Mārátã, Mārátã, mí drĩ ábá ẹzĩ mí ní ngaá ambamba rĩ sĩ gí,

⁴² 'bo tã agaápi rá ì ní lěé rĩ 'yéná ãlu. Māriyã ìpě tã adriipi múké ni, ícókí tã 'dĩri 'dujú drĩ ni gé sĩ ku.”

11

Yēsũ ímbá ívé 'bá 'î pámvú ùbĩ' bá rĩ pi Múngú ri zingára sĩ

(Mātáyo 6:9-13; 7:7-11)

1 Û'dù álu, Yésũ mu Múngú ri zị vūrã ázi gé, kã Múngú ri zị deé, ìrivé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi vé ázi ní ìri zìzú kĩnĩ, “Úpí, lē mĩ ímbá 'bã Múngú ri zingárá sĩ, sũ Yũwánĩ ní ríí ívé 'bá 'ì pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ímbá rĩ tịnị.”

2 Yésũ ní 'yozú kòpi ní kĩnĩ, “Ìmi lēkí dō Múngú ri zị, ìmi zìkí 'dínì.

“ ‘Bávé Ètèpì 'bũ gé rĩ, rù mívé rĩ ē ìnjĩkí ìnjìnjì.

Lē mālũngã mívé rĩ ē ímù ìyí.*

3 'Í sē 'bá ní ànyāngã ù'dù álu álu vú sĩ cééré.

4 'Í trũ 'bã 'bávé ùnjĩkãnyã agásĩ rá,

sũ 'bá ní 'bã 'bã 'o'bã ùnjí rĩ pi trũ ìvé ùnjĩkãnyã agásĩ rĩ tịnị.

Lē mĩ sē tã ùnjí ã ù'bĩ 'bã ku.' ”

5 Kúru ìri ní zingárá rĩ vé tã ímbázú kòpi ní nãpí sĩ kĩnĩ, “Ìmi àsámvú gé 'dĩgé, 'bã ázi mu dō ívé ùndĩ vúgá ìnjĩná ágágá, 'yo dō ìri ní kĩnĩ, 'Ùndĩgó, 'í sē má ní pánga na,

6 ã'diātāsīyã mávé ùndĩgó ímù kuú má vúgá 'dãá'dã, ngá ázi má ní sēé nyaá ìri ní 'dãáyo.'

7 Ùndĩgó jó agá 'dãá rĩ gō újá 'yo, 'Mĩ ri mã drĩ izaá ku. Má ùpĩ mávé kèètì gí, 'bã ulakí mávé anjĩná rĩ pi be vūgá gí. Má ícò ngaá uru muú mí ní ngá ázi sēé ku.'

8 Á 'yo ìmi ní, ùndĩgó jó agá rĩ ícò dō íngá uru muú ùndĩgó ãmvé rĩ ní pánga rĩ sēé ku drãáāsīyã, ùndĩgó ãmvé rĩ ní adrii ìrivé ùndĩ rĩ sĩ, 'bo ùndĩgó ãmvé rĩ ní ríí pánga rĩ zị dđi dđi rĩ

* 11:2 11:2 Lē mālũngã mívé rĩ ē ímù ìyí: Lē mĩ ímù mālũngã rĩ ruú adrizú 'bãgú rú 'bã drĩgé.

sĩ, ùndĩgó jó agá rĩ ícó íngá, ìri ngá ùndĩgó àmvé rĩ ní lěé rĩ sě ìri ní rá.

⁹ “Kúru á 'yo ìmi ní 'dínì, ìmi zìkí, ì sě ìmi ní rá, ìmi ndākí, ìmi ìsù rá, ìmi gakí kẹ̀tẹ̀ rĩ, ì zĩ ìmi ní rá.

¹⁰ À'diātāsīyā 'bá ngá zìpì rĩ, ì sě ìri ní rá, 'bá ngá ndāápi rĩ, ìri ìsù rá, 'bá kẹ̀tẹ̀ gaápi rĩ, ì kẹ̀tẹ̀ rĩ zĩ ìri ní rá.

¹¹ “Ìmi anjì étépìì, mívé mvá zì dō ì'bì mí tì gé, mì ícò ìri ní ìnì sě áyu rá?

¹² Dōku mváná rĩ zì dō à'ù gbé mí tì gé, mì ícò ìri ní ngá ìrì be àngũ zāápi zāzā ni sě áyu rá?

¹³ Ìmi 'bá ùnjìkānyā be 'dī'bée, ìmi nìkí ngá múké sě be fēfē rú ìmivé anjìná rĩ pì ní rá. 'Bo ìmivé Ètẹ̀pì 'bù gé rĩ, ìri ìmi ní ngá sě aga rá, ìri Índrì Uleterè rĩ sě 'bá zìpì rĩ ní rá!”

*Yēsũ pì vé tã Bělězēbúlā be rĩ
(Mātāyo 12:22-30; Mārākō 3:20-27)*

¹⁴ Ụ'dù àlu, Yēsũ dro índrì ùnjì fūú ágó átápi ku ni drìgé sī. Índrì ùnjì rĩ kã fūú gí, ágó átápi ku rĩ ní í'dózú átángá átázú, sě 'bá bìtrìkà rĩ pì ní àyāngárá.

¹⁵ 'Bo 'bá ụrụkọ'bée kọpì àsámvú gé 'dāá, kọpì ní 'yozú kìnì, “Yēsũ rì índrì ùnjì rĩ pì údró Bělězēbúlā† vé ùkpō sī, Bělězēbúlā rì àmbúgú índrì ùnjì rĩ pì vé ni.”

¹⁶ 'Bá ụrụkọ'bée ù'bìkí Yēsũ rì, kọpì kìnì, lē Yēsũ à 'o tã àyāzú àyāyā íngápi 'bù gélésìla ni.

† 11:15 11:15 Bělězēbúlā: Bělězēbúlā vé rù àzi rĩ Sātānā 'i, ìri àdróko, ìri àmbúgú índrì ùnjì rĩ pì drìgé.

17 Yēsũ nĩ tã kôpi ní rií ũsũú rĩ rá, ãri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Mälŭngã ã ní ruú rĩ agá, 'bá rĩ pi acokí dõ ã rií ẽ'dĩ 'dijĩ ã õgũpiĩ be, mälŭngã 'dĩri ícõ pá tuú ku. 'Bá jó ãsámvú gé rĩ pi rikí dõ ã fuú ã õgũpiĩ be, 'bětĩ 'dĩri gõ ábá rá.

18 Sātánã fu dõ ũmbã õgũpiĩ be, ãrivé mälŭngã 'dĩri ícõ pá tu íngóni? Á 'yo tã 'dĩri 'dĩni, ã'diätãsiyã ãmi kĩnĩ, ma ri índrí ũnjĩ rĩ pi údrõ Bělēzēbúlã vé ũkpõ sĩ.

19 Ma dõ ri índrí ũnjĩ rĩ pi údrõ Bělēzēbúlã vé ũkpõ sĩ, ãmivé 'bá ãmi pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ri índrí ũnjĩ rĩ pi údrõ ã'di vé ũkpõ sĩ? Kôpi ímũ tã lĩ ãmi drĩgé tã ãmi ní 'yoó rĩ sĩ.

20 'Bo ma dõ ri índrí ũnjĩ rĩ pi údrõ Múngú vé ũkpõ sĩ, ãri lũ 'yozú kĩnĩ, mälŭngã Múngú vé rĩ ícã ãmi ãsámvú gé gĩ.

21 “'Bá ũkpõ be adriĩpi ngá ẽ'dĩ vé ni be rĩ, ãri ícõ ívé 'bětĩ ütē rá, ãrivé ngá 'bětĩ ãsámvú gé rĩ pi adri múké.

22 'Bo 'bá ãzi ũkpõ be ni ímũ dõ ẽ'dĩ 'dijĩ ãri be, ndē dõ ãrivé ũkpõ gĩ, ãri jó 'dĩpa vé ngá ẽ'dĩ 'dizú, ãri ní ẽsĩ 'bãá drĩ ni gé 'i ütēzú rĩ pi upa drĩ ni gé sĩ rá, ãri awa 'bá urũkõ'bée ní.

23 “'Bá adriĩpi má be trũ ku rĩ, 'bá 'dĩri mávé ãrĩ'bá, 'bá ãnyãngã ãkũnãápi má be trũ ku rĩ, ãri ãnyãngã íréré.

*Índrí ũnjĩ rĩ vé ãgõngará 'bá rĩ ẽ ẽsĩ agá rĩ
(Mátáyo 12:43-45)*

24 “Índrí ũnjĩ rĩ fũ dõ 'bá rĩ rũ'bá gá sĩ ãmvé gĩ, ãri ẽcĩ ngalanji ãngũ ã'wĩ rú rĩ pi agásĩ, ri vũrã

uvuzú ni ndã, ìsù dô vŭrã kuyé, ìri 'yo, 'Ma gô jó má ní kuú rĩ agá 'dãlé ũzi.'

²⁵ Índrí ũnjí rĩ kádõ ícá, ìsù dô wekí jó rĩ ã 'a uletere, údékí kuú múké múké,

²⁶ ìri mù índrí ũnjí urukò ézìrì ũnjìkãnyã be ívé rĩ ndéépi rá ni pi íjì, kòpi céré fi adri 'bá rĩ agá. 'Bá rĩ vé adringará ri gô adri ũnjí drĩdrĩ 'dãri ndë."

²⁷ Yésù kã rii tã 'dĩri átá, ũkú āzi 'bá bĩtrĩká rĩ pi āsámví gé 'dãá, ìri ní átázú ù'dùkò be uru 'dãá kĩnĩ, "Tākĩri ã adri ũkú mi tĩpi rĩ drĩgé, āzini mí ní bã sēépi ndruúpi rĩ drĩgé."

²⁸ Yésù ní újázú kĩnĩ, "Tākĩri ã adri 'bá ù'dùkò múké Múngú vé rĩ yì'bá rá, āzini 'du'bá nga'bá rá rĩ pi drĩgé."

'Bá rĩ pi lēkí ã 'okí ĩ ní tã āyāzú āyāyã ni (Mātáyo 12:38-42; Mārākō 8:12)

²⁹ 'Bá bĩtrĩká rĩ pi kã ĩ úmú Yésù ã gārã gá, Yésù ní 'yozú kĩnĩ, "Ìmi úyú āndrũ nō'bée, ìmi 'bá ũnjí. Ìmi lēkí tã āyāzú āyāyã ni ndree ìmì mī sī, 'bo ícókí ìmi ní tã āyāzú āyāyã ni 'oó ku, 'yéñá ìri adri tã āyāzú āyāyã Yónã vé rĩ.‡

³⁰ Tã 'i ngaápi Yónã rù'bá gá rĩ i'da 'bá Nīnéwē vé rĩ pi ní kĩnĩ, Múngú ìpē ìri nĩ. Ma 'Bá Mvá 'i, tã 'i ngaápi mâ rù'bá gá rĩ i'da 'bá úyú āndrũ nō'bée vé rĩ pi ní kĩnĩ, Múngú ìpē ma nĩ.

³¹ Ì'dù tã lìzú rĩ gé, 'bāgú ũkú rú āngū ándrelé rú rĩ gé rĩ úmvúlésĩ ìmù pá tu tã lì úyú āndrũ

‡ **11:29** 11:29 Tã āyāzú āyāyã Yónã vé rĩ: ʔ'bì te nēbì Yónã ri, Yónã adri caá ù'dù na ʔ'bì rĩ agá 'dãá. Í lã Yónã 1:17; Mātáyo 12:39-40; Mātáyo 16:1-4; Lúkã 11:29-32. **11:31** 11:31 1 'Bāgú 10:1-13

nõ'bée drĩgé nĩ, ã'diãtãsiyã 'bãgú rĩ íbí ímú ãngũ rará rú ni gélesĩ, ímú Sõlõmõnã vé úmĩ tã 'ozú rĩ yijĩ, 'bo 'bã ãzi nõgõnõ ndẽ Sõlõmõnã ri ãmbũgũ sĩ rá.

³² Ụ'dú tã lizú rĩ gé, 'bã Nĩnéwẽ vé rĩ pi ímú pá tu kòpi úyú ãndrũ nõ'bée tõ nĩ, kòpi 'yo úyú ãndrũ nõ'bée 'okí tã ùnjí, ã'diãtãsiyã Yõnã kã tị Múngú vé rĩ sée, kòpi újákí ẹsị ìvé ùnjikãnyã agásĩ rá. 'Bã ãzi nõgõnõ ndẽ Yõnã ri ãmbũgũ sĩ rá, § 'bo ìmi úyú ãndrũ nõ'bée, ìmi gãkí ẹsị újágá sĩ.

*Yèsũ ímbá 'bã rĩ pi lám bã dđipi rĩ vé tã sĩ
(Mátáyo 5:15; 6:22-23)*

³³ “'Bã ãzi ícõ lám bã 'yũú jijĩ zũú vũrã índrépi ku ni gé ku, dõku ícõ ùdrí ụpđĩ drĩ ni gé cí ku. Ìri lám bã rĩ 'bã mísá drĩgé, 'bã ífí' bã jó agá rĩ pi ã ndrekí rí ãcí dđipi rĩ.

³⁴ Mị mívé rĩ, ìri lám bã mî rụ' bã vé ni. Mị mívé rĩ dõ múké, rụ' bã mívé rĩ índré ku ụtúnjá agá uletere. Mívé mị dõ ùnjí, rụ' bã mívé rĩ adri ku ìnínjá agá.

³⁵ Lẽ mî nĩ múké 'yozú kínĩ, mívé rụ' bã adriípi ụtúnjá agá rĩ, lẽ ã gõ 'i újá adrií ìnínjá agá ku.

³⁶ Mívé rụ' bã dõ ụtúnjá agá, ìgélé ãzi mî rụ' bã gá adriípi ìnínjá agá ni 'dãáyo, mî rụ' bã ri adri cére ụtúnjá agá, sũ lám bã vé ãcí ní dđĩ ãngũ ìmgbèrèé mí ní uletere rĩ tịni.”

§ 11:32 11:32 'Bã ãzi nõgõnõ ndẽ Yõnã ri ãmbũgũ sĩ rá: 'Bã Yèsũ ní 'yoó ndẽ Sõlõmõnã pi Yõnã be rá rĩ, Yèsũ ri 'i 'yo.

*Yēsũ tre Fãrúsĩ rĩ pi drĩgé, āzini 'bá tãĩmbĩ
ĩmbá'bá rĩ pi drĩgé*

*(Mātáyo 23:1-36; Mārākō 12:38-40; Lúkã
20:45-47)*

³⁷ Yēsũ kã átángá rĩ átá deḡ, Fãrúsĩgú āzi ní Yēsũ ri zizú mužú ínáy nyaá ívé āngá, kúru Yēsũ ní fizú jó gá 'dãlé, ĩri ní úrizú vũgá ínáy rĩ nyangárá gá.

³⁸ Fãrúsĩgú rĩ kã ndree Yēsũ í'dó ínáy rĩ nyaá, ũjĩ 'ĩ drĩ sũ ívé mērē ní lēē rĩ tĩnĩ kuyé, sē ĩri ní āyāngárá.

³⁹ Kúru Úpí ní 'yozú ĩri ní kĩnĩ, “Īmi Fãrúsĩ 'dĩ'bée, ĩmi ri kópō, āzini kũrã rĩ pi vé rụ'bá āmvélésĩla rĩ ũjĩ áyu, 'bo ĩmĩ ẹsĩ agá 'dãlé, ĩmi ẹsĩ be āmbúgú ngá drĩgé, āzini ĩmĩ ẹsĩ ũnjĩ.

⁴⁰ Īmi azakí azaza! Múngú rụ'bá āmvélésĩla rĩ gbiĩpi rĩ, gbi kpá rụ'bá agálésĩla rĩ nĩ kuyé?

⁴¹ Lē ĩmi sēkí ngá ĩmivé rĩ pi 'bá adri'bá ngá ākó rĩ pi ní, ĩmi 'okí dō 'dĩni, ĩri Múngú ní āyĩkō sē.

⁴² “Īmi Fãrúsĩ 'dĩ'bée, ĩzāngã rĩ úmvúlésĩ adri ĩmivé ni, ā'diātāsĩyã ngá mādāḡá ọmvú agá sũ nānã tĩnĩ, ĩngĩrĩḡá tĩnĩ rĩ pi, mužrĩ agá, ĩmi ri ālu ni í'dú sē* Múngú ní rá, 'bo ĩmi kokí 'bá 'bá urukọ'bée ní 'oó ũnjĩ rĩ pi ẹ ĩzã kuyé. Lē ĩmi 'okí 'bá rĩ pi múké, āzini ĩmi lēkí Múngú ri, āzini ĩmivé ngá mužrĩ agá, ĩmi sēkí ālu ni Múngú ní.

* **11:42** 11:42 Ngá mužrĩ agá, ĩmi ri ālu ni í'dú sē: Tãĩmbĩ Mósē vé rĩ 'yo kĩnĩ, lē 'bá Īsērélē vé rĩ pi ẹ í'dúkí ngá mužrĩ agá, ālu ni sēē Múngú ní. 'Í lã Lẹvĩtĩkã 27:30-33; Kālãfe 18:21-24; Dětōrōnómē 12:5-19; 14:22-29.

43 “Ìmi Fãrúsĩ 'dĩ'bée, ìzãngã rĩ úmvúlésĩ adri ìmivé ni, ã'diãtãsiyã ìmi lèkí vũrã úrízú ì ní ñnjĩ ñnjĩ Jó Múngú ri Zízú rĩ agá rĩ pi áyu, ãzini ìmi lèkí 'bá rĩ pi ã rikí ìmi ní mōdó sēé jōkōnĩ agá 'dãã ñnjĩngará be.

44 “Ìzãngã rĩ úmvúlésĩ adri ìmivé ni, ã'diãtãsiyã ìmi adrikí sũ 'búrẽdrĩ ì ní ícó áamá ku rĩ tĩnĩ, 'bá rĩ pi ri ẹcĩ drĩ ni gé sĩ, kōpi áamáki ku.”

45 'Bá ãzi tãĩmbĩ Mósē vé rĩ ñĩpi múké múké rĩ ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmbápi, tã mí ní 'yoó 'dĩri, mi ri 'bã u'da.”

46 Yésũ ní újázú kĩnĩ, “Ìmi 'bá ì ní ímbá tãĩmbĩ Mósē vé rĩ ñĩ'bá múké múké 'dĩ'bée, ìzãngã rĩ úmvúlésĩ adri ìmivé ni, ã'diãtãsiyã ìmi ri oḡu 'bã 'bá rĩ pi drĩgé, kōpi ícókí 'duḡu bã ku, ìmi lèkí ìmivé drĩ 'bãã kōpi ẽ ìzã kozú ku.

47 Ìzãngã rĩ úmvúlésĩ adri ìmivé ni, ã'diãtãsiyã ìmi ri 'búrẽdrĩ nẹbĩ rĩ pi vé rĩ gbi, ìsúzú ìmi ẹ'bípĩjĩ ú'díkí ọtú kōpi ùdrãã nĩ.

48 Tã ìmi ní 'oó 'dĩri, ìri lũ 'yozú kĩnĩ, ìmi ã'yĩkí tã ìmi ẹ'bípĩjĩ ní nẹbĩ rĩ pi ú'dízú 'dãri gí, ìmi ní rizú kōpivé 'búrẽdrĩ rĩ pi gbizú ãní 'dĩ.

49 Tã 'dĩri sĩ, Múngú tã ñĩngará be rĩ kĩnĩ, 'Ma nẹbĩ rĩ pi pẽ mu 'bá áyúáyũ rĩ pi be kōpi urukọ'bée ú'dĩ ùdrã, ãzini kōpi urukọ'bée ọcũ ùnjĩ ùnjĩ.'

50 Ìmi úyú ãndrũ nō'bée, nẹbĩ ì ní ú'dĩ ùdrãã Múngú ní vũ rĩ gbingará gá 'dãã rĩ pi vé ãrí ri ngo ìmi drĩgé.

51 Í'dózú ì ní Èbélẽ ri 'dĩngará gá, ícázú sã ì ní

Zākãriyã ri 'dizú vürã røbøñø zãzú rĩ† pi ãsãmvú Jó Múngú vé rĩ be rĩ gé, ãmi úyú ãndrũ nõ'bee, ãrí 'bã 'dĩ'bee vé rĩ ngo ãmi drĩgé.

⁵² “Ãmi 'bã ã ní ímbã tãĩmbĩ Mósẽ vé rĩ nõ'bã múké múké 'dĩ'bee, ãzãngã rĩ úmvúlesĩ adri ãmivé ni, ã'diãtãsiyã ãmi 'dukĩ mãfütã tã nõngará vé rĩ zũú gĩ. ãmi fikĩ kuyé, ãmi ugakĩ 'bã lẽ'bã fi'bã rĩ pi ní lètĩ gĩ.”

⁵³ Yésũ kã átãngã rĩ átã deę, Fãrúsĩ rĩ pi 'bã tãĩmbĩ ímbã'bã rĩ pi be, køpi ẽ ẽsĩ ve Yésũ ní ãnjĩ ãnjĩ, køpi í'dókĩ riĩ ãri uzĩ,

⁵⁴ ã ísúkĩ rĩ átãngã ãnjĩ yĩ tĩ ni gé, ã tøkĩ rĩ ãri ãní bẽní.

12

Ãmi adrikĩ mi be kowu 'bã ã 'bã'bee kú tã be pĩri rĩ pi ã tã sĩ

¹ 'Bã bĩtrĩká trakĩ ã Yésũ ã gãrã gã, élifũ ni ambamba, køpi rikĩ ã ãmĩ mũzú ãmĩmĩ. Yésũ ní í'dózú átãzú ívé 'bã 'ĩ pámvú ãbĩ'bã rĩ pi ní kĩnĩ, “Lẽ ãmi adrikĩ mi be kowu tã Fãrúsĩ rĩ pi ní riĩ ímbã rĩ sĩ, ã'diãtãsiyã tã køpi ní ímbã rĩ, køpi 'dukĩ ngaá ku.

² Tã ã ní ãzũzũzũ rĩ, ãri ímú 'i i'da ãmvé, tã ã ní 'oó kĩri kĩri rĩ, ã ímú ãrivé tã nõ rá.

† **11:51** 11:51 Vürã røbøñø zãzú rĩ: Vürã røbøñø zãzú ni anigé Jó Múngú vé rĩ ã bóró gã 'dãã, átãlágú rĩ ri røbøñø zã ãní Múngú ní 'bã rĩ pi trüzú ívé ãnjĩkãnyã agãsi. Vürã ẽjĩngũrũ zãzú ni anigé Vürã Uleterẽ rĩ gé Jó Múngú vé rĩ agã 'dãã, átãlágú rĩ ri ẽjĩngũrũ zã ãní Múngú ní ỳ'bũtĩjã sĩ, ãzini ãndrãgã sĩ sã Múngú ri zizú rĩ gé.

3 Tã ìmi ní átá ìnjá agá rĩ, ỳtúnjã sĩ ì ímù yì rá, tã ìmi ní átá ỳyòkòyò sĩ jó agá 'dãá rĩ, ì ímù tã ni áyú jó drĩgé.”

*Lě ìmi adrikí ỳrĩ sĩ ku
(Mátáyo 10:28-31)*

4 Yésũ ní 'yozú kĩnĩ, “Ûndĩ mávé rĩ pi, á 'yo ìmi ní 'dĩni, lě ìmi adrikí ỳrĩ sĩ ku, 'bá lě 'bá ìmi 'dì 'bá rĩ pi sĩ, kòpi 'yéjã rù 'bá rĩ 'dì, kòpi ícókí ìmivé ìndrì 'dìjì drãá ku.

5 'Bo ma 'bá ìmi ní ícò ruú rĩ lũ ìmi ní rá, lě ìmi rukí Múngú ỳkpò be 'bá 'dìjìpi 'beépi ácí vezú àní ỳdũ àkó rĩ* agá rĩ áyú.

6 Àrìjã nyírìjã tòwù ỳzìkí nyo mũfèngã fífí ìrĩ ku? 'Bo Múngú àvĩ àrìjã àlu ni vé tã sĩ ku.

7 Múngú lã drì 'bí ìmi drĩgé rĩ pi cére jí. Lě ìmi adrikí ỳrĩ sĩ ku, ìmivé tã ndē àrìjã káràkàrá rĩ pi vé rĩ rá.

*Ûlũkí tã Kúrísítò vé rĩ
(Mátáyo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

8 “Á 'yo ìmi ní 'dĩni, 'bá rĩ ẹ'yì dō ma 'bá rĩ pi ẹndrẹtì gé, 'yo dō 'í à'yì ma rá, ma 'Bá Mvã 'i, ma kpá ìri à'yì mālāyíkã Múngú vé rĩ pi ẹndrẹtì gé rá.

9 'Bá rĩ gã dō ma vũ drĩgé nōgò sĩ, ma kpá ìri gã sĩ mālāyíkã Múngú vé rĩ pi ẹndrẹtì gé.

10 Ma 'Bá Mvã 'i, 'bá rĩ átá dō tã ùnjí mà rù 'bá gá, Múngú ri ícò ìri trũ rá, 'bo 'bá rĩ ide dō Ìndrì Uletere rĩ, Múngú trũ ìri àlujãni ku.

* 12:5 12:5 Ácí vezú àní ỳdũ àkó rĩ: Múngú ri ùmvúlésì 'bá 'i ẹ'yì 'bá ku rĩ pi 'dù ú'bé ácí 'dĩri agá. 'Í lã 'dangará 20:7-15.

11 “Bá ãzi jì dō ìmi muḡ Jó Múngú ri Zìzú rī agá, tō dō ìmi 'bá ãngũ ru' 'bá rī pi ɛndrɛṭi gé, ãzini 'bá ũkpō be rī pi ɛndrɛṭi gé, lē ìmí ɛsì ã adri ìzāngā sī 'yozú kīnī, ìmi muḡ ìmivé tã gā ngóni yã 'dīni ku, dōku ìmi átá ngóni yã 'dīni ku,

12 sã 'dãri gé, tã ìmi ní átá rī, Índrí Uleterere rī ũlũ ìmi ní nī.”

Nāpí ágó azakaza rú ã'bú be rī vé rī

13 Ágó ãzi 'bá bītríkã rī pi ãsámuvú gé 'dãá, ìri ní 'yozú Yésũ ní kīnī, “Ímbápi, 'í 'yo má ɛdrípì ní, ã awa ã'bú 'bá ɛtépì drãápi gí rī ní kuú rī 'bá ní 'í be.”

14 Yésũ ní újázú kīnī, “Ágó 'dīri, ã'di ìpē ma 'bá tã līpì ni rú nī, dōku ã'di ìpē ma ìmivé tã ãsámuvú acoó nī?”

15 Kúru Yésũ ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, “Ìmi ndrekí múké, lē 'bá ãzi ã adri ɛsì be ãmbúgú ngá drĩgé ku, 'bá rī dō ã'bú be tré, ã'bú ìrivé 'dīri ícó ìrivé ídri sēe adrií múké nī ku.”

16 Yésũ ní nāpí 'dīri ũlüzú kōpi ní kīnī, “Ágó ãzi ã'bú be ni ãnyāngã ka ìrivé ómvú agá ambamba.

17 Ágó rī ri ũsũú kīnī, ‘Vūrã má ní mávé ãnyāngã 'bãzú ni 'dãáyo, mâ 'o rí ã'di?’

18 Kúru ìri ní 'yozú kīnī, ‘Á lē 'oó 'dīni, á lē ìrã mávé rī pi uzeé vūgá, á lē ambugu ambugu ni pi údé, ma mávé ãnyāngã 'bã 'a ni gé, ãzini ma mávé ngá rī pi ũ'bã céré 'a ni gé.

19 Kúru ma gō átá má ɛsì agá nōlé, “Ma nóni ãnyāngã be ambamba, ìri adri ca ílì kárakarã. Á gō ɛzì ngaá dđi ku, ma ngá nya, ma ngá mvu, ma adri ãyĩkō sī.” ’

20 “Bo Múngú ní 'yozú ìri ní kīnī, ‘Mí azaza! Ìnìṅá àndrū nōri sī, ma mívé ídri 'dụ rá. Kúru ã'di ri ímụ mívé ngá 'dī'bée 'dụ nī?’

21 “Bá ngá 'bãápi kú 'í ní, ngá sēépi Múngú ní ku rī, ìri adri sū 'bá 'dīri tịni.”

*Lē ìmi ríkí ìmi ỳsụyụ drǎá tǎ sī ku
(Mátáyo 6:25-34)*

22 Kúru Ẹsụ ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ùbī'bá rī pi ní kīnī, “Á 'yo ìmi ní, lē ìmi ríkí ìmi ỳsụyụ drǎá ídri rī vé tǎ sī 'yozú kīnī, ìmi ã'di nya yǎ, dōku ìmi ã'di su yǎ 'dīni ku.

23 Ídri ndē ngá nyanya ri rá, rụ'bá ndē bōngó ri rá.

24 Ìmi ndrekí drī àrìṅá rī pi ká, kòpi 'ákí ómvụ ku, kòpi ìkūnākí ànyǎngǎ ku, kòpi jó ànyǎngǎ 'bázú ni àkó, dōku írá àkó. 'Bo Múngú ri kòpi úcé nī. Ìmi ndékí àrìṅá rī pi rá.

25 Ẹsị ìmivé ríipi ùtípi 'dīri sī, ìmi nyo ícọ sǎ àzi ịsụ adrizú àní ídri rú rá?

26 Ìmi ícókí dō sǎ àzi ịsụ mǎdǎṅá adrizú ídri rú ku píri, ngá ìmi ní rizú ìmi ỳsụzú drǎzú tǎ sī rī ã'di?

27 “Ìmi ndrekí drī pẹti ã fū ùnyī be 'dī'bée ká, kòpi ngakí ẹzị ku, àzini kòpi nīkí bōngó ícì be ì ní ku. 'Bo á lē 'yoó ìmi ní 'dīni, Sōlōmónǎ ri ã'bú be, su bōngó ùnyī be sū fū ùnyī be 'dī'bée tịni kuyé.

28 Múngú ri dō sē fū ásé agá rī pi zo ùnyī be, ìri zo àndrū, drū sī, ì zǎ ve àcì sī rá píri, ìmi 'bá ẹ'yīngará be mǎdǎṅá 'dī'bée, ádarú Múngú ícọ nyo ìmi ní bōngó sēé suú ku?

29 Lẽ ìmî ẹsì ǎ ri ùtíí ngá nyaánya ǎ tã sī ku, dōku ngá mvuúmvu ǎ tã sī ku, ìmî ẹsì ǎ ri ùtíí tã ni sī ku.

30 'Bá Múngú ri nǐ' 'bá ku rǐ pi ẽ ẹsì ri ùtí tã 'dǐ' bée sī nǐ, ìmi Ẹtẹpi nǐ ngá ìmi ní lée rǐ rá.

31 'Bo lẹ ìmi 'bǎkí ẹsì mǎlǔngǎ Múngú vé rǐ ndǎzú, ìri ìmú ngá ìmi ní lée rǐ pi sē ìmi ní rá.

ǎ' 'bú 'bǔ gé 'dǎá rǐ vé tǎ

(Mǎtáyo 6:19-21)

32 “Ìmi ngúlúmǔ mǎdǎ mâ pámvú ùbǐ' 'bá 'dǐ' bée, ìmi adrikí ùrǐ sī ku, ǎ' diǎtǎsǐyǎ ìmi Ẹtẹpi ri ǎyǐkō sǐ, lẹ ìmi fikí mǎlǔngǎ ívé rǐ agá.

33 Ìmi uzíkí ngá ìmivé rǐ pi, ìmi awakí mǔfěngǎ ni 'bá ngá ǎkó rǐ pi ní. Lẹ ìmi ǐsúkí ìmi ní jǔrú mǔfěngǎ 'bǎzú ǎsǐpi ku ni, ǎ' 'bú 'bǔ gé 'dǎlé rǐ ábá ku, ùgǔ' 'bá ícó ùgǔ' 'bá ku, ǎzini ǐjǐrǐkó ícó mbeé ku.

34 Vǔrǎ ìmi ní ìmivé ǎ' 'bú 'bǎzú rǐ, ìmî ẹsì ri adri drǐ ni gé.”

Lẹ 'bá rǐ ǎ adri ùrē ǎ ùtē Yẹsǔ vé ǐgōngará

(Mǎtáyo 24:45-51)

35 “Lẹ ìmi úsúkí ìmi kú ùrē, ìmi ù'yúkí ìmivé lámǎ ǎ ri dǐdǐ,

36 lẹ ìmi adrikí sǔ 'bá ri' 'bá ívé 'bá ǎmbúgú riipi ìmvípi ùmǔ ùkú jezú rǐ gélésǐ rǐ ùtē' 'bá rǐ pi tǐnǐ, ǎ' diǎtǎsǐyǎ 'bá ǎmbúgú rǐ kǎdō ìmú kẹtẹ rǐ gaá, ìmi zǐkí rí kẹtẹ rǐ ìri ní.

37 'Bá ǎmbúgú rǐ kǎdō ícá, ǐsú dō ívé ǎtí' 'bá rǐ pi ùtẹkí 'i kú ùrē, ìri adri ǎyǐkō sǐ. Ádarú á lẹ 'yoó ìmi ní 'dǐni, ìri ǎtí' 'bá rǐ pi sē úrǐ vǔgá, ìri kọpi ní ngá sē nya.

38 'Bá ãmbúgú rĩ dō ícá ìnìṅá ágágá yã, dōku ãngũ ní ówúṅará gá yã, ícá dō ìsù àtí'bá rĩ pi ri 'i ùtē, àtí'bá rĩ pi adri àyíkō sī.

39 'Bo lē ìmi nīkí 'yozú kīnī, jó 'dīpa ā nī dō sã ùgù'bá rĩ ní ìmúzá rĩ rá, ícó té ívé jó kuú ṅóó ùgù'bá rĩ ní, ìri ní fizú ãnī jó agá 'dãá ku.

40 Lē ìmi adrikí ùrē, ā'diātāsīyā ma 'Bá Mvá 'i, sã má ní ìmúzá ìgōzá rĩ ìmi ícókí nī ku."

41 Pétēró ní zizú kīnī, "Úpí, mi ri nāpí 'dīri 'yo 'bá ní, dōku mi ri 'yo 'bá rĩ pi ní céré?"

42 Úpí ní újázú ìri ní kīnī, "'Bá èsì 'bãápi céré rizú èzì ngazú rĩ ā'di 'i, āzini àtí'bá úmī be tã 'oópi pìrì ãmbúgú rĩ ní 'bãá 'bá ãmbúgú rú ívé àtí'bá rĩ pi drìgè ā ri ìnyá sèè kòpi ní sã múké ni gé rĩ ā'di 'i?

43 'Bá ãmbúgú rĩ ícá dō ìsù èzì àtí'bá rĩ ní ngaá rĩ múké, ìri àtí'bá rĩ ùfē rá.

44 Ádarú á lē 'yoó ìmi ní 'dīni, ìri àtí'bá rĩ 'bã adri 'bá ãmbúgú rú ívé ngá rĩ pi ā tã mba.

45 'Bo àtí'bá rĩ ùsù dō 'í èsì agá 'dālè kīnī, 'Mávè ãmbúgú ícó ícá mbèlèṅá ku,' í'dó dō ríí àtí'bá àgō rĩ pi fùú ùkú rú rĩ pi be, āzini í'dó dō ríí ngá nyaá, āzini ngá mvụú ìmèrèzú.

46 Ìrivé 'bá ãmbúgú rĩ nga ícá ú'dú, dōku sã ìri ní nī kuyé ni gé, ìri àtí'bá rĩ uga kpélékpélé, ìri 'dù 'be 'bá è'yì'bá kuyé rĩ pi àsámvú gé vūrã kòpi ní adrizú rĩ gé.

47 "Àtí'bá àzi ívé ãmbúgú rĩ vé tã ìri ní lèé ā 'okí rĩ nīpi rá rĩ, útú dō 'i ùrē kuyé, dōku 'dù dō tã ívé ãmbúgú ní èzì rĩ ngaá kuyé, ì ìri gbã ùnjí ùnjí.

48 'Bo ãtí'báná ãzi ívé ãmbúgú rĩ vé tã nĩpi kuyé, tã 'oópi ãnjĩ rĩ, ĩ ĩri ĩrĩñã mãdã. 'Bá ĩ ní ngá sěé ĩri ní ãmbúgú rĩ, ĩ ngá lě ĩri vúgá ãmbúgú, 'bá ngá ẹ'yĩpi ãmbúgú rĩ, ĩ ngá zĩ ĩri vúgá ãmbúgú.

*Yēsũ vé tã ĩjĩ acongára
(Mátáyo 10:34-36)*

49 “Má ĩjĩ tã ãcí ãcí ni vũ drĩgé nōgó, má ũsũ tã ãcí ãcí rĩ í'dó té dō 'i gí, ĩri adri múké!

50 ĩ ímú má ní bătízĩmũ ĩzãngã vé ni sě, ma tã ẹnjĩẹnjĩ 'du cĩmgbá tã rĩ ní 'i ẹzú.

51 ĩmi ũsũkĩ má ĩjĩ 'bá rĩ pi ní tãkĩri nyọọkũ drĩgé nōgó? Adri 'dĩni kuyé, má ĩjĩ acongára.

52 Í'dózú ãndrũ mužú drĩdrĩ, 'bá tówú 'bětĩ ãsámvú gé rĩ pi ímú ĩ aco rá, na rĩ pi ĩrĩ rĩ pi gã sĩ, ĩrĩ rĩ pi na rĩ pi gã sĩ.

53 Kọpi ímú ĩ aco rá, mvá ẹtẹpi ri ímú ívé mvá gã sĩ, mvá ri ímú ẹtẹpi ri gã sĩ, mvá ẹndrẹpi ri ímú ívé mvá ũkú gã sĩ, mvá ũkú ri ímú ẹndrẹpi ri gã sĩ, ĩdrẹpi ri ímú 'ĩ mvọpi vé ũkú gã sĩ, mvọpi vé ũkú ri ímú 'ĩ ĩdrẹpi ri gã sĩ.”

*Lókĩ vé ámángára
(Mátáyo 16:2-3; 5:25-26)*

54 Yēsũ ní 'yozú 'bá bĩtrĩká rĩ pi ní kĩnĩ, “ĩmi ndrekĩ dō ĩrĩbĩtĩ rĩ íngá ímúzú ũtú ní 'dengára gálésĩ, ĩmi 'yo, 'Yĩgó ri 'dĩ rá,’ ádarú ĩri 'dĩ rá.

55 ĩmi ndrekĩ dō ũlí rĩ ri ívĩ ímúzú ándrélésĩla, ĩmi 'yo, 'Ūtú rĩ ímú ko gbĩrĩlĩ,’ ádarú ĩri ko gbĩrĩlĩ rá.

56 ĩmi 'bá ĩ 'bã'bée kú tã be pĩrĩ 'dĩ'bée, ĩmi kádō ãngũ vũ drĩgé nōgó rĩ ndreeé, ãzini 'bũ gé 'dãlé rĩ ndreeé, ĩmi nĩkĩ ãngũ rĩ ẹ mĩlé áamá be rá,

ĩmi ũlũ rá pírí, ĩmi nĩkí tã riĩpi 'i 'oópi lókí ãndrũ nõri gé rĩ ũlũ be ku íngóni íngóni?

⁵⁷ “Ngá ĩmi ní tã pĩrĩ rĩ nĩzú ámázú ku rĩ ã'di?

⁵⁸ 'Bá rĩ tō dō mi, ĩmi dō ri mụ ĩri be lẹtị gé sĩ trụ, ĩmi údékí ĩmivé tã ĩmi ãsámvú gé sĩ ĩri be rĩ deđe lẹtị gé 'dĩgé, ĩmi údékí dō ku, ĩri mi jị mụ tō 'bá tã liĩpi rĩ ẹndrẹtị gé, 'bá tã liĩpi rĩ, ĩri mi jị sē ãngáráwá drĩgé, ãngáráwá rĩ mi jị 'be jó ãngũ ũ'yĩzú rĩ agá.

⁵⁹ Á 'yo mí ní 'dĩni, kukí mi ĩfũú ãmvé ku, mi mũfēngã ĩ ní liị mí drĩgé rĩ ũfē de ũgbále, mi íbì ĩfũ ndõ.”

13

Lē ĩmi újákí ẹsị ĩmivé ũnjĩkãnyã agásĩ rá

¹ Sã 'dãri gé, 'bá ụrukọ'bée ũlũkí Yẹsũ ní kìnĩ, Pílátō ú'dị 'bá Gãlĩláyã vé rĩ pi ũdrãá, ịsụ kọpi ri rọbọŋọ zã Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá.

² Yẹsũ ní 'yozú kọpi ní kìnĩ, “Ĩmi ụsũkí 'bá Gãlĩláyã vé ĩ ní ú'dị 'dã'bée vé ũnjĩkãnyã ndē ọgũpịi Gãlĩláyã rĩ pi vé rĩ rá, kọpi ní ĩzãngã nyazú ãní?

³ Á 'yo ĩmi ní, adri 'dĩni kuyé. 'Bo ĩmi újákí dō ẹsị ku, ĩmi kpá úmvúlésĩ céré ũdrã rá.

⁴ ĩmi ụsũkí 'bá mụdrị drị ni ãrō lágáraka Sílómũ vé rĩ ní ári kọpi drĩgé, ũdrã'bá 'dã'bée, kọpivé ũnjĩkãnyã ndē 'bá adri'bá Yẹrụsãlémã agá rĩ pi vé rĩ rá?

⁵ 'Bo á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, adri 'dĩni kuyé! ĩmi újákí dō ẹsị ku, úmvúlésĩ ĩmi kpá céré ũdrã sũ kọpivé rĩ tịni.”

Nãpi peṭi ĩ ní zĩ fĩgĩ 'aápi kuyé rĩ vé rĩ

⁶ Kúru Yēsũ ní nãpi 'dĩri ũlũzú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “Ágó āzi sa peṭi ĩ ní zĩ fĩgĩ rĩ ívé ọmvú agá, ĩri ní 'dezú mužú ũ'a ni úndrészú sị ni gé 'dãá, ịsụ peṭi rĩ 'a kuyé.

⁷ Kúru ĩri ní 'yozú ágó ọmvú rĩ 'ãápi rĩ ní kĩnĩ, ‘Ílĩ na, á ri ẹcị peṭi rĩ vé ũ'a úndré, má ịsụ ũ'a sị ni gé kuyé. ‘Í ga peṭi rĩ vũgá! ĩri ri nyọọkú rĩ ẹrị kána.’

⁸ “Ágó ọmvú 'ãápi rĩ ní újázú kĩnĩ, ‘Āmbúgú mávé rĩ, ‘í ku drĩ ã adri ílĩ ãlu ká, mâ 'ã drĩ gãrã ni, mâ dã ndrĩĩ zē ndũyú ni gé.

⁹ ‘A dō ílĩ drũ rĩ gé rá, múké! ‘A dō kuyé, ‘í ga rí kúru ĩri vũgá.’ ”

Yēsũ ídrí ũkú ọtrúpi ọtrúotrũ ni ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé

¹⁰ Yēsũ ní rizú 'bá rĩ pi ímbázú Jó āzi Múngú ri Zizú ni agá ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé,

¹¹ ũkú āzi 'dǎlé índrĩ ũnjĩ 'o ĩri ọtrú, adri caá ílĩ mụdrị drị ni ǎrō, sē ũkú rĩ ícó 'i ũjũú ngaá ụrụ sị ku.

¹² Yēsũ kã ũkú rĩ ndreé, ĩri ní ũkú rĩ zizú ímúzú ‘í vúgá nōó. ĩri ní 'yozú ũkú rĩ ní kĩnĩ, “Ūkú 'dĩri, mí ídrí gí.”

¹³ Yēsũ ní ‘i drị 'bázú ũkú rĩ ã rụ'bá gá, koro ũkú rĩ ní ngazú 'i ũjüzú pịrị, ĩri ní Múngú ri íngúzú.

¹⁴ Drĩkoma Jó Múngú ri Zizú rĩ vé rĩ ã 'a ve Yēsũ ní ũkú rĩ ídrí ụ'dụ Sābátā vé rĩ gé rĩ ã tã sị rá. ĩri ní 'yozú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “Ū'dụ ẹzị ngazú

rĩ pi ázíyá, lē ĩmi ímúkí, ē ídríkí ĩmi ú'dú ázíyá 'dĩ'bée agá, adri ú'dú Sábátã vé rĩ gé ku.”

15 Úpí ní újázú ĩri ní kīnī, “Īmi 'bá ĩ 'bã'bée kú tã be pīrī 'dĩ'bée! Īmi āsámvú gé 'dīgē, 'bá āzi ícó nyo ívé tī, dōku dōngí trūú jīī muú yīī mvuú ú'dú Sábátã vé rĩ gé ku?

16 Ūkú 'dīri íbī ĩfūú úyú Ābūrámã vé rĩ agá, Sātánã 'yī ĩri kú vūgá ĩzāngã nyaá ílī mūdri drī ni ārō, ídríkí dō ĩri ú'dú Sábátã vé rĩ gé ũnjí?”

17 Yēsū kã tã rĩ 'yoó 'dīni, sē ĩrivé ari'ba rĩ pi ní drīnjá. 'Bo 'bá rĩ pi ārēvú céré āyīkō sī tã āyāzú āyāyā Yēsū ní 'oó 'dīri sī.

Nāpí marígó fī be mādāṅṅá rĩ vé rĩ

(Mātáyo 13:31-33; Mārākō 4:30-32)

18 Yēsū ní kúru 'bá rĩ pi zizú kīnī, “Mālūngã Múngú vé rĩ adri sū ā'di tīnī? Mā ũ'bī rī ĩri ngá ngóni ni sī?

19 Mālūngã Múngú vé rĩ adri sū marígó fī be mādāṅṅá rĩ tīnī, kádō ĩri saá, ĩri dū mba āmbúgú āmbúgú, ārīṅá rĩ pi gū ku sī ni gé.”

Nāpí ākúfī vé rĩ

20 Yēsū ní kpá gōzú 'yozú kīnī, “Mā ũ'bī rī mālūngã Múngú vé rĩ ngá ngóni ni sī?

21 Mālūngã Múngú vé rĩ adri sū ākúfī ũkú rĩ ní í'dú dāá usaá fúndru be, ēpīpi āmbúgú rĩ tīnī.”

Kḗtī mādāṅá rĩ

(Mātáyo 7:13-14, 21-23)

22 Kúru Yēsū ní 'dezú rizú éczú kūrú rĩ pi agásī, āzini gúrú rĩ pi agásī, rī 'bá rĩ pi ímbá, ísú ĩri rī mu Yērúsálémã gá.

23 'Bá āzi ní ĩri zizú kīnī, "Úpí, 'bá mādāṅá pi nyo 'yēṅá ímú pangará ísú nī?"

Yésū ní újázú kòpi ní kīnī,

24 "Lē ĩmi ỳ'bīkí fí ũkpō sī kẹ̀ẹ̀tì mādāṅá rī gé sī, ā'diātāsīyā á 'yo ĩmi ní 'dīni, 'bá kárákará pi ỳ'bī fi kẹ̀ẹ̀tì mādāṅá rī gé sī, 'bo kòpi ícókí fí ku.

25 Jó 'dīpa ícì dō kẹ̀ẹ̀tì rī gí, ĩmi áwí pá tu ku āmvé, ĩmi kẹ̀ẹ̀tì rī ga, āzini ĩmi 'yo, 'Ámbúgú 'bávé rī, 'í zī 'bá ní kẹ̀ẹ̀tì rī.'

"'Bo ĩri 'yo, 'Á nī ĩmi kuyé, ĩmi íbíkí ímú íngòósīla?"

26 "Īmi kúru 'yo, 'Ándúrú 'bá rikí ngá nyaá, āzini ngá mvúú mí be trú, āzini mí ri 'bá ímbá 'bávé lẹ̀tì rī pi drīgé sī.'

27 "'Bo ĩri 'yo kòpi ní, 'Á nī ĩmi kuyé, ĩmi íbíkí ímú íngòósīla? Īmi 'bá ũnjikānyā 'o'bá 'dī'bée, ĩmi dẹ̀kí ĩmi má ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'dīísī rá!'

28 "Īmi kádō Ābūrāmā pi ndreeé Īsákā be, Yōkóbū be, nẹ̀bī rī pi be céré mālūngā Múngú vé rī agá 'dālé, ísú ídrókí ĩmi kú āmvélésīla, ĩmi fi ri ngongo, āzini ĩmi síkányá ci.

29 'Bá rī pi úmvúlésī ímú ỳtù ní ĩfūngará gálésīla, urukọ ni pi ímú ỳtù ní 'dengará gálésīla, urukọ ni pi ímú ỳrúlésīla, āzini ándrélésīla, kòpi ímú úrí ỳmụ nya mālūngā Múngú vé rī agá 'dāá.

30 Ádarú 'bá ỳdũmbítā* rī pi, kòpi ímú adri drīdrī, 'bá drīdrī† rī pi, kòpi ímú adri ỳdũmbítā."

* 13:30 13:30 'Bá ỳdũmbítā rī pi: 'Bá ĩ ní ndreeé kuú ẹ̀zì ākò rī pi.

† 13:30 13:30 'Bá drīdrī rī pi: 'Bá ĩ ní íngúngū rī pi.

Yēsũ ẽ ẽsĩ ịsũ ịzãngã 'bá Yẹrúsãlémã vé rĩ pi ã tã sĩ

³¹ Sã 'dãri gé, Fãrúsĩ ụrụkọ'bée ní ímúzú Yēsũ vúgá, kọpi ní 'yozú ịri ní kìnĩ, “Í ku ãngũ nōri, 'í 'de mụy 'dĩĩsĩ rá, ã'diātãsiyã Ẽródẽ lẽ mi 'dị drãá rá.”

³² Yēsũ ní újázú kọpi ní kìnĩ, “Ìmi mụkí lūú Ẽródẽ adriipi ùlúkú rú 'dãri ní kìnĩ, ‘Ma ri nōlé índrí ùnjí rĩ pi údró, ãzini ma ri 'bá rĩ pi ídrí 'dózú ãndrũ sĩ, cazú drũ, cazú ú'dú na ni gé, cĩngbá má ní mávé ẹzị dezu.’

³³ Ídózú ãndrũ sĩ, cazú drũ, cazú ú'dú na ni gé, má kãdō rií mụy, ma nyo ri mávé ẹzị nga mụzú, ã'diātãsiyã lẽ nẹbị ã drã ãmvé ku, ã drã Yẹrúsãlémã gá.

*Yēsũ lẽ 'bá Yẹrúsãlémã gá rĩ pi lẽlẽ
(Mátáyo 23:37-39)*

³⁴ “Á Yẹrúsãlémã, Yẹrúsãlémã, mívé 'bá rĩ pi ú'díkí nẹbị rĩ pi, ãzini kọpi úvíkí Múngú vé 'bá áyúãyũ ì ní pée mụy mí vúgá 'dĩlẽ rĩ pi ùdrãá írã sĩ. Á lẽ kōdō mívé anjịná rĩ pi ịkũnãá sũ ã'ú ẹndrẹpi ní ívé anjịná ịkũnãá 'í ụpílẹ'bí ã ndúgé rĩ tịni, 'bo mívé 'bá rĩ pi gākí sĩ.

³⁵ Ìmi ndrekí drĩ ká, jó ìmivé rĩ pi kukí kú ándrú rú. Kúru á 'yo ìmi ní 'dini, ìmi ícókí gōo ma ndreee dị ku, cĩngbá cazú sã ìmi ní ímúzú 'yozú, ‘Tãkiri ã adri 'bá ímúpi Úpí ã rú sĩ rĩdrĩgé rĩ gé.’ ”

‡ 13:35 13:35 'Bá ímúpi Úpí ã rú sĩ rĩ: 'Bá 'dĩri Yēsũ 'i. 13:35 13:35 Sãwumã 118:26

14

Yēsũ ídrí ágó drã be ni ù'dù Sãbátã vé rĩ gé

¹ Ù'dù Sãbátã vé rĩ gé, Yēsũ kã muú ínyá nyaá Fãrúsĩgú ĩ ní ĩnjĩ ĩnjĩ rĩ vé ãngá 'dãá, 'bá rĩ pi rikí nyo tée ĩri ndreeé,

² ã'diãtãsiyã ágó ãzi 'dãlé rù'bá ni ùpĩ céré kuú ùpĩpĩ.

³ Yēsũ ní Fãrúsĩ rĩ pi zizú 'bá ĩ ní ímbá tãímbĩ Mósẽ vé rĩ nĩ'bá múké múké rĩ pi be kĩnĩ, “Tãímbĩ ã'yĩ nyo ĩ ícò 'bá ídrí ù'dù Sãbátã vé rĩ gé rá, dõku ídríkí ku?”

⁴ 'Bo kòpi újíkí kírí. Yēsũ ní drĩ 'bãzú ágó rĩ ã rù'bá gá, ĩri ní ágó rĩ ídrízú, ĩri ní ágó rĩ pèzú muzú.

⁵ Yēsũ ní kòpi zizú kĩnĩ, “Ìmi ãsãmvú gé 'dĩgé, 'bá rĩ vé mvãgá, dõku tĩ 'de dõ 'bù kuúpi kuku ni agá ù'dù Sãbátã vé rĩ gé, ícò ísè ãmvé ku?”

⁶ Kòpi újíkí kírí, 'yokí átángá kuyé.

Mi dõ ùmù, lè mí 'o tã pĩrĩ

⁷ Yēsũ kã ndreeé 'bá Fãrúsĩgú rĩ ní zĩ ímù ùmù gé rĩ pi ri mu úrí vũrã ĩ ní ĩnjĩ ĩnjĩ rĩ gé, ĩri ní kòpi ní nãpí 'dĩri ùlüzú kĩnĩ,

⁸ “'Bá ãzi zĩ dõ mi ùmù ùkú jezú ni gé, lè mí 'bã èsĩ muzú úrízú vũrã ĩ ní ĩnjĩ ĩnjĩ rĩ gé ku, ã'diãtãsiyã zikí déna 'bá ãzi ãmbúgú ĩnjĩ ĩnjĩ mi ndèepi ãmbügũ sĩ ni rá.

⁹ Kúru 'bá mi zĩpi rĩ ímù 'yo mí ní, “Í ku vũrã 'dĩri ágó 'dĩri ní.’ ĩri gõ mi jĩ 'bã úrí vúlé 'dãlé, mi drĩnjá ísù ambamba.

¹⁰ 'Bo 'bá ãzi zĩ dõ mi ímù ùmù gé, 'í mu úrí vúlé 'dãá, 'bá mi zĩpi rĩ kãdõ mi ndreeé, ĩri ímù

'yo mí ní, 'Mávé ùndĩ, 'í mụ úrí vūrã múké 'dãri drĩgé.' Kúru 'bá rĩ pi céré mi ñjĩñjĩ ùmụ rĩ pi ẹndrẹti gé 'dĩgé.

11 'Bá riipi 'i íngúpi íngúngū rĩ, ì ímụ ìri ndre ku mādāñá, 'bá 'i 'bāápi kú mādāñá rĩ, ì ímụ ìri ñjĩñjĩ."

12 Yēsū ní 'yozú 'bá 'i zĩpi ímụpi rĩ ní kīnī, "Mi dō ri 'bá āzi zì ímụ ínyá ùtúná vé rĩ nya, dōku ùndréná vé rĩ nya, mī zì mívé ùndĩ rĩ pi, mí édrípìi, mívé máríté rĩ pi, 'bá mívé jó gārā gá rĩ pi áyu ku, ā'diātāsīyā 'í zì dō kōpi, kōpi kpá gō mí zì, 'dĩri lū 'yozú kīnī, kōpi ri mívé ngá ārígó ùfē.

13 Mi dō 'bá zì ngá nya, múké ni lē mī zì 'bá ngá ākó rĩ pi, 'bá ọgōrōvū rú rĩ pi, 'bá bātrá rú rĩ pi, āzini 'bá mī be ẹsī 'bá gí rĩ pi,

14 mi tākiri ịsụ rá. Kōpi ā ùfēkí dō mívé ngá ārígó ku drāāāsīyā, Múngú ri ímụ mi ùfē sá 'bá tā 'o'bá pịrì rĩ pi ní íngázú drāngárá gálésīla rĩ gé."

*Nāpí ùmụ āmbúgu rĩ vé rĩ
(Mātáyo 22:1-10)*

15 'Bá úrí 'bá Yēsū be trụ ínyá nyangára gá 'dĩ'bée vé āzi kã tā Yēsū ní 'yoó 'dĩri yị, ìri ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Tākiri ā adri 'bá ùmụ nyaápi mālūngā Múngú vé rĩ agá rĩ drĩgé."

16 Yēsū ní újázú nāpí sī kīnī, "Ụ'dụ ālu, ágó āzi údé ùmụ āmbúgu ni, zì 'bá tré ùmụ rĩ ā nyangára gá.

17 Kā ínyá rĩ á'dí deę gí, ìri ní ívé ātí 'bá pēzú mụzú 'bá 'í ní zị rĩ pi zịzú kīnī, 'Ìmi ímụkí, á'díkí ínyá rĩ gí.'

18 “‘Bo 'bá rĩ pi céré í'dókí rií 'yoó kīnĩ, ĩ mụkí ku. 'Bá rĩ āzi ní 'yozú kīnĩ, 'Á je ọmvụ, á lē mụụ ọmvụ rĩ ndree. Mí ọyụ ma, á mụ ku.’

19 “‘Āzi rĩ ní 'yozú kīnĩ, 'Á je tị ọmvụ 'ā'bá ni pi mụdrị, á lē kọpi jị mụụ ọmvụ rĩ 'āngára gá, dō kọpi ọmvụ rĩ 'ā múké rá. Mí ọyụ ma, á mụ ku.’

20 “‘Āzi rĩ ní 'yozú kīnĩ, 'Á je drĩ mávé ũkú ú'dí rú, má ícọ mụụ ku.’

21 “‘Ātí'bá rĩ ní 'i újázú ĩgōzú, ĩri ní tã 'bá rĩ pi ní 'yoó 'í ní 'dĩ'bée ũlüzú ívé 'bá āmbúgú rĩ ní. Ágọ āmbúgú rĩ ē ẹsị ve ambamba, ĩri ní tãimbị sēzú ívé ātí'bá rĩ ní kīnĩ, ‘Í 'de mụụ mbēlē lẹtị āmbúgú rĩ drịgẹ 'dāá, āzini lẹtị ure ure kūrú agá rĩ pi drịgẹ 'dāá, mí íjị 'bá ngá ākó rĩ pi, 'bá ọgọrọvụ rú rĩ pi, 'bá mị be ẹsị 'bá gí rĩ pi, 'bá bātrá rú rĩ pi.’

22 “‘Ātí'bá rĩ kã ímví ĩgōó, ĩri ní 'yozú kīnĩ, 'Āmbúgú mávé rĩ, á 'o tã mí ní lūú má ní rĩ gí, 'bo vūrā úrízú rĩ pi drĩ anigé.’

23 Kúru 'Bá āmbúgú rĩ ní 'yozú ívé ātí'bá rĩ ní kīnĩ, ‘Í mụ lẹtị gúrú agá rĩ pi drịgẹ 'dāá, āzini lẹtị ure ure rĩ pi drịgẹ 'dāá, 'í 'yo 'bá rĩ pi ē ímụkí, 'bá rĩ pi ā gákí rí tré mávé jó agá nōó.

24 Á 'yo mí ní, 'bá má ní zị drịdrị rĩ pi ícókí ínyá ĩ ní á'dí rĩ nyaá ku.’ ”

*Yēsũ ã pámvú ũbĩngára
(Mátáyo 10:37-38)*

25 'Bá bītríká rikí mụụ Yēsũ vúgá sī, Yēsũ ní 'i újázú kọpi vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnĩ,

26 “‘Bá rĩ lě dō mâ pámvú ũbĩí, ã lě ma 'í ẹ̀tẹ̀pì ri nděé, 'í ẹ̀ndrẹ̀pì ri nděé, 'í ũkú ni ri nděé, ívé anjiná rĩ pi nděé, 'í ẹ̀drípìjì nděé, 'í ọ̀mvúpìjì nděé, ǎzini ívé ídri nděé. 'Bá rĩ lě dō ma sũ 'dĩri tịnì ku, ícò adrií 'bá mâ pámvú ũbĩípi ni ku.

27 'Bá rĩ 'du dō ívé pẹ̀tì alambaku ku, ǎzini ũbĩ dō mâ pámvú ku, ícò adrií 'bá mâ pámvú ũbĩípi ni ku.

28 “‘Ìmi ǎsámvú gé 'dìgẹ̀, 'bá ǎzi lě dō lágáraka sịjì, ícò nyo úrí vùgá tã ni ỳṭf̣j̣j̣ ũgbále, n̄izú ámázú dō mũfēngā lágáraka rĩ sịzú rĩ ícò ẹ̀zì rĩ de rá yã 'dínì ku?

29 'Bá rĩ ǎ'bã dō lágáraka rĩ ǎ ndụ, 'bo de dō ẹ̀zì ni kuyé, 'bá rĩ pi cére ímú gụ ìri s̄i gụgụ.

30 Kọ̀pì 'yo, 'Ágó 'dĩri í'dó kōdō lágáraka rĩ sịjì gí, 'bo de ẹ̀zì ni kuyé.'

31 “Dōku 'bāgú ǎzi lě dō mujú ẹ̀'dì 'dijì 'bāgú ǎzi be. Dr̄dr̄r̄ ni, ícò nyo úrí vùgá tã ni ỳs̄s̄j̄j̄ 'yozú kìnì 'i ǎngáráwá be élifũ mụdr̄j̄, 'i ícò ívé ari'ba ǎngáráwá be élifũ p̄k̄k̄j̄ ịr̄j̄ (20,000) lě'bá ímú'bá ẹ̀'dì 'dì'bée 'í be 'dĩ'bée ndě rá 'dínì ku?

32 Ỗs̄j̄j̄ dō 'í ícò ari'ba rĩ pi nděé ku, ari'ba rĩ pi v̄k̄k̄j̄ dō dr̄j̄ v̄j̄v̄j̄, ìri 'bá p̄e mụzú kọ̀pì vùgá 'dǎá, kọ̀pì ǎ mụk̄k̄j̄ r̄j̄ 'bāgú r̄j̄ z̄j̄j̄, ngá ìri ní lěé r̄j̄ ǎ'di, ì adrik̄k̄j̄ r̄j̄ k̄k̄j̄ ì ǎsámvú gé s̄i.

33 Sũ má ní té 'yoó dr̄dr̄r̄ r̄j̄ tịnì, 'bá rĩ ku dō ngá ívé r̄j̄ pi ǎr̄v̄v̄j̄ cére ku, ícò adrií 'bá mâ pámvú ũbĩípi ni ku.

*Ẹ̀'yi vé tã ǎzini ỳṭṭj̄j̄ vé tã
(M̄t̄áyo 5:13; M̄r̄ákō 9:50)*

34 “Ĕ'yí ri ngá múké, 'bo ĕ'yí rĩ vé sị asuúpi asuasu rĩ ícá dō ãlákála gí, ĕ'yí rĩ gō adri múké ngóni?”

35 Ĕ'yí 'dĩri ícọ ĕzị ngaá nyọọkú gé ku, dōku kị'dĩrọ gá ku, ĩ dā ásé agá. 'Bá bị be rĩ, ã yị 'í ní tã 'dĩri.”

15

Nāpí kãbĩlō ãvĩpi rĩ vé rĩ (Mātáyo 18:12-14)

1 Ụ'dú ãlu, 'bá mũfēngā umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi, 'bá ũnjĩkãnyã 'o'bá rĩ pi be úmúkí ĩ Yēsũ ã gārã gá, kọpi rikí tã Yēsũ ní rii ímbá rĩ yị.

2 'Bo Fārúsị rĩ pi, 'bá tãimbị ímbá' 'bá rĩ pi be rikí unuú kìnĩ, “Ágó 'dĩri ri ũndĩ ru 'bá ũnjĩkãnyã 'o'bá rĩ pi be, ĩri ri ngá nya kọpi be trụ.”

3 Kúru Yēsũ ní í'dózú kọpi ní nāpí 'dĩri ũlüzú kìnĩ,

4 “Dō 'bá āzi ĩmi āsámvú gé 'dĩgé kãbĩlō be mũdũrũlũ ãlu (100), ãlu ni ãvĩ dō, ĩri ã'di 'o? Ícọ pũkú úrõmĩ drị ni úrõmĩ (99) rĩ pi kuú ásé agá 'dãá, ícọ mụú ãlu ãvĩpi gí rĩ ndãá ku?”

5 Ịsú dō kãbĩlō rĩ gí, ĩri adri ãyĩkō sị, ĩri 'du 'bã í umbe gá,

6 ĩri 'de mụzú 'bětị. ĩri kúru ívé ũndĩ rĩ pi zị 'bá 'í gārã gá rĩ pi be vūrã ãlu gé, ĩri 'yo kọpi ní, 'Má ịsú mávé kãbĩlō ãvĩpi rĩ gí, ĩmi ímúkí, 'bã 'bãkí ãyĩkō ĩmi be trụ.'

7 Á 'yo ĩmi ní, ĩri nyo adri sũ 'dĩri tịni, 'bũ gé 'dãlé, ãyĩkō ri ímụ ga ambamba, 'bá ãlu ũnjĩkãnyã be ni ní ẹsị újá Múngú ri ĕ'yí gí rĩ

sĩ, ndě äyĩkõ ándúró Múngú ní 'bãá 'bá pũkú úrõmĩ drĩ ni úrõmĩ (99) adri'ba piri, ùnjĩkãnyã ãkó rĩ pi ã tã sĩ rĩ.”

Nãpí mũfẽngã ävĩpi rĩ vé rĩ

⁸ “Dõku ùkú äzi dõ mũfẽngã fífí be mụdrĩ, ãlu ni 'de dõ ävĩ, ícõ äcí 'yũú jó rĩ ã 'a wezú mũfẽngã fífí rĩ ndázú ẹsị be céré cĩmgbá ìri ní mũfẽngã rĩ ìsúzú ku?”

⁹ Ìsú dõ ívé mũfẽngã fífí rĩ gí, ìri ívé ùndĩ rĩ pi zì 'bá ívé jó gãrã gá rĩ pi be vũrã ãlu gé, ìri 'yo kọpi ní, ‘Má ìsú mávé mũfẽngã fífí ävĩpi rĩ gí, ìmi ímúkí, 'bá 'bãkí äyĩkõ ìmi be trú.’

¹⁰ Á 'yo ìmi ní, ìri nyo adri sũ 'dĩri tĩni, 'bá ãlu ùnjĩkãnyã be ni újá dõ ẹsị gí, mālãyĩkã Múngú vé rĩ pi adri äyĩkõ sĩ.”

Nãpí mvá ágó ìpẹrĩpi rĩ vé rĩ

¹¹ Yésũ ní kpá nãpí äzi ùlüzú kọpi ní kĩnĩ, “Ágó äzi anjĩ ägõ be ìrĩ.

¹² Mvá ùdú rĩ ní 'yozú ẹtẹpi ní kĩnĩ, ‘Má ẹtẹpi, 'í sē má ní mávé ngá ã vúgú ìnógòsì nóni.’ Ẹtẹpi ní kúru ngá rĩ awazú kọpi ní ẹdrípì kãyú rĩ be.

¹³ “Kã mụyú adrií mädã, mvá ùdú rĩ ìkũnã ívé ngá ãrěvú céré, ụzì 'dĩsĩ rá. Ìri ní ngazú ìpẹrĩzú mụzú ängũ rará rú ni gé, iza ívé mũfẽngã céré äyĩkõ nyòkú nòri vé rĩ ã tã sĩ.

¹⁴ Kã ívé mũfẽngã izaá deẹ céré gí, ẹbìrì ní 'dezú ùnjì ùnjì ängũ 'dãri agásì céré, ẹbìrì ní í'dózú ìri fuzú.

¹⁵ Ìri ní 'dezú mụzú ẹzì ndázú ágó äzi ängũ 'dãri agá ni vúgá, ágó rĩ ní ìri pẹzú mụzú ívé ìgá úcé.

16 Mvá ũdũ rĩ lē kōdō tĩbũ ã kókó'bō ĩ ní rizú ĩgá úcézú rĩ nyaá, 'bo 'bá ãzi sē ĩri ní kuyé.

17 “Mvá ágó rĩ vé yĩkĩ kã ícá múké, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Bá ẽzĩ nga' bá má ętépi vúgá rĩ pi ãnyāngā be ambamba, kōpi ri nya, nōgó ma ri drā ẹbĩrĩ sĩ!

18 Á lē ngaá mvii gōó má ętépi vúgá 'dāá ũzi, ma 'yo ĩri ní, “Má ętépi, á 'o ũnjĩ Múngú 'bũ gé rĩ ẹndrẹti gé, āzini mí ẹndrẹti gé.

19 Ícó ku ĩ ní ma zizú mĩ mvá, lē mĩ 'bā ma adrií mívé 'bá ẽzĩ ngaápi ni rú.” ’

20 Mvá ũdũ rĩ ní ngazú mvizú gōzú ętépi vúgá 'dāá.

“Bo kã drĩ adrií rárá rú, ętépi ndre ĩri, ẹsĩ ni ĩsú ĩzāngā ĩrivé tã sĩ, ĩri ní njuzú mužú mvọpi vúgá 'dāá, ĩri ní mvọpi ri u'dezú bēdrĩ sĩ, ĩri ní gbángírĩ ni ndrúzú.

21 “Mvọpi ní 'yozú ĩri ní kĩnĩ, ‘Má ętépi, á 'o ũnjĩ Múngú 'bũ gé rĩ ẹndrẹti gé, āzini mí ẹndrẹti gé, ícó ku ĩ ní ma zizú mĩ mvá.’

22 “Bo ętépi ní 'yozú ívé ātĩ' bá rĩ pi ní kĩnĩ, ‘Īmi ímúkĩ mbēlē! Īmi íjĩkĩ bōngó akoóko rũkũ múké múké ni suú rú' bá ni gé. Īmi sukĩ kátĩmũ drĩmvāná ni gé, ĩmi sukĩ ngá pá gá pá ni gé.

23 Īmi íjĩkĩ tí kājóná rú' bá be mũnyāmũnyā ni, ĩmi líkĩ. Lē 'bā údékĩ ụmũ, 'bā nyakĩ rí āyĩkō 'bāzú ānĩ.

24 Á'diātāsīyā mávé mvá ágó nōri índré sũ 'bá kōdō drāápi gĩ ni tĩni, 'bo ākūdē ĩri ídri rú, ĩpēřĩ kōdō ábá gĩ, 'bo nóni ícá ĩgōó gĩ.’ Kúru kōpi ní í'dózú āyĩkō 'bāzú.

25 “Ìsúzó àkùdē mvá ágó kãyú rĩ drĩ ẹ̀zị gé ọ̀mvú agá 'dǎá'dǎ. Mvá ágó rĩ kǎ ícá ìnyinǎ 'bẹ̀tị rĩ be, yị ẹ̀rị ǎ ú'dúkó, ǎzini 'bá rĩ pi ri úngó tu.

26 Ìri ní àtí'bá ǎlu zizú ímúzó 'í vúgá nǎó, ìri ní àtí'bá rĩ zizú kǐnĩ, ‘Ngá rĩ 'bẹ̀tị 'dǐlẹ ǎ'di?’

27 Àtí'bá rĩ ní 'yozú ìri ní kǐnĩ, ‘Mí ẹ̀drípị ícá gí. Mí ẹ̀tẹ̀pị lì tị kǎjónǎ rú'bá be mǔnyǎmǔnyǎ rĩ gí, ǎ'diǎtǎsǐyǎ mvá rĩ ímví ìgǎó 'bẹ̀tị nǎó rú'bá be múké.’

28 “Mvǎ kãyú rĩ ǎ 'a ve tǎ 'dĩri sǐ ùnjí ùnjí, gǎ figá jó agá 'dǎlẹ sǐ. Ẹ̀tẹ̀pị ní fúzú mụzú ìri mǎzú kǐnĩ, ẹ̀ ífí ímúzó jó gá nǎó.

29 Mvǎ kãyú rĩ ní 'yozú ẹ̀tẹ̀pị ní kǐnĩ, “Í ndre drĩ kǎ, ílì kǎrákará 'dĩ'bée agá, á ri ẹ̀zị ngaá mí ní ùkpǎ sǐ, má ọ̀wụ mí tị kuyé. 'Bo 'í sẹ tró má ní ndrǐí mvǎǎ má ní ùmụ 'bǎzú ǎní mǎvé ùndĩ rĩ pi be ǎluǎni kuyé.

30 'Bo mívẹ mvá ágó mívẹ ǎ'bú izaápi ùkú ọ̀wụ rú rĩ pi ǎrẹgásǐ rĩ kǎ ícá 'bẹ̀tị nǎó, mí ísẹ tị kǎjónǎ rú'bá be mǔnyǎmǔnyǎ rĩ lị ìri ní.’

31 “Ẹ̀tẹ̀pị ní 'yozú kǐnĩ, ‘Mǎ mvá rĩ, 'bǎ ri njǐí adri mí be trụ, ngá mǎvé rĩ pi ǎrẹvú cérẹ mívẹ ni.

32 'Bo nóni lẹ 'bǎ údékí ùmụ, ǎzini 'bǎ 'bǎkí ǎyǐkǎ, ǎ'diǎtǎsǐyǎ mí ẹ̀drípị ìndrẹ ǎndúru sụ 'bǎ kǎdǎ drǎápi gí ni tịni, ìri nóni ídri rú, ọ̀tụ ǎvǐ gí, 'bǎ ìsúkí nóni ìri gí.’ ”

16

Nǎpí 'bǎ ngá ǎ tǎ mbaápi múké ku rĩ vé rĩ

1 Yẹ̀sụ ní 'yozú ívé 'bǎ 'í pámvú ùbǐ'bǎ rĩ pi ní kǐnĩ, “Ágó ǎzi ǎ'bú be ni 'bǎ 'bǎ rií ívé ǎ'bú ǎ tǎ

mbaá, 'bá ãzi ní ùlũzú ïri ní kĩnĩ, 'bá riipi ïrivé ã'bú ã tã mbaápi rĩ iza ïrivé ã'bú gí.

² Kúru ã'bú 'dĩpa ní ïri zizú ímúzú, ïri ní 'yozú ïri ní kĩnĩ, 'Tã má ní yĩĩ ï ní 'yoó mĩ rú'bá gá 'dĩri, ïri nyo tã áda? Mí ùlũ ẽzĩ mí ní ngaá rĩ vé tã, ã'diãtãsiyã mí ícò gõó mávé ã'bú ã tã mbaá dđĩ ku.'

³ "Bá riipi ã'bú ã tã mbaápi rĩ ní 'yozú 'í ẽsĩ agá 'dãã kĩnĩ, 'Mâ 'o rí ma íngóni? Mávé ãmbúgu lã ma droó ẽzĩ gé sĩ ãmvé. Ma ùkpõ ãkó ọmvú 'ázú, mã drĩ ri kpá njanja ngá zingará sĩ.

⁴ Á nĩ tã má ní lãé 'oó rĩ rá, ã'diãtãsiyã njekí dõ ma ẽzĩ gé sĩ ãmvé gí, 'bá rĩ pi ẽ ẹ'yíkí rí ma ïvé 'bětĩ ãsámvú gé.'

⁵ "Kúru ïri ní 'bá ã'bú 'dĩpa vé ngá ẹ'yí 'bá męri rú rĩ pi zizú ímúzú ãlu ãlu, ïri ní 'bá ngá rĩ ẹ'yípi drĩdrĩ rĩ zizú kĩnĩ, 'Mí ẹ'yí mávé ãmbúgu rĩ vé ngá męri rú ngõpi?'

⁶ "Ïri ní újázú kĩnĩ, 'Má ẹ'yí ùdu jõlõnĩ mđdđrũlũ ãrõ.'

"Bá riipi ã'bú rĩ ã tã mbaápi rĩ ní 'yozú ïri ní kĩnĩ, 'Mí í'dú mívé kőkõbĩ męri vé rĩ, mí úrí vũgá mbělē, 'í sĩ mđdđrũlũ sũ.'

⁷ "Ïri ní kpá ágó ãzi rĩ zizú kĩnĩ, 'Mí ẹ'yí ngõpi?'

"Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, 'Má ẹ'yí ãnyá ùvú ã 'a ẹlífũ ãlu.'

"Bá riipi ã'bú rĩ ã tã mbaápi rĩ ní 'yozú ïri ní kĩnĩ, 'Mí í'dú mívé kőkõbĩ męri vé rĩ, 'í sĩ mđdđrũlũ ãrõ.'

⁸ "Ã'bú 'dĩpa íngú 'bá ngá ã tã mbaápi múké ku rĩ rá, ã'diãtãsiyã 'dụ tã rĩ ngaá tã nningará be.

'Bá nyõókú nõri vé rĩ pi* ri tã 'du ngá ã õgũpĩ be tã nĩngará be, ndě 'bá adri'bée ỳtũná agá rĩ pi vé rĩ rá.

9 Á 'yo ãmi ní 'dĩni, lē ãmi sēkĩ ãmivé ã'bú nyõókú drĩgē nõgó rĩ pi 'bá rĩ pi ní, ãmi ãsũkĩ rĩ ãndĩ ãnĩ bēnĩ, ã'bú rĩ de dõ gĩ, ã ãmũ ãmi ẹ'yĩ vũrã adrĩzũ 'dãni'dãni rĩ gē rá.

10 "'Bá tã mãdã mãdã rĩ pi 'duũpi ngaápi pĩrĩ rĩ, ãri ícõ tã ambugu ambugu rĩ pi 'du nga pĩrĩ rá, 'bá tã mãdã mãdã rĩ pi 'duũpi ngaápi pĩrĩ ku rĩ, ícõ tã ambugu ambugu rĩ pi 'duũ ngaá pĩrĩ ku.

11 ãmi mbakĩ dõ ã'bú nyõókú drĩgē nõgó rĩ pi ã tã pĩrĩ ku, ã'di ri ícõ ãmi ní ã'bú tã be pĩrĩ 'bũ gē 'dãã rĩ sē nĩ?

12 ãmi mbakĩ dõ ngá 'bá ãzi vé rĩ ã tã pĩrĩ ku, ã'di ri ícõ ãmi ní ngá sē ã adri rĩ ãmivé ní rũ nĩ?

13 "Átĩ'bá ícõ ẹzĩ ngaá 'bá ambugu ãrĩ pi ní ku. ãri ãzi rĩ gã sĩ, ãri ãzi rĩ lēlē, dõku ãri ẹsĩ 'bã ãzi rĩ drĩgē, ãri ãzi rĩ idede. ãmi 'bãkĩ dõ ẹsĩ céré mũfēngã drĩgē, ãmi ícõkĩ ẹsĩ 'bãã Mũngú drĩgē ku."

Átángá Yēsũ ní átá rĩ

(Mātáyo 11:12-13; 5:31-32; Mārākõ 10:11-12)

14 Fãrũsĩ rĩ pi lēkĩ mũfēngã ambamba. Kõpi kã tã Yēsũ ní 'yoó 'dĩri yĩ, kõpi gũkĩ ãri sĩ gũgũ.

15 Yēsũ ní 'yozũ kõpi ní kĩnĩ, "ãmi ri ãmi 'bã adri 'bá pĩrĩ ni pi rũ 'bá rĩ pi ẹndrẹtĩ gē, 'bo Mũngú nĩ tã ãmi ẹsĩ agá 'dãlē rĩ rá. Ngá 'bá rĩ pi ní lēlē

* 16:8 16:8 'Bá nyõókú nõri vé rĩ pi: Kõpi 'bá Mũngú vé tã 'du'bá nga'bá ku rĩ pi. 'Bá ỳtũná vé rĩ pi, kõpi 'bá Mũngú vé tã 'du'bá nga'bá rĩ pi.

nyõókú drìgé nǒgó ambamba rĩ, Múngú mị gé 'dãlé ùnjí.

Yésũ gō tā rĩ āzi ímbá

16 “Tãimbị Mósẽ vé rĩ, āzini tā nẹbị rĩ pi ní sĩ rĩ ùlũkí cĩmgbá cazú lókí Yũwánĩ Bătízĩmũ sěepi rĩ vé rĩ gé. 'Í'dózú lókí 'dãri gé, rikí ú'dúkó múké mǎlũngã Múngú vé rĩ vé tā ùlũú mužú 'bá rĩ pi ní, 'bá kárakarã pi ri ù'bị ùkpõ sĩ fizú mǎlũngã rĩ gé 'dãã.

17 'Bũ† pi vũ be, kọpi de rá, 'bo tãimbị Múngú vé ì ní sĩ rĩ vé tãfí ãlu ni ãvĩ ku.

18 “'Bá ívé ùkú droópi, gǒópi ùkú āzi jeépi rĩ, 'bã 'dĩri ọwũ, 'bá ùkú ì ní droó gí rĩ jeépi rĩ, 'bã 'dĩri ọwũ.

Ágó ã'bú be rĩ pi vé tā Lázãró be rĩ

19 “Ágó āzi ã'bú be tré, ìri 'i úsú bǒngó ndrõlũndrõlũ rú ùnyĩ be, ājē be ni pi sĩ, ú'dú céré, ìri ri ngá múké ni pi nya.

20 Ágó āzi riipi ngá mǎãpi ni, rụ ni Lázãró 'i, rụ'bá ni adri kú céré āzó rú, íjĩkí ìri 'bãã kuú ágó ã'bú be rĩ vé kẹtìlẹ gá.

21 Ìri ri ínyã u'de'bá ágó ã'bú be rĩ vé mísá ã ndúgé rĩ pi u'du nya. Ûcógú rĩ pi ri ímụ ìrivé āzó ẽ mị umbe.

22 “Ágó ngá mǎãpi rĩ ní drãzú, mǎlãyíkã Múngú vé rĩ pi 'dúkí ìri jịi mužú 'bãã adrii Ābũrãmã be trú. Ágó ã'bú be rĩ ní kpá drãzú, 'bá rĩ pi ní ìri sịzú.

† 16:17 16:17 'Bũ: 'Bũ 'dĩri adri vũrã Múngú ní adrizú rĩ ku, ìri vũrã ọtụ pi ní adrizú mbãã be, āzini línýã be rĩ.

23 Ágó ã'bu be rĩ vé índrí mu ìzãngã nyaá ãcí agá. Ágó rĩ kã 'í mị ingaá, ìri ní Ābūrámã ri ndrezú rará rú, Lázāró adri kú ìri ã jëlé gá.

24 Ìri ní Ābūrámã ri zìzú kīnī, 'Má étèpì Ābūrámã, 'í 'bã ẹsì múké má ní fô, mí ìpè Lázāró ri ímú má vúgá nŏó, ã su 'í drì mváná yīì agá, ã tī yīì rĩ mâ ádra gá, mâ ádra ã ndrĩ rí ãní, ã'diātāsīyã ma ri ìzãngã nya ãcí nŏri agá.'

25 "'Bo Ābūrámã ní újázú ìri ní kīnī, 'Mâ mvá rĩ, lē mī nī 'yozú kīnī ọtú mí ní rizú adrizú rĩ gé, 'í ri ngá múké ni pi ịsú, 'bo Lázāró ri ngá ùnjí ni pi ịsú. 'Bo nŏgó, ìri ãyīkŏ gá, ma ri ìri ẹsì ùmī, 'bo mi ri ìzãngã nya.

26 Tã rĩ ãzi 'dī, wīlīwīlī aco 'bã ãsámvú ìmi be gí, 'bã ãzi ícŏ ngaá nŏósī agaá muú ìmi vúgá 'dīlé ku, dŏku 'bã ãzi ícŏ íngá 'dīísī ízó ímúzá 'bã vúgá nŏlé ku.'

27 "Ágó ã'bu be rĩ ní 'yozú kīnī, 'Má étèpì Ābūrámã, á mã mi drì ìrī sī, 'í pè Lázāró ri muú má étèpì vé ãngá 'dãlé,

28 ã'diātāsīyã ma édrìpì be tŏwú, ã mu lūú kŏpi ní, kŏpi ẽ ímúkí rí kpá vūrã ìzãngã nyazú nŏri gé ku.'

29 "Ābūrámã ní újázú kīnī, 'Mí édrìpì ã lākí tã Mósē pi ní sī nẹbī rĩ pi be rĩ, lē kŏpi ã 'dukí tã ni ngaंगा.'

30 "Ágó ã'bu be rĩ ní újázú kīnī, 'Adri 'dini kuyé má étèpì Ābūrámã! Pēkí dŏ 'bã ãzi drãapi gí ni muú kŏpi vúgá 'dãá, kŏpi ẹsì újá rá.'

31 "'Bo Ābūrámã ní 'yozú ìri ní kīnī, "Bã 'dã'bée gākí dŏ Mósē pi ẽ tì yìgá nẹbī rĩ pi be

sĩ, kôpi ícókí 'bá íngápi drãngará gálésĩ rĩ ẽ tị yị ku.' ”

17

*Yēsũ ímbá 'bá rĩ pi, kôpi ã 'okí rí tã pịrị
(Mătáyó 18:6-7, 21-22; Mărăkô 9:42)*

¹ Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní kīnĩ, “Tã sēepi 'bá rĩ pi ímụ u'de ũnjĩkãnyã agá rĩ pi ímụ 'dĩ'dĩ, 'bo ìzãngã rĩ úmvúlésĩ ímụ adri 'bá sēepi 'bá rĩ 'deepi ũnjĩkãnyã agá rĩ vé ni.

² 'Yĩkí dō írã usegúgú umbe ni gé, 'bekí dō ìri yị tafu agá, ìri adri múké, ã sē rí anjĩná nyírĩná rĩ pi 'deé ũnjĩkãnyã agá ku.

³ Kúru lē ìmi ndrekí múké, ã sēkí 'bá ãzi 'deé ũnjĩkãnyã agá ku.

“Mí édrịpị 'o dō ũnjĩkãnyã, lē mĩ lū ìri ní 'yozú kīnĩ, 'o ũnjĩkãnyã. Mí édrịpị újá dō ẹsị rá, 'í trũ ìri ìrivé ũnjĩkãnyã agásĩ rá.

⁴ 'O dō mi ũnjí vú be ẹzịrị ú'dú ãlu rĩ agá, ẹcị dō mí vúgá nōlé vú be ẹzịrị, zị dō trũngará, lē mĩ trũ ìri rá.”

⁵ Kúru 'bá áyúáyũ rĩ pi ní 'yozú Úpí ní kīnĩ, “'Í sē 'bávé ẹ'yĩngará ã adri ũkpó ũkpó!”

⁶ Yēsũ ní újázú kôpi ní kīnĩ, “Ìmivé ẹ'yĩngará dō mädãñáñá anigé, sũ marígó ã fí mädãñáñá rĩ tịni, ìmi ícó 'yo pẹtị ãmbúgú 'dĩri ní, “'Í nje mi, 'í mụ mi saá yị tafu rĩ agá 'dãá,' ìri ícó 'i 'o sũ 'dĩri tịni rá.

⁷ “Mívé átĩ' 'bá adri dō ómvú gé, dōku adri dō kãbĩlō úcéngará gá, kãdō ímví ìgōó 'bẹtị nōó, mi nyo ícó 'yo ìri ní, ‘Mí ímụ úrí vũgá ínyá nyaá 'dĩni rá’?

⁸ Mí ícò 'yoó 'díní ku. Mí 'yo, mí údé má ní ngá nyanya, mí íjí má vúgá nõó, mâ nya rí. Mí kúru ínyá rĩ nya, âzini mi ngá mvuúmvu rĩ mvu.

⁹ Mí ícò òwò'dífô sêé àtí'bá rĩ ní ku, ã'diãtãsiyã ãri ri ẹzị mí ní lúú rĩ ngá.

¹⁰ Ìri kpá adri 'díní, ìmi 'dúkí dō tā ì ní lúú ìmi ní rĩ ngaá rá, ìmi 'yo, "Bá àtí'bá, 'bá rĩ pi ícókí 'bá íngú ku, 'bá ri ẹzị ì ní sêé 'bá drígé rĩ nga.' "

Yēsũ ídrí 'bá mụdrị ũfú ní nyaá ni pi

¹¹ Yēsũ kã rií 'deé mụú Yẹrúsãlémã gá 'dãá, mụ lẹtị Sãmãriyã pi ãsámvú Gãlíláyã be rĩ gé sī.

¹² Yēsũ kã rií mụú gúrú ãzi agásí, ãgõ mụdrị ũfú ní nyaá ni pi tukí pá rárá rú,

¹³ kọpi rikí Yēsũ ri zịí ú'dúkó be ụrụ 'dãá kìnĩ, "Ãmbúgú, Yēsũ, 'í 'bã ẹsị múké 'bá ní fô."

¹⁴ Yēsũ ní ãngũ ndrezú kọpi vúgá 'dãlé, ãri ní 'yozú kìnĩ, "Ìmi mụkí ìmi i'daá atala rĩ pi ẹndrẹtị gé." Kọpi kã mụú, ũfú rĩ ní dezú kọpi ã rụ'bá gá sī.

¹⁵ Kọpivé ãlu kã ndreé ũfú rĩ de 'í rụ'bá gá sī gí, ãri ní 'i újázú ãgõzú Yēsũ vúgá nõó, ãri ní Múngú ri íngúzú ú'dúkó bē ụrụ 'dãá kìnĩ, "Ũfú rĩ de mâ rụ'bá gá sī gí."

¹⁶ Ágó rĩ ùtị kũmũcí 'í drị sịí vũgá Yēsũ ẹndrẹtị gé, sē Yēsũ ní òwò'dífô tā Yēsũ ní 'oó 'í ní 'dĩri sī, ágó rĩ Sãmãriyãgú.

¹⁷ Yēsũ ní zizú kìnĩ, "'Bá má ní ídrí rĩ pi adrikí mụdrị kuyé? Úrõmĩ rĩ pi íngãá?"

¹⁸ 'Bá ãzi ãgõ Múngú ní òwò'dífô sêé kuyé, 'yéná jãkãgú rĩ ímụ òwò'dífô sêé nĩ ãsī?"

19 Yèsù ní 'yozú ágó rĩ ní kīnī, “Í nga muṣú, mívé ẹ'yìngará sē mí ícá múké gí.”

*Mālūngā Múngú vé rĩ vé ímúngará
(Mátáyo 24:23-28, 37-41)*

20 Ụ'dú àlu, Fārúṣī rĩ pi ní Yèsù ri zìzú kīnī, “Mālūngā Múngú vé rĩ ímú ícá ngòtú?” Yèsù ní újázú kīnī, “Mālūngā Múngú vé rĩ ícókí rụ'ba ni ndreé ku.

21 'Bá rĩ pi ícókí 'yoó kīnī, 'Mālūngā Múngú vé rĩ ìri nō,' dōku 'ìri 'dā,' 'dínì ku, à'diātāsīyā mālūngā Múngú vé rĩ ìmi àsámuvú gé nōgónō.”*

22 Kúru Yèsù ní 'yozú ívé 'bá 'ì pámvú ùbī'ba rĩ pi ní kīnī, “Lókí àzi ri ímú 'dīí'dī, ìmi ímú ẹsì 'bā lēzú ú'dú 'Bá Mv́a ní ímúzú rĩ ndrezú. 'Bo ìmi ícókí ndreé ku.

23 'Bá rĩ pi ímú 'yo, “'Bá Mv́a ri 'dā!' dōku 'Ìri nō!' 'Bo lē ìmi ẹ'yìkí kòpívé tã ku,

24 Ma 'Bá Mv́a 'i, ú'dú má ní ímúzú ìgōzú rĩ, ìri adri sù ùvi ní gaá lókú àngū ìmgbèrèé í'dózá wòkòkò àzi gé cazú wòkòkò àzi gé rĩ tìni.

25 'Bo drìdrì ni, ma ímú ìzāngā nya ambamba, 'bá úyú àndrū nōri vé rĩ pi ímú ma gā sī.

26 “Ma 'Bá Mv́a 'i, ú'dú má ní ímúzú ìgōzú rĩ, ìri adri sù lókí Núwã† vé rĩ gé rĩ tìni.

27 Lókí Núwã vé rĩ gé, 'bá rĩ pi ríkí ngá nyaá, ríkí ngá mvuú, ríkí ùkú jeé, àzini ríkí ùkú rĩ pi

* **17:21** 17:21 Mālūngā Múngú vé rĩ ìmi àsámuvú gé nōgónō: Yèsù ri átá kīnī 'i Mv́a Múngú vé ni, 'i kòpi àsámuvú gé. † **17:26** 17:26 Núwã: Núwã adri sà 'bá rĩ pi ní ùnjìkányà 'ozú ùnjì 'dāri gé rá, kúru Múngú ní ìri zìzú à údé kúlúmgbá, yìi rĩ kādō ímú tìi, à pa rí ìrivé 'bá rĩ pi ìrivé ànyāpá rĩ pi à ụrụkọ pi be. 'Í lã 'í'dóngará 5-9.

sêé jeé ãgõ rĩ pi ní, cĩmgbá cazú ú'dú Núwã ní fizú kúlúmgbá mọ́ọ̀ngú rĩ agá rĩ gé. Kúru yĩ ní tĩzú, ú'dị kọpi ùdrãá céré.

28 “Ụ'dú má ní ímúzá ãgõzú rĩ, ìri kpá adri sũ lókí Lótõ vé rĩ gé rĩ tịni, 'bá rĩ pi rikí ngá nyaá, rikí ngá mvụ, rikí ngá jeé, rikí ngá ụzi, rikí ngá saá, ãzini rikí jó sị.

29 'Bo ú'dú Lótõ ní füzú Södómõ agásĩ rĩ gé, ãcíkúlúlú íngá 'bũ gé 'dãásĩ, lụ kọpi drĩgé sũ yĩgõ tịni, ú'dị kọpi ùdrãá céré.

30 “Ma 'Bá Mvã 'i, ú'dú má ní ímúzá ma i'dazú rĩ, ìri adri sũ 'dĩri tịni.

31 Ụ'dú 'dãri gé, 'bá tuupi ívé jó drĩgé rĩ, ícõ ísị ímú ívé ngá jó agá rĩ pi 'dujú ku. 'Bá ọmvú agá rĩ, ícõ gõõ mujú ngá ãzi í'dú ívé jó agá 'dãá ku.

32 Ìmi ụsũkí drĩ tã 'i ngaápi Lótõ ùkú ni ã rụ'ba gá rĩ ká!

33 'Bá rĩ ri dõ ívé ídrí ã tã mbaá áyu, ísụ ídríngará‡ ku, 'bá ívé ídri adiipi sēepi draápi rá rĩ, ìri ídríngará ísụ rá.

34 Á 'yo ìmi ní 'dini, ìnịná 'dãri sĩ, 'bá ìrĩ pi ímú la gbóló drĩgé, ì ãlu rĩ 'du, ì ãlu rĩ ku.

35 Ùkú ìrĩ pi ímú ngá 'yị trú írã drĩgé, ì ãlu rĩ 'du, ì ãlu rĩ ku.

36 Ægõ ìrĩ pi ímú ọmvú 'a, ì ãlu rĩ 'du, ì ãlu rĩ ku.”§

17:32 17:32 Í'dóngará 19:26 ‡ 17:33 17:33 Ídríngará: Ídríngará ì ní tã ni 'yoó 'dĩri, ìri ídri 'dáni'dáni rĩ. § 17:36 17:36 Átángá véřšj 36 agá 'dĩri, búkũ Lúkã vé ì ní sũ Gĩřkĩ tị sị drĩdrĩ rĩ agá 'dãáyo, 'bo gókí sị búkũ Lúkã vé vúlé rĩ agá rá.

37 Yésũ vé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ní ìri zìzú kìnĩ, “Úpí, tã 'dĩri ímú 'i nga íngũgá?”

Ìri ní újázú kòpi ní kìnĩ, “Lógúnũ rĩ pi úmúkí dõ ì vũrã 'dãri gé, ìri lũ 'yozú kìnĩ àvũ 'dãgá 'dã, ìri kpá adri sũ 'dĩri tĩnĩ, ìmi ndrekí dõ tã 'dĩ'bée ri ì nga, ìri lũ 'yozú kìnĩ ú'dú ùdũ vé rĩ ícá ìnyinã gí.”

18

Òwúzìgò rĩ pi vé tã ágò tã lĩpi rĩ be rĩ

1 Kúru Yésũ ní nãpí ãzi ùlũzú ívé 'bá 'í pámvú ùbĩ' 'bá rĩ pi ní kìnĩ, lã kòpi ã zìkí Múngú ri, kòpi ã kukí zìngará rĩ ku.

2 Ìri ní 'yozú kìnĩ, “Ágò ãzi tã lĩpi ni kũrú ãzi gé, ru Múngú ri ku, ósú kpá 'bá ãzi vé tã sĩ ku.

3 Ùkú ãzi òwúzìgò rú ni kpá kũrú rĩ agá 'dãá, òwúzìgò rĩ ri écì ágò tã lĩpi rĩ ìvũrõ kìnĩ, ‘Lã mĩ aco 'bávã tã ãrĩ' 'bágú rĩ be rĩ pìrì.’

4 “‘Bá tã lĩpi rĩ gã sĩ vú be kárákará. Ùdũ ni gé, gõ ùsũú 'í ésí agá 'dãlé kìnĩ, ‘Á ru dõ Múngú ri ku, ãzini á mba dõ 'bá rĩ pi vé tã ku drããsĩyã,

5 ma òwúzìgò 'dĩri vé tã aco pìrì rá, ã'diãtãsĩyã ìri ri écì mã drĩ iza. Má aco dõ ìrivé tã ku, ìri nyo gõ ri écì mã drĩ iza.’ ”

6 Úpí ní 'yozú kìnĩ, “Ìmi yìkí drĩ ágò tã lĩpi pìrì ku 'dĩri vé tã ìri ní 'yoó 'dĩri ká.

7 Múngú ícò nyo 'bá 'í ní ùpěé ri 'bá ngo'bée 'í èndrètì gé ùtúná pi ìníná be rĩ pi vé tã lĩ pìrì ku? Ícò nyo kòpi ã ìzã koó mbělěná ku?

8 Á 'yo ìmi ní 'dìni, Múngú ri ímú kòpivé tã lĩ pìrì, ìri lĩ mbělěná. 'Bo ma 'Bá Mvã 'i, má kãdõ

ímú, ma nyo ícò 'bá ẹ'yĩngará be ni ịsụ vũ drìgè nǔgò rá?"

Nāpí Fārúsìgú rĩ vé rĩ, āzini 'bá mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi rĩ vé rĩ

⁹ Yēsũ ní nāpí 'bá ịsụ 'bá kìnĩ, ị tã be pịrị, 'bá rĩ pi ã urukọ ndre 'bá kú ẹzị ãkó rĩ pi vé tã ùlũzú kìnĩ:

¹⁰ "'Bá ịrị fikí Jó Múngú vé rĩ agá 'dāá Múngú ri zịngará gá, ágó āzi rĩ Fārúsìgú, āzi rĩ 'bá mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi ni.

¹¹ Fārúsìgú rĩ ní ngazú pá tuzú urụ sị, ri Múngú ri zịí, ri 'i íngú kìnĩ, 'Múngú, á sē mí ní òwò'dífò, má adri sụ 'bá ngá ali 'bá rĩ pi tịni ku, 'bá ùnjìkānyā 'o 'bá rĩ pi tịni ku, 'bá ọwụ rú rĩ pi tịni ku, dōku 'bá mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi 'dịri tịni ku.

¹² Ma ri ma a 'bi ngá nyangará sị ụ'dụ ịrị Sẹbịtị ãlu agá, ngá mụdrị agá, ma ri ãlu ni í'dụ sē mí ní.'

¹³ "'Bo ágó mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi rĩ tu pá kuú rará rú, sã ịri ní rizú Múngú ri zịzú rĩ gé, 'bã 'i mị āngũ ndrezú 'bũ gélé kuyé, ri 'i bẹdrị dij ịzāngā ịzāngā rú kìnĩ, 'Múngú, mị ẹsị ã adri ịdrìkídri má ní, ma 'bá ùnjìkānyā be ni!' "

¹⁴ Yēsũ ní kúru 'yozú kìnĩ, "Á 'yo ìmi ní 'dìni, āgò ịrị 'dì'bée kã mvií gōó 'bẹtị 'dāá, Múngú ã'yí ágó mǔfēngā u'duúpi rĩ adrií 'bá pịrị, adri 'yozú kìnĩ Fārúsìgú rĩ kuyé. 'Bá riípi 'i íngúpi íngúngũ rĩ, ị ímú ịri ndre ku mādānā, 'bá 'i 'bāápi kú mādānā rĩ, ị ímú ịri íngúngũ."

*Yésũ 'bã tãkiri anjina nyirina rĩ pi drige
(Mátayo 19:13-15; Mārãkõ 10:13-16)*

15 'Bã rĩ pi rikí ìvé anjina ijí ímú Yésũ vúgá, ã tĩ rí drí kòpi drigé. 'Bo 'bã Yésũ ã pámvú ùbĩ 'bã rĩ pi kã tã 'dĩri ndreé, kòpi ní útrézú 'bã 'dĩ'bée drigé.

16 'Bo Yésũ ní anjina rĩ pi zizú ímúzú 'í vúgá nõó, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmi ugakí anjina rĩ pi ku, ìmi kukí kòpi ẽ ímúkí má vúgá nõó, ã'diãtãsiyã mãlũngã Múngú vé rĩ, ìri 'bã adri'bée sũ anjina nõ'bée tĩnĩ rĩ pi vé ni.

17 Ádarú á 'yo ìmi ní 'dĩni, 'bã rĩ ã'yĩ dõ mãlũngã Múngú vé rĩ sũ mvãná mãdãná tĩnĩ ku, ícõ fií mãlũngã Múngú vé rĩ agá ku.”

*Ágõ ã'bú be rĩ vé tã
(Mátayo 19:16-30; Mārãkõ 10:17-31)*

18 Yãhũdĩ rĩ pi vé drĩkoma ãzi ní Yésũ ri zizú kĩnĩ, “Mĩ ímbãpi adriipi múké rĩ, mã 'o ã'di mã ìsú rí idri 'dãni'dãni rĩ ãnĩ?”

19 Yésũ ní 'yozú ìri ní kĩnĩ, “Ngá mí ní ma zizú 'bã múké rĩ ã'di? 'Bã ãzi múké ni 'dãáyo, 'yéngã Múngú ri múké nĩ.

20 Mĩ nĩ tãimbĩ rĩ rá, tãimbĩ rĩ kĩnĩ, ‘Lẽ mí 'bã õwũ ku, lẽ mí 'dĩ 'bã ku, lẽ mí ùgũ 'bã ãzi ã ngá ku, lẽ mí úlĩ ùnjõ 'bã ãzi drigé ku, lẽ mí ìnjĩ mí étèpi pi mí ẽndrèpi be ìnjĩnjĩ.’ ”

21 Ágõ rĩ ní 'yozú Yésũ ní kĩnĩ, “Í'dózú má ní adrizú mvãná rú rĩ gé 'dãá, cĩmgbã ãndrũ sĩ, á 'dũ tãimbĩ 'dĩ'bée vé tã ngaá céré rá.”

22 Yésũ kã tã 'dĩri yị, ìri ní 'yozú ágó rĩ ní kĩnĩ, “Ngá ãzi ãlu anigé 'i 'o drĩ kuyé. Lẽ mî ụzị mívé ngá rĩ pi ãrěvú céré, 'i sě mũfěngã ni 'bá ngá ãkó rĩ pi ní, mi ímụ adri ã'bú be ambamba 'bũ gé 'dãá. Kúru mí ímụ mâ pámvú ùbĩ.”

23 Ágó rĩ kã tã 'dĩri yị, ẹsị ni ịsụ ịzāngā, ã'diātāsīyā ìri ã'bú be ambamba.

24 Yésũ ní ìri ndrezú, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Bá ã'bú be rĩ vé fingará mālūngā Múngú vé rĩ agá 'dãá, tã ni ùkpó ùkpó.

25 Ádarú, kámĩlō vé fingará sīndánĩ ã úlě gá sī rĩ mbamba, 'bo 'bá ã'bú be rĩ vé fingará mālūngā Múngú vé rĩ agá rĩ mba nděé rá.”

26 'Bá tã 'dĩri yị 'bá rĩ pi ní zịzú kìnĩ, “Dō 'dini, ã'di ri ícọ ídringará ịsụ nĩ?”

27 Yésũ ní újázú kìnĩ, “Ngá 'bá rĩ pi ní ícọ 'oó bā ku rĩ, Múngú ri 'o rá.”

28 Pétěró ní 'yozú kĩnĩ, “Bá kukí 'bávé ngá rĩ pi ãrěvú céré, 'bā ri mî pámvú ùbĩ.”

29 Yésũ ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, “Ádarú á 'yo ìmi ní 'dini, 'bá ívé 'bětị kuúpi, dōku ívé ùkú kuúpi, dōku ívé ẹdrípị kuúpi, dōku ívé ẹtẹpi pi kuúpi ẹndrẹpi be, ãzini ívé anjina kuúpi mālūngā Múngú vé rĩ ã tã sī rĩ,

30 Múngú ri ìri ní ngá sě ambamba vū drịgẹ nōgọ, úmvúlésĩ 'bũ gé 'dālé, ìri ídrí 'dáni'dáni rĩ ịsụ rá.”

Yésũ átá ívé drāngará ã tã dī

(Mátayo 20:17-19; Mārākō 10:32-34)

31 Yésũ ní ívé 'bá áyúāyū mụdrị drị ni ịrị rĩ pi zịzú gārā gá, ìri ní 'yozú kọpi ní kìnĩ, “Bā ri mụ

Yẽrúsãlemã gá, ma 'Bá Mvá 'i, tã nẹbĩ rĩ pi ní sĩĩ
mã tã sĩ rĩ, ĩri ímụ 'i nga fũ tị ni gé rá.

³² Ĩ ímụ ma rụ sě 'bá adri'bá Yãhúdĩ rú ku rĩ
pi drĩgé. Kọpi gụ má sĩ, kọpi ma u'da, kọpi tũsú
úwé mã rụ'bá gá.

³³ Kọpi ma ũgbã, kọpi ma 'dị drã rá, 'bo ú'dú
na ni gé, ma gõ íngá ídri rú ũzi."

³⁴ 'Bo tã 'dĩri fi 'bá Yẹsũ ã pámvú ũbĩ'bá rĩ pi
drĩgé ãluṅani kuyé, tã rĩ vé ífífí zũ 'i kọpi ní rá,
kọpi nĩkí tã ĩri ní átá 'dĩri vé ífífí kuyé.

*Yẹsũ zĩ 'bá mị be ẹsĩipi gí ni ẽ mị ãngũ ndree
(Mátáyo 20:29-34; Mārākō 10:46-52)*

³⁵ Yẹsũ pi kã ícã ĩnyinǎǎ kũrú Yẹrĩkọ vé rĩ gé,
ágó ãzi mị be ẹsĩipi gí ni úrí kuú létì jẹlé gá, ĩri
rì ngá mã.

³⁶ Ágó rĩ kã 'bá bĩtrĩká rĩ pi vé ú'dúkọ yĩ, kọpi
ri aga mụzú, ĩri ní zìzú kĩnĩ, ngá riipi 'oópi 'dĩni
rĩ ã'di.

³⁷ 'Bá rĩ pi ní lũzú ĩri ní kĩnĩ, "Yẹsũ Nãzěrétã
vé rĩ ri aga mụzú nĩ."

³⁸ Ágó rĩ ní zìzú ú'dúkọ be ụrụ 'dãá kĩnĩ, "Yẹsũ,
Dãwúdĩ ã Mvá rĩ,* 'í ndre ĩzãngã mávé nōri fô!"

³⁹ 'Bá 'de'bá drĩdrĩ rĩ pi ní trezú ágó rĩ drĩgé
kĩnĩ, ã újí kírì, 'bo ágó rĩ gõ tree mụzú drĩgélé
kĩnĩ, "Dãwúdĩ ã Mvá rĩ, 'í ndre ĩzãngã mávé nōri
fô!"

* **18:38** 18:38 Dãwúdĩ ã Mvá rĩ: Múngú ẹzi kĩnĩ, Kúrísítō ri
úmúlésí ímụ ífũ úyú 'bágú Dãwúdĩ vé rĩ agá. 'Í lã 1 Sãmüélé
16:1-13; Sãwúmã 132:11-12.

40 Yésũ kã tã 'dĩri yì, ìri ní pá tuzú. Ìri ní 'yozú, ã ìjìkí ágó rĩ 'í vúgá nõó. Ágó rĩ kã ícá ìnyiná, Yésũ ní ìri zìzú kìnĩ,

41 “'Í lě mâ 'o mí ní ã'di?”

Ágó rĩ ní újázú kìnĩ, “Úpí, á lě ãngũ ndreé.”

42 Yésũ ní 'yozú ìri ní kìnĩ, “Mívé ẹ'yìngará ídrí mi gí. Mí mị ã ndre ãngũ.”

43 Koro ágó rĩ ã mị ní 'i zìzú ãngũ ndrezú, ìri ní 'dezú mužú Yésũ vúgá sĩ, ri Múngú ri íngú mužú. 'Bá rĩ pì kã tã 'dĩri ndreé, kòpì íngúkí kpá Múngú ri rá.

19

Zākáyo mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi rĩ vé tã

1 Yésũ ní fizú mužú kǔrú Yérìkò vé rĩ agá 'dǎá, ẹlì mužú kǔrú rĩ agásĩ.

2 Ágó ǎzi 'dǎlé, rú ni Zākáyo 'i, ìri 'bá ǎmbúgú mǔfēngā umbe jezú rĩ u'duúpi ni, ìri ǎ'bú be ambamba.

3 Zākáyo ri úvá be lězú Yésũ ri ndrezú, 'bo ìri ní adrií ẹlìná rĩ sĩ, ícò Yésũ ri ndreé 'bá bìtríká rĩ pì ǎsámví gé sĩ ku.

4 Kúru Zākáyo ní njuzú mužú drĩdrĩ, ìri ní tuzú peṭi ǎmbúgú ì ní zì sīkāmórē rĩ sígé, 'í ndre rí Yésũ ri bēnĩ, ǎ'diātāsīyā Yésũ ri ímú lẹṭi 'dǎri gé sĩ.

5 Yésũ kã caá peṭi rĩ ǎ jélé gá 'dǎá, ìri ní ãngũ ndrezú uru 'dǎá, Ìri ní 'yozú kìnĩ, “Zākáyo, mí ísì vūgá nõó mbělē. ǎndrū sĩ á lě mužú adrií mívé ǎngá.”

6 Zākáyo ní koro ísìzú vūgá nõó, ìri ní Yésũ ri ẹ'yìzú ǎyìkò sĩ, ìri jìzú mužú ívé ǎngá 'dǎá.

⁷ 'Bá rĩ pi kã tã 'dĩri ndreé, kôpi rikí unuú kînĩ, “Ágó 'dĩri mu adrií ùmú rú 'bá ùnjĩkãnyã 'oópi 'dĩri vé àngá.”

⁸ 'Bo Zākáyo ní ngazú uru sĩ, ìri ní 'yozú Úpí ní kînĩ, “Úpí, 'í ndre drĩ ká! Ma mávé ã'bú aco ìrĩ, ma ãlu ni sē 'bá ngá ãkó rĩ pi ní. Á 'du dō 'bá ãzi vé ngá ùnjō sĩ, ma àrígó ní újã sē ìri ní vú be sù.”

⁹ Yēsũ ní 'yozú Zākáyo ní kînĩ, “'U'dú ãndrũ nōri gé, 'bá 'bētĩ nōri ãsámvú gé rĩ pi ìsúkí pangará gí, ã'diātāsīyã ágó nōri mvá Ābūrámã vé ni.*

¹⁰ Má 'Bá Mvã 'i, má ímú 'bá ãvĩ'bá gí rĩ pi ndãá, ãzini kôpi paá ìvé ùnjĩkãnyã agásĩ.”

*Nāpí ãtĩ'bá mụdrĩ rĩ pi vé rĩ
(Mātáyo 25:14-30)*

¹¹ 'Bá rĩ pi kã riĩ tã Yēsũ ní átã 'dĩri yiĩ, Yēsũ ní átázú kôpi ní nāpí sĩ, ã'diātāsīyã ca ìnyinã Yērúsálémã gá gí, ãzini 'bá rĩ pi ùsúkí, mālũngã Múngú vé rĩ ímú 'i i'da mbēlēñã.

¹² Ìri ní 'yozú kînĩ, “Ágó ãzi ãmbúgú 'de mụú ãngũ rárã rú ni gé, ã 'bãkí rí 'i 'bãgú rú, 'í újã rí kúru 'i ìgõó.

¹³ Ágó rĩ ní drĩ ngazú mụzú kuyé rĩ gé, zĩ ìvé ãtĩ'bá mụdrĩ rĩ pi ímú 'í vúgã nōó, awa kôpi ní mũfēngã jũrú mädãñã ni sĩ† ãlu ãlu, ìri ní 'yozú

* **19:9** 19:9 Mvã Ābūrámã vé ni: Yēsũ kînĩ Zākáyo ri nóni 'bã Múngú vé ni. † **19:13** 19:13 Awa kôpi ní mũfēngã jũrú mädãñã ni sĩ: 'Bá rĩ nga dō èzĩ caã mbãã na, ì 'bá rĩ ùfē mũfēngã jũrú mädãñã ãlu ni sĩ.

kĩnĩ, 'Ĩmi ngakí ẹ̀zì ǎní cĩmgbá cazú ụ'dụ má ní ịgōzú rĩ gé, ǎ tị rí tịti.'

14 "'Bo 'bá ịrivé ǎngũ agá rĩ pi lěkí ịri ǎ tǎ ku, kōpi pēkí 'bá urukọ muụ ịri ǎ vùdrị gé sī, kōpi ǎ muķí 'yoó, "Bá lěkí ágó 'dĩri ǎ adri 'bávé 'bāgú rú ku.'

15 "'Bo 'bākí ágó rĩ 'bāgú rú rá, ịri ní ímvízú ịgōzú ívé ǎngá nōó. Ịri ní ívé ǎtí'bá 'í ní mǔfēngā awazú kōpi ní rĩ pi zịzú ímụzú 'í vúgá nōó, lě nǐ dō mǔfēngā rĩ tị caá ngōpí.

16 "ǎtí'bá drịdrị rĩ ní ímụzú, ịri ní 'yozú kĩnĩ, 'ǎmbúgú mávé rĩ, mǔfēngā jǔrú mǎdǎṅá ǎlu mí ní sēé má ní rĩ, á nga ẹ̀zì ǎní, tị caá muđrị.'

17 "'Bāgú rĩ ní 'yozú ịri ní kĩnĩ, "Í 'o múké, mi ǎtí'bá múké! ǎ'diātāsīyā mǔfēngā mǎdǎṅá 'dĩri sī, 'í 'bā ẹ̀sị ẹ̀zì ngazú ǎní rá, ma nóni mi 'bā adri gávǎnā kǔrú muđrị rĩ pi vé ni.'

18 "ǎtí'bá ǎzi rĩ ní ímụzú, ịri ní 'yozú kĩnĩ, 'ǎmbúgú mávé rĩ, mǔfēngā jǔrú mǎdǎṅá ǎlu mí ní sēé má ní rĩ, á nga ẹ̀zì ǎní, tị caá tǔwú.'

19 "'Bāgú rĩ ní újázú ịri ní kĩnĩ, "Í 'o múké! Ma nóni mi 'bā adri gávǎnā kǔrú tǔwú rĩ pi vé ni.'

20 "Kúru ǎtí'bá ǎzi rĩ ní ímụzú, ịri ní 'yozú kĩnĩ, 'ǎmbúgú mávé rĩ, mǔfēngā jǔrú mǎdǎṅá ǎlu mí ní sēé má ní rĩ, ịri nō, á zụ ịri múké bōngó agá.

21 Á 'o mí sī ụrị sī, ǎ'diātāsīyā mívé tǎ ẹ̀ sị mbamba, mi ri ngá mí ní ẹ̀zì ni ngaá kuyé rĩ pi u'dụ 'bá rĩ pi drịgé sī, ǎzini mi ri ǎnyāngā mí ní saá nĩ kuyé rĩ pi ịkūnǎ.'

22 "'Bāgú rĩ ní 'yozú ịri ní kĩnĩ, 'Mi ǎtí'bá ụnjí, ma tǎ lị mí drịgé tǎ ịfũúpi mí tị gé 'dĩri sī! 'Í nǐ

rá, mâ tâ ã sị mbamba, ma ri ngá má ní ẽzị ni ngaá kuyé rĩ pi u'dụ 'bá rĩ pi drịgé sị, ązini ma ri ąnyąngã má ní saá nĩ kuyé rĩ pi ikũnã.

23 'Í 'bã té mávé mũfěngã rĩ jó mũfěngã 'bãzú rĩ agá kuyé ąsĩ? Má kãdõ igõó, má té įsú tị gí.'

24 "'Bãgú rĩ ní 'yozú ątí'ba ụrukọ pá tu'ba įnyinjá 'dãlé rĩ pi ní kĩnĩ, 'İmi 'dukí mũfěngã jũrú mädąąá ąlu rĩ drị ni gé sị rá, İmi sėkí ątí'ba mũfěngã ẹ'yipi jũrú mädąąá mụdrị rĩ ní.'

25 "Ątí'ba rĩ pi ní 'yozú kĩnĩ, 'Ămbúgú 'bávė rĩ, İrivė mũfěngã fifi jũrú mädąąá mụdrị.'

26 "'Bãgú rĩ ní 'yozú kĩnĩ, 'Á 'yo İmi ní 'dini, 'bá adriipi ngá be rĩ, İ İri ní ngá ązi sė ąmbúgú, 'bo 'bá ngá ąkó rĩ, ngá İrivė rĩ, İ 'dụ drị ni gé sị rá.

27 'Bo mávé ari'ba 'yo'ba kĩnĩ mâ adri İvé 'bãgú rú ku 'dĩ'bée, İmi įjikí kọpi, İmi ú'dikí kọpi má andregá 'dịgé.' "

*Yėsũ vé fingára Yěřúsãlémã agá rĩ
(Mătáyo 21:1-11; Mărákõ 11:1-11; Yũwánĩ
12:12-19)*

28 Yėsũ kã tâ rĩ átá deęé, İri ní 'dezú mụzú Yěřúsãlémã gálė rú.

29 Yėsũ pi kã caá įnyinjá kũrú Bětěfágě vé rĩ gé, ązini kũrú Bětėnıyã vé rĩ gé, ąnga İ ní zıį İrã Őlívě‡ vé rĩ gé 'dãá, İri ní İvé 'bá 'İ pámvú ũbĩ'ba İrĩ ni pi pězú, İri ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ,

‡ 19:29 19:29 Őlívě: Pęti őlívě vé rĩ İri 'a ũ'a be, İ İcõ nya rá, İ İrivė ũ'a zo ũdu rú, Yãhũđĩ rĩ pi ri tịbị á'di ũdu rĩ sị, ązini kọpi ri tõ ląmbã agá, ąci 'yũzú ąni.

30 “Īmi mụkí gúrú ĩmi ẹnḍẹtị gé 'dãri gé, ĩmi kádō fí caá gúrú rĩ agá 'dãá, ĩmi dōngí mbaápi ú'dí rú ni ịsụ, 'yĩkí kú 'dãá, 'bá ązi tụ ḍrĩ úrí ḍrĩ ni gé kuyé, ĩmi ĩtrũkí ĩri ịjị má vúgá nŏó.

31 'Bá ązi zị dŏ ĩmi, ‘Īmi ri dōngí rĩ trũ ălé?’ Īmi 'yokí ĩri ní, ‘Úpí lē dōngí rĩ nĩ.’ ”

32 'Bá Yēsũ ní pēé mụy 'dĩ'bée mụkí dōngí rĩ ịsụ, sũ ĩri ní lũú ĩ ní rĩ tịni.

33 Kŏpi kã rií dōngí rĩ trũú, dōngí 'dịpa ní kŏpi zizú kĩnĩ, “Īmi ri dōngí rĩ trũ ălé?”

34 Kŏpi ní újázú kінĩ, “Úpí lē dōngí rĩ nĩ.”

35 Kŏpi ní dōngí rĩ ịjizú Yēsũ vúgá nŏlé, kŏpi ní ịvé bŏngó akoó rũkũ rĩ pi 'bezú dōngí rĩ ą úgóró gá, Yēsũ ní tuzú úrízú ḍrĩ ni gé.

36 Yēsũ kã rií mụy, 'bá rĩ pi rikí ịvé bŏngó akoó rũkũ rĩ pi ajaá mụzú lẹtị rĩ ḍrĩgé sĩ.

37 Yēsũ kã mụy caá vũrã lẹtị rĩ ní úlúzu mụzú ĩrã Ōlívē vé rĩ gé rĩ gé 'dãá, 'bá bĩtrĩká ĩri ą pámvú ũbĩ'bá rĩ pi í'dókí rií Múngú ri íngú ąyĩkŏ sĩ ụ'dụkŏ be ụrụ 'dãá tã ąyāzú ąyāyā kŏpi ní ndreé rĩ sĩ.

38 “Tākiri ą adri 'bāgú ímụpi Úpí ą rụ sĩ rĩŠ ḍrĩgé!”

“Tākiri ą adri 'bũ gé 'dãá, ę íngúkí Múngú 'bũ gé 'dãá rĩ íngúngũ!”

39 Fārúsĩ ą ụrụkŏ 'bá bĩtrĩká rĩ pi ąsámvú gé 'dãá, kŏpi ní 'yozú Yēsũ ní kінĩ, “Īmbápi, 'í 'yo mívé 'bá mĩ pámvú ũbĩ'bá 'dĩ'bée ą újĩkí kírĩ!”

Š 19:38 19:38 'Bāgú ímụpi Úpí ą rụ sĩ rĩ: 'Bāgú 'dĩri Yēsũ 'i.
19:38 19:38 Sāwumã 118:26

40 Yésũ ní újázú kôpi ní kînĩ, “Á 'yo ìmi ní 'dínì, kôpi újìkí dō kírì, írã 'dĩ'bée ícò ma íngú ù'dùkò be ọrù 'dǎá rá.”

Yésũ ngo kūrú Yērúsālémã vé rĩ ã tã sī

41 Yésũ kã muú caá ìnyinã kūrú Yērúsālémã vé rĩ gé 'dǎá, kã kūrú rĩ ndreé, í'dó ngoó kūrú rĩ ã tã sī ngongo.

42 Ìrì ní 'yozú kînĩ, “Mívé 'bá rĩ pi nḱí ngá tākírì íjìpi ì ní ú'dù ãndrũ nōrì gé rĩ kuyé, á lē kōdō kôpi ã nḱí, 'bo ùzũkí kôpi ní tã ni ùzũzũ.

43 Ọ'dù ãzi rì ímù 'dĩ'dĩ, ìmivé ari'ba rĩ pi ímù ābi sị ìmi gārã gá sī kúrũ, kôpi ìmi ce ku ágágá, kôpi létì rĩ pi ọzũ céré.

44 Kôpi ìmi 'du a'be vūgá ìmivé anjiná rĩ pi be. Kôpi ícókí írã mváná ãzi kuú ógúpì drìgé ku, ã'diātāsīyā ìmi nḱí sã Múngú ní ímúzú ìmi vúgá nōó rĩ kuyé.”

Yésũ údró 'bá rĩ pi Jó Múngú vé rĩ agásì

(Mátáyo 21:12-17; Mārákō 11:15-19; Yūwánĩ 2:13-22)

45 Kúru Yésũ ní fizú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dǎá, ìrì ní í'dózú 'bá ngá ọzì'bá rĩ pi údrózú ìvé vūrã ngá ọzìzú rĩ pi gé sī.

46 Ìrì ní 'yozú kôpi ní kînĩ, “Sīkí Búkũ Múngú vé rĩ agá kînĩ, 'Jó mávé rĩ, ìrì jó rizú ma zìzú ni,' 'bo ìmi újákí jó rĩ ícá 'vūrã ọgúbá' rĩ pi ní rizú adrìzú ni.' ”

47 Ọ'dù céré, Yésũ rì 'bá rĩ pi ímbá Jó Múngú vé rĩ agá 'dǎá. 'Bo atala atala rĩ pi drìgé rĩ pi, 'bá tǎímbì Mósē vé rĩ ímbá' rĩ pi be, ãzini drìkoma

'bá rĩ pi ãsámvú gé 'dãlé rĩ pi be, kôpi rikí létì ndãá lèzú Yèsũ ri 'dìzú drãzú 'dĩsĩ rá.

⁴⁸ 'Bo kôpi ìsúkí létì ìri 'dìzú drãzú kuyé, ã'diãtãsiyã 'bá rĩ pi 'bãkí úvá rizú tã ìri ní átá rĩ yìzú.

20

Yãhúdì rĩ pi zìkí ùkpõ Yèsũ ní ẹzì ngazú rĩ vé tã

(Mátáyo 21:23-27; Mārākō 11:27-33)

¹ Ụ'dụ ãlu, Yèsũ kã rií 'bá rĩ pi ímbá, ãzini rií ụ'dúkọ múké rĩ ùlũú kôpi ní Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dãá, atala atala rĩ pi drĩgè rĩ pi, 'bá tãímbì Mósè vé rĩ ímbá 'bá rĩ pi be, ãzini Yãhúdì ambugu rĩ pi be, ímúkí ìri vúgá.

² Kôpi ní 'yozú kìnì, "'Í lũ 'bá ní, mi ri tã 'dĩ'bée nga ùkpõ ã'di vé ni sī? Æ'di sē mí ní ùkpõ 'dĩri nĩ?"

³ Ìri ní újázú kìnì, "Á lè drĩ kpá ìmi zìj, ìmi lũkí má ní,

⁴ ùkpõ Yũwánì ní bātízìmũ sèzú 'dĩri íngá 'bũ gélésìla, dõku 'bá áda sè ìri ní ùkpõ 'dĩri nĩ?"

⁵ Kôpi ní átázú ì ãsámvú gé sī kìnì, "'Bá 'yokí dõ tã ni íbí íngá 'bũ gélésì, ìri 'bã zì, 'bá ẹ'yìkí ìri kuyé ãsì.

⁶ 'Bá 'yokí dõ tã ni íbí íngá 'bá áda vúgá, 'bá rĩ pi 'bã úvì írã sī rá, ã'diãtãsiyã kôpi ã'yìkí rá 'yozú kìnì, Yũwánì ri nẹbì."

⁷ Kúru kôpi ní újázú kìnì, "'Bá nĩkí kuyé ã'di sē dõ ìri ní ùkpõ bātízìmũ sèzú 'dĩri nĩ."

⁸ Yèsũ ní 'yozú kìnì, "Á lè ùkpõ má ní ẹzì ngazú ãní rĩ vé tã ùlũú ìmi ní ku."

*Nãpi ãgõ ọmvú 'ã'bá rĩ pi vé rĩ
(Mâtáyo 21:33-46; Mārākō 12:1-12)*

⁹ Yēsũ ní gōzú 'bá rĩ pi ní nãpi 'dĩri ũlũzú kĩnĩ, “Ágõ ãzi 'ã ọmvú, sa peṭi vinyõ vé ni pi* 'a ni gé, ãri ní ọmvú rĩ eziṣú 'bá urukọ ọmvú 'ã'bá ni pi ní, ãri ní ngazú muṣú adrízú ãngũ ãzi gé ílí be kárákará.

¹⁰ Lókí ãnyãngã ãkũnãzú rĩ kã ícõ, ãri ní ãtí'bá pēzú muṣú 'bá ọmvú 'ã'bá rĩ pi vúgá 'dãá, kọpi ã sēkí rí peṭi vinyõ vé rĩ vé ũ'a urukọ 'í ní. 'Bo 'bá ọmvú 'ã'bá rĩ pi fukí ãri, pēkí ãri muṣú drí be ule.

¹¹ ãri ní ãtí'bá ãzi pēzú, 'bo kọpi ũgbākí ãri, kọpi 'okí ãri ũnjí, pēkí ãri muṣú drí be ule.

¹² ãri ní kpá ãtí'bá ãzi pēzú, kọpi fukí ãri ũnjí ũnjí ãzó be, kọpi drokí ãri fũú ọmvú rĩ agásí ãmvé.

¹³ “Ọmvú 'dĩpa ní 'yozú kĩnĩ, ‘Mâ 'o rí ã'di? Dõ 'dĩni, ma mávé mvá má ní lēlē rĩ pē muṣú áyu, sã ãzi sĩ kọpi ãri ãnjĩ rá.’

¹⁴ “‘Bo 'bá ọmvú 'ã'bá rĩ pi kã mvá rĩ ndreé, kọpi rikí átá ã ãsámvú gé sĩ kĩnĩ, ‘Bá ímúpi ãrivé ngá ã tì ruṣipi rĩ 'dĩ. Lē 'bã 'dĩkí ãri drãá 'dĩisĩ rá, ngá ọmvú agá rĩ ã adri rí 'bávé ni.’

* **20:9** 20:9 Peṭi vinyõ vé rĩ: Yãhúdĩ rĩ pi 'dukí peṭi vinyõ vé rĩ ã tá 'bãá tá ãmbúgú rú, kọpi rí ũ'a ni zo vinyõ sù rú. Múngú ipē 'bá Ísērēlē vé rĩ pi adrii 'bá ívé ni, kọpi ã adriki rí sù peṭi vinyõ vé Múngú ní saá 'aápi ũ'a be rĩ tĩni. Nãpi peṭi vinyõ vé 'dĩri, sē 'bá tãĩmbj ímbá'bá rĩ pi atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi be nĩkí áamá rá 'yozú kĩnĩ Yēsũ rí ívé tá átá. 'Í lã Sãwúmã 80:8-16; Ísáyã 5:1-7; Yērēmíyã 2:21; Mâtáyo 21:33-46; Mārākō 12:1-12.

15 Kòpi ní Ìri drozú ómvú rĩ agásĩ, kòpi ní Ìri 'dizú drãzú."

Yèsù ní 'bá rĩ pi zizú kīnī, "Ìmi ní ùsùzú rĩ gé, ómvú 'dìpa ri 'bá ómvú 'ã'bá 'dĩ'bée 'o ngóni?"

16 Á 'yo ìmi ní, ómvú 'dìpa ri ímú 'bá ómvú 'ã'bá 'dĩ'bée ú'dí ùdrã rá, Ìri ómvú rĩ sē 'bá ʊrʊkʊ'bée ní."

'Bá rĩ pi kã tã 'dĩri yìì, kòpi ní 'yozú kīnī, "Lē tã 'dĩri ã nga 'i 'dīni ku."

17 Yèsù ní àngũ ndrezú kòpi vúgá 'dãá, Ìri ní kòpi zizú kīnī, "Tã Ì ní sī Búkũ Múngú vé rĩ agá kīnī,

" 'Írã ándúru 'bá jó sị'bá rĩ pi ní gãá sī rĩ,

újá nóni 'i ícá írã sēpi jó rĩ ní pá tuzú ãní

ũkpó ũkpó ni,' 'dĩri vé ífífí ã'dí?"

18 'Bá í'dépi írã 'dãri drĩgé rĩ, Ìri ùñò kũ'yúkũ'yú, 'bo írã rĩ í'dé dō 'bá rĩ drĩgé, Ìri 'bá rĩ ínjí ku kpásákpásá."

19 Atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi, 'bá tãimbị Mósē vé rĩ ímbá'bá rĩ pi be, kòpi kã tã 'dĩri yìì, kòpi lēkí kōdō Yèsù ri rujú sã 'dãri gé, ã'diãtãsiyã kòpi nĩkí rá 'yozú kīnī, Yèsù ri nãpí 'dĩri átá ìvé tã sī. 'Bo kòpi 'okí 'bá rĩ pi sī ùrĩ sī.

Mũfēngã umbe jezú rĩ vé ùfēngará 'bãgú ãmbúgu Rómã vé rĩ ní rĩ

(Mátayo 22:15-22; Mārãkō 12:13-17)

20 Kòpi tēkí rií Yèsù ri ndreé, kòpi ní 'bá àngũ úmí'bá ni pi pēzú mužú Yèsù ri úmízú, 'bá àngũ úmí'bá rĩ pi 'bãkí Ì kú 'bá tã be pịrị ni pi rú. Kòpi lēkí kōdō átángá ùnjí ísú yìì Yèsù tị gé, Ì rúkí rí

ĩri ãní, ĩ jìkí rí ĩri muḃ sěé gávãñã ũkpõ be tã liḃpi rĩ drígé.

²¹ 'Bá ãngũ úmí' 'bá rĩ pi ní 'yozú kìnĩ, “Ímbápi, 'bá nĩkí rá, átángá mí ní ríí átá rĩ, ãzini tã mí ní ríí ímbá rĩ, ĩri pìrì, mí újá mívé yĩkì ku, mi ri 'bá rĩ pi vé tã 'du nga trõtrõ, mi ri tã áda íngápi Múngú vúgá rĩ ímbá.

²² 'Í lũ 'bá ní, ĩri nyo múké 'bá ní mũfěngã umbe jezú rĩ ũfězú 'bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ ní, dõku 'bã ũfěkí ku?”

²³ Yěsũ nĩ rá 'yozú kìnĩ, kõpi lěkí tã ũnjí ìsú yìí 'í tì gé, kúru ĩri ní 'yozú kìnĩ,

²⁴ “Ími i'dakí má ní mũfěngã fífí ẹnjĩḃpi ẹnjĩẹnjĩ ãlu ni.” ĩri ní kõpi zìzú kìnĩ, “Índrĩlìkì mũfěngã rú' 'bá gá 'dĩri, ãzini rú rú' 'bá ni gé 'dĩri ã'di vé ni?”

²⁵ Kõpi ní újázú kìnĩ, “'Bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ vé ni.”

Kúru ĩri ní 'yozú kõpi ní kìnĩ, “Ngá 'bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ, ĩmi sěkí ĩri ní, ngá Múngú vé rĩ, ĩmi sěkí Múngú ní.”

²⁶ Kõpi ìsúkí átángá ũnjí tì ni gé 'bá rĩ pi ãsámví gé 'dãlé ãluḃani kuyé. Kõpi ãyākí tã ĩri ní újá 'dĩri sĩ rá, sě kõpi újìkí kírì.

Íngángará gõó ìdri rú drãngará gálésĩla rĩ vé tã

(Mătáyo 22:23-33; Mărákõ 12:18-27)

²⁷ Yãhũdĩ ambugu zìlé Sãdókẽ† 'yo' 'bá kìnĩ, 'bá

† **20:27** 20:27 Sãdókẽ: Sãdókẽ rĩ pi ngúlúmũ Yãhũdĩ rĩ pi vé tãĩmbì Mósẽ vé rĩ ru' 'bá títì rĩ pi, 'bo kõpi ẹ'yĩkí índrì rĩ pi vé tã kuyé, ẹ'yĩkí mālãyíkã rĩ pi vé tã kuyé, ãzini kõpi ẹ'yĩkí kpá 'yozú kìnĩ, 'bá ũdrã' 'bá gí rĩ pi gõ íngá ìdri rú rá 'dĩni kuyé. 'Í lã Ẹzì 23:8.

rĩ drã dõ gí, gõ íngá ídri rú ku rĩ pi ní ímúzú Yésũ vúgá nõõ.

²⁸ Kõpi ní Yésũ ri zizú kìnĩ, “Ímbápi, Mósẽ sĩ 'bá ní kìnĩ, “Bá rĩ vé ẹdrípì drã dõ, ku dõ ọwúzì kú mvá ãkó, 'bá drãápi rĩ vé ẹdrípì rĩ gõ ọwúzì rĩ ẹ'yì, kòpi anji tì ọwúzì rĩ be, anji kòpi ní tì rĩ pi gõ adri ẹdrípì drãápi 'dãri vé ni.’

²⁹ Ọtù anji ãgõ ẹzìrì ẹdrípì rú. Mvã kãyú rĩ je ùkú, drã kú mvá ãkó.

³⁰ Ẹdrípì 'deépi vú ni gé sĩ rĩ ní ọwúzì rĩ ẹ'yìzú, ìri ní kpá drãzú mvá ãkó.

³¹ Ẹdrípì 'deépi 'dĩri ã vùdrì gé sĩ rĩ ní kpá ọwúzì rĩ ẹ'yìzú, ìri ní kpá drãzú mvá ãkó. Anji ẹzìrì 'dì'bée céré ẹ'yìkì ọwúzì rĩ rá, kòpi ùdrãkì céré mvá ãkó.

³² Ụdũ ni gé, ùkú rĩ ní kpá drãzú.

³³ Kúru 'í lù 'bá ní, lókì Múngú kãdõ ímú 'bá ùdrã'bá gí rĩ pi ingáã gõó ídri rú, ùkú 'dĩri ímú adri ã'di vé ni?”

³⁴ Yésũ ní újázú kìnĩ, “Ajẽ ágò pi ní ì jezú ùkú be rĩ, ìri 'yéná 'i nga vũ drìgé nõgò.

³⁵ 'Bo 'bá úmvúlésì Múngú ní ã'yì adrií pìrì íngá'bá gõ'bá ídri rú drãngará gálésìla rĩ pi, ãgõ rĩ pi jekì ùkú ku, ùkú rĩ pi jekì ãgõ ku,

³⁶ kòpi ícókì gõó ùdrãá dī ku, ã'diãtãsiyã kòpi adri sũ mālãyìkã rĩ pi tìni. Kòpi anji Múngú vé ni, ingakì kòpi drãngará gálésìla ídri ú'dì rĩ ìsú gí.

³⁷ “Ú'dógú'dógú ãcí ní dīzú pẹtì amuúpi kũmvũ rĩ agá rĩ vé rĩ 'yo 'dìni, Mósẽ sĩ tã rĩ lüzú kìnĩ, 'bá ùdrã'bée gí rĩ pi íngá gõ ídri rú ùzi, kìnĩ

Úpí ri 'Múngú Ābūrámã vé ni, Múngú Īsákã vé ni, āzini Múngú Yōkóbũ vé ni.'

³⁸ Múngú adri 'bá ũdrã'bá gí rĩ pi vé ni ku. Múngú ri 'bá ídri rú rĩ pi vé ni, ā'diātāsīyã Múngú ndre 'bá rĩ pi 'í mị gé 'dãá ídri rú."

³⁹ 'Bá tãimbị ímbá'bá rĩ pi ã ụrụkọ ní 'yozú kìnĩ, "Ímbápi, tã mí ní újá 'dĩri ĩri múké!"

⁴⁰ Tã 'dĩri ã vùdrị gé, 'bá āzi gō Yēsũ ri zị ãluṅáni kuyé.

Kúrísítō ri ã'di ã mvá?

(Mátáyo 22:41-46; Mārákō 12:35-37)

⁴¹ Yēsũ ní kúru 'yozú kōpi ní kìnĩ, "Tã sēepi 'bá rĩ pi ní 'yozú kìnĩ, Kúrísítō ri Dāwúđị ã Mvã rĩ ã'di?

⁴² Dāwúđị sī uletere búkũ Sāwúmã vé rĩ agá kìnĩ,

" Úpí Múngú 'yo mávé Úpí ní‡ kìnĩ,

"Mí úrí mã drị ẹndẹpi§gé,

⁴³ cĩngbã má ní mívé ari'ba rĩ pi 'bãzú mĩ pálé gá rĩ gé." '

⁴⁴ Dō Dāwúđị zị Kúrísítō ri ívé Úpí píri, Kúrísítō ri ícọ adri Dāwúđị ã mvã íngóni?"*

20:37 20:37 Wũngará 3:6 ‡ **20:42** 20:42 Úpí 'yo mávé Úpí ní: Tã 'dĩri vé ífifi, Úpí Múngú zị Yēsũ Kúrísítō ri Úpí. § **20:42** 20:42 Drị ẹndẹpi gé: 'Bá úrípi drị ẹndẹpi gé rĩ, ĩri ũkpō be, ĩ ĩri ññjñj. * **20:43** 20:43 Sāwúmã 110:1 * **20:44** 20:44 Kúrísítō ri ícọ adri Dāwúđị ã mvã íngóni?: Tịkí Yēsũ ri 'bá áda rú, ĩrivé ẹ'bịpi Dāwúđị 'i, 'bo ĩ ní drĩ ĩri tịzú kuyé rĩ gé, kōpi rikí adrii Múngú be trụ 'bũ gé 'dãá, ĩri Mvã Múngú vé ni. Gbi ngá rĩ pi ārēvú céré nĩ, kúru ĩri Úpí Dāwúđị vé ni. 'Í lã 1 Sāmüelē 16:1-13; Sāwúmã 132:11-12; Yūwánĩ 1:1-18.

*'Bá tãimbị Mósē vé rĩ ímbá'bá rĩ pi vé tã
(Mātáyo 23:1-36; Mārākō 12:38-40; Lúkã
11:37-54)*

⁴⁵ 'Bá rĩ pi kã rií tã Yēsũ ní átá rĩ yị, Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní kĩnĩ,

⁴⁶ "Lē ĩmi adrikí mị be kọwụ 'bá tãimbị Mósē vé rĩ ímbá' 'bá 'dĩ'bée vé tã sī. Kọpi lēkí ĩ úsú bōngó āco āco ni pi sī, kọpi dō jōkōnị agá, kọpi lēkí 'bã rĩ pi ě ezikí ĩ ñjĩngará sī, kọpi lēkí úrí vūrã ĩ ní ñjĩ ñjĩ Jó Múngú ri Zizú rĩ pi agá rĩ pi drịgé, āzini vūrã ĩ ní ñjĩ ñjĩ ụmụ nyazú rĩ gé.

⁴⁷ 'Bo kọpi ri ọwụzị rĩ pi ě mị ũ'bã rizú kọpivé ngá jó āsámvú gé rĩ pi u'duzú kọpi drịgé sī. Kọpi ri Múngú ri zị sã be āco, 'bá rĩ pi ã ndrekí rí ĩ. 'Bá tã 'o'bá 'dĩni 'dĩ'bée, Múngú ri ímụ kọpi ñrĩñã ũnjí ũnjí."

21

*Ọwúzịgọ āzi sē mǔfēngã fífí ñrĩ
(Mārākō 12:41-44)*

¹ Yēsũ kã rií adrií Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá, ndre 'bá ã'bú be rĩ pi ri mǔfēngã 'be sōndúkũ ĩ ní 'bãá kuú Jó Múngú vé rĩ agá mǔfēngã 'bezú rĩ agá.

² Ndre kpá ũkú āzi ngá ākó, ọwúzịgọ rú ni, 'be mǔfēngã fífí nyírĩñá ñrĩ.

³ Ìri ní 'yozú kĩnĩ, "Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, ọwúzịgọ 'dĩri 'be mǔfēngã rĩ 'bá rĩ pi vé rĩ agaá rá.

⁴ Mǔfēngã 'bá 'dĩ'bée ní sēé rĩ, kọpi íbíkí í'dụ ã'bú ìvé rĩ agá, 'bo ũkú ngá ākó 'dĩri sē ívé ngá 'í ní kōdô 'î ñzã kozú rĩ ãrēvú céré."

*Yēsũ ũlũ tã ímúpi 'i ngaápi ú'dú ùdũ vé rĩ gé rĩ
(Mătáyo 24:1-2; Mărákõ 13:1-2)*

⁵ Yēsũ vé 'bá ĩri ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ā uruḵo rikí átá írã ũnyĩ be ĩ ní Jó Múngú vé rĩ sızú rĩ ā tã sĩ, āzini ngá 'bá rĩ pi ní sēé Múngú ní rĩ pi ā tã sĩ. 'Bo Yēsũ ní 'yozú kĩnĩ,

⁶ "Sâ āzi ri ímú 'dĩ'dĩ, ngá ĩmi ní ndree 'dĩ'bée, ĩ ímú ũñõ céré vũgá, ícókí írã ālu ni kuú adrii ógúpì drĩgé ku."

*Ĩzãngã úmvúlésĩ ímúpi drĩdrĩ 'dĩlé rĩ
(Mătáyo 24:3-14; Mărákõ 13:3-13)*

⁷ 'Bá Yēsũ ā pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ní Yēsũ ri zızú kínĩ, "Ímbápi, tã 'dĩ'bée ímú ĩ nga ngõtú? Ngá lũúpi 'yozú kínĩ, tã rĩ ílókõ ímú 'i ngangã rĩ ā'di?"

⁸ Yēsũ ní újázú kôpi ní kĩnĩ, "'Bá āzi ā ũ'bã ĩmĩ mĩ ku. 'Bá kárakarã pi ímú mâ rú sĩ, kôpi 'yo ĩ Kúrísítõ 'i, āzini kôpi 'yo, 'Sâ rĩ ícõ gí.' 'Bo lē ĩmi ẽ'yĩkĩ kôpivé tã 'dĩri ku.

⁹ ĩmi kádõ tã ẽ'dĩ vé ni yĩ, āzini tã 'bá rĩ pi ní rizú íngázú mgbárãsĩ ĩ ógúpì drĩgé rĩ vé tã yĩ, lē ĩmi 'okí ũrĩ sĩ ku. Tã 'dĩ'bée ímú ĩ nga drĩdrĩ, 'bo ú'dú ùdũ vé rĩ ícõ drĩ ícã mbělēñã ku."

¹⁰ Yēsũ ní kúru 'yozú kôpi ní kĩnĩ, "'Bá āngũ āzi agá rĩ pi ímú ẽ'dĩ 'dĩ 'bá āngũ āzi agá rĩ pi be, 'bãgú rĩ pi ímú ẽ'dĩ 'dĩ ĩ ógúpì 'bãgú rĩ pi be.

¹¹ Āngũ rĩ ímú 'i aya dĩngídĩngí, ẽbĩrĩ ri ímú 'de ũnjĩ ũnjĩ, drã ũnjĩ ũnjĩ ni pi ímú 'de āngũ āndĩāndĩ ni pi agásĩ, Tã āyázú āyāyā 'bá rĩ pi ní ũrĩ sēepi ni pi ímú 'i nga 'bũ gé 'dãã.

¹² "'Bo drĩdrĩ ni, tã 'dĩri ní drĩ 'i ngazú kuyé rĩ gé, ĩ ímú ĩmi uru, ĩ ĩmi õcũ ũnjĩ ũnjĩ. ĩ ímú ĩmi jĩ

tõ Jó Múngú ri Zizú rĩ pi agá, āzini ĩ ĩmi jì jó āngũ ũ'yĩzú rĩ pi agá, ĩ ĩmi tō 'bāgú rĩ pi ɛndrɛtɪ gé, āzini gávānā rĩ pi ɛndrɛtɪ gé, ĩmi ní mâ pámvú ũbĩĩ rĩ sĩ.

13 'Dĩri ímú adri ĩmi ní drĩlé múké ĩmi ní mávé tã ũlũzú kōpi ní.

14 'Bo ĩmi dō ri ĩmĩ tɪ gā, lē ĩmi rikí ĩmi ũsũú drãã tã ĩmi ní lēé átá rĩ sĩ ku.

15 'Ā'diātāsīyā ma ĩmi ní átángá pɪrɪ rĩ sē nĩ, āzini ma ĩmi ní úmĩ rĩ sē nĩ, ĩmivé ari'ba rĩ pi ícókí ĩmi ideé ku, dōku kōpi ícókí 'yoó tã ĩmi ní 'yoó rĩ ũnjō 'dĩni ku.

16 Sā āzi sĩ, ĩmi ɛtɛpɪjɪ, ĩmi ɛndrɛpɪjɪ, ĩmi ɛ'dípáa, ĩmi ɛdrɪpɪjɪ, āzini ĩmivé ũndĩ rĩ pi, kōpi ímú ĩmi ũli 'be, kōpi ĩmi urukō ú'dj ũdrã rá.

17 'Bá rĩ pi ārɛvú céré ímú ĩmi gā sĩ mâ tã sĩ.

18 'Bo drĩ'bí ĩmi drĩgɛ rĩ ālu ni ícó āvĩĩ ku.

19 ĩmi tukí dō pá tɪtɪ ĩmivé ɛ'yĩngará agá, ĩmi ídri 'dáni'dáni rĩ ĩsú rá.

Ī ímú Yĕrúsālémã ri iza rá

(Mātáyo 24:15-21; Mārākō 13:14-19)

20 "Īmi ndrekí dō āngáráwá rĩ pi cekí Yĕrúsālémã ri kúrũ, ĩmi nĩ 'yozú kɪnĩ, sã ĩ ní Yĕrúsālémã ri izazú rĩ ícá gí.

21 Kúru lē 'bá adri'bá āngũ Yũdáyā vé rĩ agá rĩ pi ā ápákí mužú írã gá 'dãá, 'bá adri'bá kũrú agá rĩ pi ā fũkí kũrú rĩ agásĩ āmvé, 'bá adri'bá kũrú rĩ agá ku rĩ pi ā gōkí fí kũrú rĩ agá 'dãá ku.

22 'Ā'diātāsīyā sã 'dĩri ĩ ní āngũ ĩrĩñázú rĩ, tã ĩ ní sĩĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ, ā nga rí 'i fũú tɪ ni gé bĕnĩ.

23 Ụ'dụ 'dãri gé, ùkú 'a be rĩ pi ímụ ìzāngā ìsụ ùnjí ùnjí, āzini ùkú ri'bá bā sē'bá ndru'bá anjịná ní rĩ pi kpá ímụ ìzāngā ìsụ ùnjí ùnjí. Ìzāngā ri ímụ adri ùnjí ùnjí āngū 'dãri agá, Múngú ā 'a ri ve 'bá 'dĩ'bée ní ùnjí ùnjí.

24 Ari'ba rĩ pi ímụ 'bá rĩ pi ú'dí ìlì āco sī. Kòpi 'bá rĩ pi urukọ urụ jì āngū jākā rĩ pi vé rĩ gé. 'Bá adri'bá Yāhúdī rú ku rĩ pi ímụ Yērúsālémā ri rụ, kòpi adri Yērúsālémā agá 'dāá, cìmgbá sà kòpivé rĩ ní dezú rĩ gé.”

'Bá Mv́á vé ìgōngárá

(Mátáyo 24:29-31; Mārákō 13:24-27)

25 Yésù ní 'yozú kīnī, “Tā āyāzú āyāyā ni ímụ ìndré ùtú rĩ mị gé, mbāá rĩ mị gé, āzini línýā rĩ pi mị gé. 'Bá vū drīgē nōgó rĩ pi ímụ adri ānī ùrī sī, kòpi ē drī ri ímụ ábá yī tafu rĩ vé unction sī, āzini ìrivé úvángárá ngūyá ngūyá rĩ sī.

26 Ụrī ri 'bá rĩ pi fụ ambamba, tā ímụpi 'i ngaápi vū drīgē rĩ sī. Ngá 'bụ gé rĩ pi ārēvú céré, ì ímụ kòpi aya u'de vūgá.

27 Sà 'dãri gé, ma 'Bá Mv́á 'i, kòpi ímụ mávé ímúngárá ìrìbìtì agásī ùkpō be rĩ ndre, āzini mávé ñngárá pōwūpōwū rĩ ndre ì mị sī.

28 Ìmi ndrekí dō tā 'dĩ'bée í'dókí ì ngaá gí, ìmi tukí pá urụ sī, ìmi ingakí ìmí drī urụ, ā'diātāsīyā sà ì ní ìmi pazú rĩ ícá ìnyịná gí.”

Nāpí pètì ì ní zī fīgī rĩ vé rĩ

(Mátáyo 24:32-35; Mārákō 13:28-31)

29 Yésù ní kòpi ní nāpí 'dĩri ùlūzú, “Ìmi ndrekí drī pètì ì ní zī fīgī 'dĩri ká, āzini ìmi ndrekí drī pètì rĩ pi ká.

³⁰ Kõpi kádõ í'dó rũú, ìmi nĩ 'yozú kìnĩ, ẹ̀ẓũ ícá ìnyinǎ gí.

³¹ Ìri kpá adri sũ 'dĩri tĩnĩ, ìmi ndrekí dõ tā má ní lũú ìmi ní 'dĩ'bée ri 'i nga, ìmi nĩ 'yozú kìnĩ, mǎlũngǎ Múngú vé rĩ ícá ìnyinǎ gí.

³² Ádarú á lě 'yoó ìmi ní 'dĩni, 'bá urukọ'bée ìmi ǎsámví gé 'dĩgé ícókí drĩ ùdrǎá ku, cĩngbá tā 'dĩ'bée ní ì ngazú rĩ gé.

³³ 'Bũ pi vũ be, ìri ímú de rá, 'bo ỳ'dúkọ mávé rĩ de ku.

³⁴ “Ìmi ndrekí múké, ìmi rikí ẹ̀sì 'bǎá ngá nyanya drĩgé ku, ǎzini ìmi rikí íwá mvũú ìmēřézu ǎní ku, ǎzini ìmi rikí ìmi ỳsũú drǎá tā nyọ́kú nōri vé rĩ sī ku, ìmi rikí dõ tā 'dĩ'bée 'oó, ỳ'dú ỳdũ vé rĩ ímú ícá mbēlēǎ, ìmi ícókí nĩ ku.

³⁵ Tǎ 'dĩri ímú 'i nga 'bá adri'bá vũ drĩgé nōgó rĩ pi ní céré.

³⁶ Lě ìmi adrikí mĩ be kowu, ìmi zíkí Múngú ri, tā ímú'bá ì nga'bá 'dĩ'bée ẹ̀ ỳsú rí ìmi ku, ma 'Bá Mvá 'i, ìmi tukí rí pá má ẹnreṭi gé ỳrĩ ǎkó.”

³⁷ Ụ'dú ǎlu ǎlu, Yēsũ ri ẹ̀cì 'bá rĩ pi ímbá Jó Múngú vé rĩ ǎ bóró gá 'dǎá, ùndrēǎ ǎlu ǎlu, ìri mu ǎnga ì ní zì Ìrǎ Òlívě vé rĩ drĩgé 'dǎá, ìri la 'dǎlé.

³⁸ Kádõ adrii ỳ'bùṭi kũnĩkũnĩ, 'bá rĩ pi ri ímú tā Yēsũ ní ímbá rĩ yì Jó Múngú vé rĩ ǎ bóró gá 'dǎá.

22

*Yúdǎ 'be Yēsũ ǎ ùli
(Mǎtáyo 26:1-5, 14, 16; Mǎrǎkõ 14:1-2, 10-11;
Yũwǎnĩ 11:45-53)*

1 Ẫmũ ĩ ní Pángã ni 'Bãá Údrá ku rĩ* vé Ẫ'dù Múngú ní Ẽlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ nyazú rĩ kã ícá ĩnyiná gí,

2 atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi, 'bá tãĩmbĩ ímbá'bá rĩ pi be, rikí létị ndãá lēzú Yēsũ ri ruzú kírí, ĩri 'dìzú drāzú rá, ã'diātāsīyã kôpi 'okí ỳrĩ sĩ 'bá rĩ pi sĩ.

3 Kúru Sātánã ní fizú Yúdã ĩ ní zị Ẫsĩkãrĩyótã ě ẹsị agá. Yúdã ri Yēsũ vé 'bá áyúãyũ mụdrị drị ni ĩrĩ rĩ pi vé ăzi.

4 Yúdã ní ngazú mụzú atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi vúgá, ăzini ũgalaku Jó Múngú vé rĩ ũtē'bá rĩ pi vúgá 'dãá, ĩri ní rizú létị 'í ní lēzú Yēsũ ã ũli 'bézú rĩ átázú kôpi ní.

5 Atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi ũgalaku rĩ pi be adrikí ăyĩkô sĩ, kôpi kínĩ, ĩ mũfēngã sē Yúdã ní rá.

6 Yúdã ã'yĩ rá, ĩri ní í'dózú létị ndãzú, 'í sē rí Yēsũ ri kôpi drĩgé, ăkūdē 'bá bĩtrĩká rĩ pi 'dãáyo.

Ínyá ũdũ Yēsũ ní nyaá ívé 'bá mụdrị drị ni ĩrĩ rĩ pi be rĩ

(Mătáyo 26:17-25; Mărákô 14:12-21; Yũwánĩ 13:21-30)

7 Ẫmũ ĩ ní Pángã ni 'Bãá Údrá ku, ĩ ní rizú

* 22:1 22:1 Ẫmũ ĩ ní Pángã ni 'Bãá Údrá ku rĩ nyazú rĩ: Yãhũdĩ rĩ pi ri Ẫmũ 'dĩri nya ca ỳ'dù ẹzĩrĩ, kôpi ri ỳ'dù Múngú ní ĩ pazú adringára túgẽrĩ rú 'bá Ẽjēpētō vé rĩ pi drĩgé sĩ rĩ vé tã ígá ăní. Ẫmũ 'dĩri ĩ í'dó nya Ẫ'dù Múngú ní Ẽlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ gé. 'Í lã Wũngára 12:17-20.

kãbĩlõ mvá[†] úlízú Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ[‡] vé rĩ nyazú rĩ kã ícá,

⁸ Yẹsũ ní Pétêró pi pẹzú muzú Yūwánĩ be drĩdrĩ, ìri ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmi mukí 'bá ní ànyāngā Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé rĩ á'dí, 'bâ mukí rí nyaá.”

⁹ Kòpi ní ìri zìzú kìnĩ, “Í lē 'bâ mukí á'dí íngūgá?”

¹⁰ Ìri ní újázú kòpi ní kìnĩ, “Ìmi kádō caá kūrú rĩ agá 'dālé, ìmi ágó āzi ísú ìri yĩ 'dụ muzú ùdrí sĩ. Ìmi 'dekí muṣú ìri ā vùdrĩ gé sĩ, cĩmgbá jó ìri ní muzú fizú rĩ agá 'dāá.

¹¹ Ìmi 'yokí jó 'dĩpa ní, ‘Ímbápi zì kìnĩ, 'Bâ mu ũmũ Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ nya mávé 'bá mâ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi be íngūgá?’

¹² Ìri ìmi ní jó ā 'a āmbúgu ụrùlésìla rĩ lū, údékí 'a ni kú múké múké. Ìmi á'díkí 'bá ní ínyá rĩ 'dālé.”

¹³ Kòpi ní 'dezú muzú kūrú rĩ gé 'dālé, kòpi ísúkí ngá rĩ pi ārěvú céré sũ Yẹsũ ní 'yoó rĩ tịni.

[†] **22:7** 22:7 Kãbĩlõ mvá: Múngú sē tājmbĩ Mósē ní kìnĩ, 'bá rĩ pi ā zākí kãbĩlõ Múngú ní rọbọjọ rú, ā trūkí rí kòpi ìvè ùnjikānyā agásĩ rá. Sē ì ní Yẹsũ rí zìzú Kãbĩlõ Mvã Múngú vé ni ānĩ, á'diātāsìyã Múngú ìpè ìri ímú drãã 'bávè ùnjikānyā ũjĩ. 'Í lã Wũngará 12:17-28; Mārãkõ 14:12; Yūwánĩ 1:29-35; 1 Kõrínítõ 5:7; 1 Pétêró 1:19. [‡] **22:7** 22:7 Ụ'dụ Múngú ní Ẹlízú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ: Yāhúđĩ rĩ pi rí ụ'dụ Múngú ní ọtụ ẹlízú Ísèrèlè rĩ pi vé jó rĩ pi tị gé sĩ Ẹjèpétõ gá 'dāá rĩ vé tã ígá. Ọtụ kòpi ẹ'bípũ ùbèkí kãbĩlõ ā àrì ìvè kẹtì ẹ ẹrife gá sĩ, sē Múngú ú'dj kòpi kuyé. Múngú ú'dj 'bá Ẹjèpétõ vé kãbĩlõ àrì ùbè'bá ìvè kẹtì ẹ ẹrife gá sĩ kuyé rĩ pi vé anjì āgõ káyú rĩ pi ùdrãá 'bá ālu ālu vé 'bètì àsámvú gé sĩ rá. 'Í lã Wũngará 12:17-28.

Kôpi ní ìnyá ùmũ Ụ'dụ Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé rĩ á'dízú 'dǎlé.

*Ínyá Ụpi vé uletere rĩ vé nyangára
(Mǎtáyo 26:26-30; Mǎrákō 14:22-26; 1
Kōrínítō 11:23-25)*

14 Sâ ùmũ rĩ nyazú rĩ kǎ ícó, Yésũ pi ní úrízú ívé 'bá áyúāyũ rĩ pi be mísá ìnyá nyazú rĩ ǎ jǐlé gá.

15 Ẹri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Ma úvá be, á lǐ Ụ'dụ Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé ùmũ nyaá ìmi be trụ, ịsúzú á nya drĩ ịzǎngǎ rĩ kuyé.

16 Á lǐ 'yoó ìmi ní, á gō ùmũ nōri ǎzi nyaá ìmi pi be dǐj ku, cĩngbá Múngú ní 'bá rĩ pi oyuzú fizú ívé mǎlũngǎ agá rĩ gé.”

17 Ẹri ní kópō rĩ í'dúzú, ịri ní ǒwō'dĩfō sǐzú Múngú ní, ịri ní 'yozú kĩnĩ, “Ìmi ẹ'yìkí, ìmi ǎlǐkí mvụ ịmi ǎsámvú gé sĩ.

18 Á lǐ 'yoó ìmi ní 'dini, í'dózú ǎndrũ muzú drĩdrĩ, á gō vinyọ mvụ dǐj ku, cĩngbá mǎlũngǎ Múngú vé rĩ ní ímúzú rĩ gé.”

19 Ẹri ní kpá pánga í'dúzú, ịri ní ǒwō'dĩfō sǐzú Múngú ní, ịri ní pánga rĩ ǎndízú, ịri ní sǐzú kôpi ní, ịri ní 'yozú kĩnĩ, “Dĩri mávé rụ'bá má ní sǐé ìmi tǎ sĩ rĩ, ìmi 'okí 'dini mǎ tǎ ịgázú ǎnĩ.”

20 Kôpi kǎ ìnyá rĩ nyaá deẹ gí, ịri ní kpá kópō rĩ í'dúzú, ịri ní 'yozú kĩnĩ, “Kópō 'dĩri, ịri mávé ǎrí dǎapi ìmi tǎ sĩ, Múngú ní ụndĩ ú'dí ruzú rĩ.

21 Ágó ímúpí mǎ ụli 'beépi rĩ, 'bá ri nga nya ịri be mísá drĩgé trụ.

22 Ma 'Bá Mvá 'i, ma ímú drã sũ ì ní tã ni ùtĩí gí rĩ tĩni, 'bo ìzãngã rĩ ímú adri 'bá mã ùli 'beépi rĩ vé ni."

23 Yésũ vé 'bá áyúãyũ rĩ pi ní í'dózú ì uzizú ì ãsámvú gé sĩ kínĩ, 'bá ì ãsámvú gé lěépi tã 'dĩri 'oópi rĩ ã'di 'i.

24 Yésũ vé 'bá áyúãyũ rĩ pi ní í'dózú ãgátá gãzú ì ãsámvú gé sĩ kôpi kínĩ, "Mãlũngã úmvúlésĩ ímúpi rĩ gé, ã'di ri adri 'bá ãmbúgú rú nĩ?"

25 Yésũ ní 'yozú kôpi ní kínĩ, "'Bãgú súrú rĩ pi agásĩ rĩ pi ùkpô be tãĩmbĩ sězú ìvé 'bá rĩ pi ní, drĩkoma ùkpô be rĩ pi ri 'yo ì ùndĩ 'bá rĩ pi vé ni.

26 'Bo lě ìmi adrikí sũ 'bá 'dĩ'bée tĩni ku, 'bá lěépi adriípi ãmbúgú rú rĩ, lě ã adri sũ mvãṅá mãdãṅá rĩ tĩni, lě 'bá ãngũ ruúpi rĩ ã adri sũ ãtĩ'bá tĩni.

27 'Bá úrípi mísá gãrã gá ìnyá nyaápi rĩ pi 'bá ìnyá rĩ sěépi ìri ní rĩ be, 'bá ngõri ãmbúgú nĩ? Adri 'bá úrípi mísá gãrã gá ìnyá nyaápi rĩ 'i kuyé? 'Bo ma ìmi ãsámvú gé nõgó, má adri sũ 'bá riípi ngá sěépi rĩ tĩni.

28 Sã tã ùkpó ùkpó ní ma ù'bĩzú rĩ gé, 'bá pá tu'bá tĩtĩ má be trú rĩ ìmi 'i.

29 Ma ìmi ní ùkpô sě ãngũ ruú sũ 'bãgú rĩ pi ní ruú rĩ tĩni, sũ má Ètẹpi ní ma 'bãã 'bãgú rú ãngũ ruú rĩ tĩni.

30 Kúru 'bã ímú ngá nya ìmi be, ãzini ngá mvu ìmi be trú mávé mãlũngã má ní ímú ruú rĩ gé 'dãã, 'bá ãlu ãlu ri ímú úrí lúpá drĩgé, tã lì súrú Ìsěrelě vé mụdrĩ drĩ ni ìrĩ rĩ pi drĩgé."

*Yésũ átã tã Pétěró ní ímúzú 'i gãzú rĩ
(Mãtáyo 26:31-35; Mãrãkõ 14:27-31; Yũwãní*

13:36-38)

³¹ Yēsũ ní 'yozú kīnī, “Sīmōnã, Sīmōnã, 'í ndre drī ká! Sātánã zì kīnī, 'í lē ìmi yaá sũ ì ní ànyá yaá rī tịnị.

³² 'Bo Sīmōnã, á zì mí ní Múngú rì, ã sē rí mívé ẹ'yīngará ã adri rí ũkpó ũkpó. Mí újá dō mívé ẹsị ìgǒzú má vúgá gí, 'í ko mī ọgǔpịì ẹ ìzã, kọpi ã adrikí rí ũkpó ũkpó ìvé ẹ'yīngará agá.”

³³ 'Bo Pétēró ní újázú kīnī, “Úpí, má ã'yī rá, 'bâ mụ mí be trụ jó ãngũ ù'yízú rī agá 'dãá, 'bâ ũdrã mí be trụ.”

³⁴ Yēsũ ní újázú kīnī, “Pétēró, á 'yo mí ní 'dīni, mi ímụ ma gã ca vú be na, mi 'yo, 'í nị ma kuyé, lōgúlōgú rì kúru cērè 'be.”

³⁵ Kúru Yēsũ ní kọpi zìzú kīnī, “Má ní ándúrú ìmi pèzú mụzú ú'dúkọ múké rī ùlūngará gá mǔfēngã ãkó, kǔmvũ ãkó, dōku ngá pá gá ãkó rī gé, ìmi unukí ngá ãkó sī rá?”

Kọpi ní újázú kīnī, “Bá unukí ngá ãkó sī kuyé.”

³⁶ Yēsũ ní 'yozú kọpi ní kīnī, “Bo nóni ìmi mǔfēngã jì jǔrú be rá. Ìmi dō ìlì ãco ãkó, ìmi uzìkí ìmivé bōngó akoó rǔkǔ rī pi, ìmi jekí ìlì ãco ãnị.

³⁷ Á 'yo ìmi ní 'dīni, sīkí Búkũ Múngú vé rī agá kīnī, “Dúkí ìrivé tã 'bãá sũ 'bá tã ùnjí 'oópi rī tịnị.' Tã 'dīri ímụ 'i nga mâ rụ' bá gá rá. Ádarú tã ì ní sī Búkũ Múngú vé rī agá mâ tã sī rī, ìri nóni rì 'i nga fũ tị nì gé.”

³⁸ Yēsũ vé 'bá áyúâyũ rī pi ní 'yozú kīnī, “Úpí, 'í ndre drī ká, 'bâ ìlì ãco be ìrị kú nǒ.”

Yēsũ ní újázú kīnī, “Átángá rī ẹ ẹsị 'dīgé.”

*Yésũ zì Múngú ri ívé drāngará ã tâ sī
(Mātayo 26:36-46; Mārākō 14:32-42)*

³⁹ Yésũ ní 'dezú mužú Írã Òlívě vé rī drīgě 'dāá, sũ ándúró rī tīnī, ĩrivé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ' 'bá rī pī 'dekí mužú vú ni gé sī ĩndĩ.

⁴⁰ Kōpi kã mužú caá írã drīgě 'dālě, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Īmi zīkí Múngú ri ũkpō sī, ĩmi 'dekí rí tâ ũnjí agá ku.”

⁴¹ Yésũ ní kōpi kuzú, ĩri ní 'i útrúzú vűű mādã, ĩri ní kũmũcí ũtĩzú Múngú ri zizú kīnī,

⁴² “Má Ẹtẹpi, mí ã'yĩ dō rá, 'í 'du kópō ĩzāngã vé 'dĩri má rú' 'bá gá sī rá. 'Bo ã adri má ní lěé rī tīnī ku, ã adri mí ní lěé 'oó rī tīnī.”

⁴³ Mālāyíkã ãlu íngá 'bũ gé 'dāásī, ímú 'i 'i' daá ẹndrẹti ni gé, ĩri ní ũkpō sée.

⁴⁴ Yésũ ẹ ẹsị ịsụ ĩzāngã ambamba, ĩri ní Múngú ri zizú ẹsị be céré, ĩrivé úrụndẹ ra nyọ̀okú gé 'dāá, sũ ãrī ní raá rī tīnī.

⁴⁵ Yésũ kã Múngú ri zịị deẹ gí, ĩri ní íngázú ụrụ, ĩri ní 'i újázú gōzú ívé 'bá 'i pámvú ũbĩ' 'bá rī pī vúgá 'dālě, ịsụ kōpi ri ụ' dụ ko, kōpi ãnděkí káyĩ, kōpi adrikí kuú ĩzāngã sī.

⁴⁶ ĩri ní kōpi zizú kīnī, “Ngá ĩmi ní rizú ụ' dụ kozú 'dini rī ã'di? Īmi ngakí ụrụ, ĩmi zīkí Múngú ri, tâ ũnjí ã ũ' bĩ rí ĩmi ku.”

*Yésũ vé rụngará
(Mātayo 26:47-56; Mārākō 14:43-50; Yűwánĩ
18:3-11)*

⁴⁷ Yésũ kã rií atá ívé 'bá áyúäyũ rī pi be, 'bá bĩtríkã pi ní ícázú, Yésũ vé 'bá áyúäyũ mụdrị drĩ

ni ãrĩ rĩ pi vé ãzi, Yúdã íkó kôpi ã drĩ ímúzú nĩ. Ìri ní muzú Yésũ ri u'dezú ežizú będrĩ sĩ.

⁴⁸ Yésũ ní Ìri zizú kĩnĩ, “Yúdã, ma 'Bá Mvá 'i, 'í lã ma ežĩ będrĩ sĩ lüzú kínĩ, 'í lã mã ùli 'beé?”

⁴⁹ Yésũ vé 'bá áyúäyũ rĩ pi kã tã riipi 'i ngaápi 'dĩri ndreé, kôpi ní Yésũ ri zizú kínĩ, “Úpí, 'bã fukí ùmbã kôpi be ìlĩ ãco rĩ sĩ ãyĩ?”

⁵⁰ Kôpivé 'bá ãlu ní átálágú ãmbúgú rĩ vé átí'bá ã bĩ drĩ ęndępi gé rĩ gazú ìlĩ ãco rĩ sĩ mvórú 'dezú vũgá 'dãá.

⁵¹ Yésũ ní 'yozú kĩnĩ, “Dĩni kuyé!” Ìri ní ágó rĩ ã bĩ úlózú, ágó rĩ ã bĩ ní ícázú múké.

⁵² Kúru Yésũ ní 'yozú atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi ní, ùgalaku Jó Múngú vé rĩ ùtã'bá rĩ pi ní, ãzini 'bá ambugu ímú'bá 'i ru'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “Ìmi ri ímú ìlĩ ãco ãco ni pi be, túré be ãmi drĩgé sĩ, ãmi ùsũkĩ ma 'bá riipi 'bá wa'bá ãri'bá rú rĩ pi ã drĩ koópi ni?”

⁵³ Ù'dú céré á ri adrii ãmi be trú Jó Múngú vé rĩ ã bóró gá 'dãá, ãmi ruví ma kuyé. 'Bo sã nõri ãmivé ni, ãdróko ní ívé ežĩ ngazú ãni rĩ.”

Pétëró gã Yésũ ri sĩ

(Mātáyo 26:57-58, 67-75; Mārākō 14:53-54, 66-72; Yūwánĩ 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kôpi ní Yésũ ri ruví jizú muzú átálágú ãmbúgú[§] rĩ vé kání agá 'dãlé. Pétëró se 'i gózú vúlé rú.

[§] **22:54** 22:54 Átálágú ãmbúgú rĩ: Átálágú ãmbúgú rĩ ndã atala rĩ pi céré, ã'diätäsĩyã ãri 'yénã fi Jó Múngú vé rĩ agá Vürã Uleteretere rĩ agá 'dãá nĩ, ãri fi vú ãlu ãli ãlu agá. ãri ãri rõbõñõ vé rĩ jĩ ùnjĩkãnyã ùjizú. 'Í lã Lęvĩtikã 16; Ęberë 9.

55 'Bá ãngũ ütë'bá rĩ pi ùdëkí ãcí bóró rĩ agá 'dãá, kôpi úríkí ãcí rĩ ã gãrã gá, Pétëró ní fizú úrízú kôpi ãsámvú gé.

56 Túgëřĩñá ãzi ùkú rú ni ní Pétëró ri ndrezú úrí kuú ãcí rĩ tị gé 'dãá. Īri ní Pétëró ri ndrezú gōgō, ĩri ní 'yozú 'bá rĩ pi ní kĩnĩ, “Ágó nōri, kôpi rikí ándúró adrií Yësũ be trú.”

57 'Bo Pétëró gã tã ĩri ní 'yoó 'dĩri rá kĩnĩ, “Ūkú 'dĩri, á nĩ ágó 'dĩri kuyé.”

58 Vúdrĩ ni kã vűú mãdã, ágó ãzi ní kpá Pétëró ri ndrezú, ĩri ní 'yozú kĩnĩ, “Mi ágó ĩ ní rụú 'dĩri vé ógúpị.”

Pétëró ní újázú kĩnĩ, “Ágó 'dĩri, má adri ĩri ógúpị ku!”

59 Kã mụú adri sã ãlu ã vúdrĩ gé, ágó ãzi ní kpá rizú sizú kĩnĩ, “Ádarú ágó 'dĩri, kôpi rikí adrií ĩri be trú, ã 'diãtãsiyã ĩri Gãlĩláyãgú.”

60 Pétëró ní újázú kĩnĩ, “Ágó 'dĩri, á nĩ tã mí ní rií átá 'dĩri kuyé.” Pétëró kã rií tã 'dĩri 'yoó, koro lõgúlõgú ní cëré 'bezú.

61 Úpí Yësũ ní 'i újázú Pétëró ri ndrezú. Kúru Pétëró ní tã Úpí ní 'yoó 'í ní, “Mi ímụ ma ga ca vú be na, lõgúlõgú ri kúru cëré 'be” 'dãri vé tã ígázú.

62 Pétëró ní ngazú fűzú ãmvé, ĩri ní í'dózú ãá ngozú mádrã mádrã rú.

Ăngáráwá Yësũ ri ütë'bá rĩ pi rikí Yësũ ẽ drĩ injá

63 Ăngáráwá Yësũ ri ütë'bá rĩ pi ní í'dózú Yësũ ẽ drĩ injázú, ãzini ĩri ũgbãzú.

64 Kòpì úmbékí ìrì ẽ mị cí, kòpì ní ìrì zìzú kìnì, “‘Í lū 'bá ní, ã'di gbã mi nĩ?”

65 Kòpì rìkí átángá ùnjí ùnjí ni pi átá, ìrì u'dazú.

Jìkí Yésũ ri drĩkoma Yãhúdĩ rĩ pi vé tã lị'bá rĩ pi ẹndrẹti gé

(Mātáyo 26:59-66; Mārákõ 14:55-64; Yũwánĩ 18:19-24)

66 Kã mụyú adrii ù'bútịṅá rĩ sī, 'bá ambugu rĩ pi, atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi, āzini 'bá tãimbị ímbá 'bá rĩ pi be, kòpì ní ì úmúzú vūrã ãlu gé Yésũ vé tã lịzú, ì ní Yésũ ri ìjìzú ímúzú kòpì ẹndrẹti gé.

67 Kòpì ní 'yozú kìnì, “Mi dõ Kúrísítõ 'i, 'í lū 'bá ní.”

Yésũ ní újázú kìnì, “Mâ lū dõ ìmi ní, ìmi ícókí ẹ'yĩ ku.

68 Mâ zì dõ ìmi tã sī, ìmi ícókí újã má ní ku.

69 'Bo í'dózú ãndrũ mụzú drĩdrĩ, ma 'Bá Mvã 'i, ma mụ úrì Múngú Òkpõ 'Dịpa vé drị ẹndẹpì gé.”

70 Kòpì ní céré ìrì zìzú kìnì, “Mi Mvã Múngú vé ni?”

Ìrì ní újázú kìnì, “Tã ìmi ní 'yoó rĩ pịrị.”

71 Kúru kòpì ní 'yozú kìnì, “‘Bá yìkí tã rĩ tị ni gé gí. Nga 'bá ní lēzú 'bá āzi ẽ ímụ tã rĩ átá nĩ rĩ ã'di?”

23

Jìkí Yésũ ri Pílátõ ẹndrẹti gé

(Mātáyo 27:1-2, 11-14; Mārákõ 15:1-5; Yũwánĩ 18:28-38)

1 Drĩkoma Yãhúdĩ rĩ pi vé tã lì'ba rĩ pi ãrëvú céré, kôpi ní Yësũ ri jizú muzú Pílátõ ëndrëti gé 'dãá.*

2 Kôpi ní í'dózú ïri tózú, kôpi kînĩ, “Bá nĩkí rá ágó nõri ri 'bávé 'bá rĩ pi ẽ drĩ úcì kînĩ, kôpi ã ùfěkí mũfěngã umbe jezú rĩ 'bãgú ãmbúgú Rómã vé rĩ ní ku, ïri ri 'yo, 'i Kúrísítõ, ãzini 'i 'bãgú.”

3 Kúru Pílátõ ní Yësũ ri zizú kînĩ, “Ádarú mi 'bãgú Yãhúdĩ rĩ pi vé rĩ?”

Yësũ ní újázú kînĩ, “È, ïri adri sũ mí ní 'yoó rĩ tĩnĩ.”

4 Kúru Pílátõ ní 'yozú atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi ní, ãzini 'bá bĩtrĩká rĩ pi ní kînĩ, “Má ïsú tã ùnjí ï ní tã lizú ãní ágó nõri drĩgé ni kuyé.”

5 'Bá rĩ pi rikí sií kînĩ, “Ágó 'dĩri úcì 'bá rĩ pi ẽ drĩ ívé tã ímbálé ùnjí rĩ sĩ 'bávé ãngũ Yũdáyã vé rĩ agásĩ céré. Í'dó ívé tã 'dĩri ímbá ãngũ Gãlĩláyã vé rĩ agá, ícá kpá ívé drĩ úcìngará rĩ be Yërúsãlémã gá nõgó.”

6 Pílátõ kã tã 'dĩri yĩ, ïri ní zizú kînĩ, ágó 'dĩri nyo Gãlĩláyãgú?

7 Pílátõ kã nĩjĩ áamá 'yozú kînĩ, Yësũ ri adrii Gãlĩláyã gá ãngũ Èródě ní rujú rĩ agá, Pílátõ ní Yësũ ri pëzú muzú Èródě vúgá 'dãá, sã 'dãri gé, Èródě ri adrii Yërúsãlémã gá 'dãá.

Yësũ tu pá Èródě ëndrëti gé

* 23:1 23:1 Pílátõ ëndrëti gé 'dãá: Kôpi jìkí Yësũ ri muzú gávãnã Pílátõ Rómã vé rĩ ëndrëti gé, ã'diãtãsiyã Pílátõ ri ícõ Yësũ vé tã lì ã 'dìkí ïri drãá rá nĩ.

8 Ēródē kā Yēsũ ri ndreé, adri āyĩkō sī, ā'diātāsīyā 'du sâ āco, lē kōdō Yēsũ ri ndreé. Ēródē yī tā Yēsũ ní 'oó rī pi kárakará, 'bā ẹsị, lē kōdō Yēsũ ā 'o tā āyāzú āyāyā ni 'í mị gé sī.

9 Ēródē uzị Yēsũ ri tā sī kárakará, 'bo Yēsũ újá ĩri ní tā āzi kuyé.

10 Atala atala rī pi drịgé rī pi, 'bá tǎimbí ímbá'bá rī pi be, tukí pá kuú 'dǎlé, kọpi rikí ĩri tǒo tā ũnjí ũnjí ni pi sī.

11 Kúru Ēródē pi ívé āngáráwá rī pi be, kọpi ní Yēsũ ẹ drị ínjázú, āzini ĩri u'dazú. Kọpi sukí bǒngó akoóko rǔkǔ múké múké ni† rú'ba ni gé. Kúru kọpi ní gǒzú ĩri pězú mụzú Pílátǒ vúgá 'dǎá ũzi.

12 Ándúru Pílátǒ pi Ēródē be, kọpi ārí'ba rú ĩ āsámvú gé sī. U'dú 'dǎri gé, kọpi gǒkí ícá ũndí rú ĩ āsámvú gé sī.

Pílátǒ ā'yĩ Yēsũ ri sée 'dị drǎá rá

(Mátáyo 27:15-26; Mǎrǎkǒ 15:6-15; Yūwání 18:39-19:16)

13 Pílátǒ ní atala atala rī pi drịgé rī pi zịzú 'bá ambugu rī pi be, 'bá rī pi be céré ímúzú vūrǎ ālu gé,

14 ĩri ní 'yozú kọpi ní kǐnǐ, "Īmi íjǐkí ágó nǒri tǒo, ĩmi kǐnǐ, ĩri rí 'bá rī pi ẹ drị úcị, 'bá rī pi ā wakí rí ari'ba rú. Má uzị ĩrivé tā ĩmi ẹndrẹtị gé 'dǐgé, má ísú tā āzi ũnjí ĩmi ní ĩri tǒzú ni rú'ba ni gé kuyé.

23:8 23:8 Lúkã 9:9 † 23:11 23:11 Bǒngó āco akoóko múké múké ni: Bǒngó āco akoóko múké múké rí, 'bágú rī pi ri su nǐ.

15 Ēródě řsú kpá tã ũnjí rú'bání gé kuyé, řri ní ágó ři řpězú řgōzú 'bá vúgá nō, sŭ řmi ní ndreé ři řtņi, tã āzi ř ní ágó 'dřri 'dřizú drāzú ní āluņani 'dāáyo.

16 Ma řri gbã, ma kúru řri oyu.”

17 Ū'dú ũmŭ nyazú ři gé, lē Pīlátō ā oyu 'bá ř ní ũ'yī ři pi vé ālu jó āngŭ ũ'yīzú ři agásī āmvé.‡

18 'Bá bīřřká ři pi ní céré ó'úzú kīnī, “Ā 'dřkí ágó 'dřri drāá 'dřīsī rá. Mí oyu 'bá ní Bārābā ri āyu.”

19 'Bekí Bārābā ri jó āngŭ ũ'yīzú ři agá tã řri ní 'bá ři pi ē drř ũcř wazú āřř'bá rú Yěřŭsālēmā agá 'dāā ři vé tã sī, āzini řri ní 'bá 'dřř drāā ři vé tã sī.

20 Pīlátō ní átázú kōpi ní dřř, ā'diātāsīyā lē kōdō Yěřŭ ri oyu rá.

21 'Bo kōpi řikí ó'ŭ mužú drřgélé, “Ā gbākí řri peřř alambaku řřgé, ā gbākí řri peřř alambaku řřgé.”

22 Vú na ní gé, Pīlátō ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Tã ũnjí ágó nōri ní 'oó ři ā'di? Má řsú tã ā pá ř ní ícózú řri 'dřizú drāzú ní kuyé. Ma řri sē gbã, ma kúru řri oyu rá.”

23 'Bo 'bá ři pi gōkí ó'ŭ ũ'dŭkō be ũřŭ 'dāá kīnī, “Ā gbākí Yěřŭ ri peřř alambaku řřgé.” Kúru 'bá ři pi vé ó'ŭngará sē Pīlátō ā'yī kōpivé tã rá.

24 Kúru Pīlátō ní Yěřŭ ri sězú 'dřizú sŭ kōpi ní lēé ři řtņi.

‡ 23:17 23:17 Átángá vėřřř 17 agá 'dřri, búkŭ Lúkã vé ř ní sī Ĝřřřřř ři sī drřřřř ři agá 'dāáyo, 'bo gōkí sī búkŭ Lúkã vé vŭlé ři agá rá.

25 Pĩlátõ ní Bãrãbã ã ní 'yĩí kuú tã ãri ní wazú ãrí' bá rú, ãzini ãri ní 'bá 'dĩĩ rĩ ã tã sĩ rĩ oyuzú, sũ kôpi ní zĩĩ rĩ tĩni. Kúru ãri ní Yèsũ ri sèzú ãngáráwá rĩ pi drĩgé, kôpi ã 'okí rí tã 'bá bĩtrĩká rĩ pi ní lèé rĩ.

*Yèsũ vé gbãngará pètĩ alambaku sĩgé rĩ
(Mátáyo 27:31-44; Mãrákõ 15:21-32; Yũwánĩ
19:17-27)*

26 Kôpi kã rií Yèsũ ri jĩĩ mụzú, kôpi ní Sĩmõnã Kũrénègú rĩ ruzú, ãsũ ãri ri ímũ gúrũ ãzi gélésĩ, kôpi ní pètĩ alambaku rĩ 'bãzú umbe ni gé, ã 'dũ mụzú Yèsũ ã vùdrĩ gé sĩ.

27 'Bá bĩtrĩká 'dekí mụzú Yèsũ ã vùdrĩ gé sĩ, ùkú rĩ pi rikí ngoó mụzú ãzãngã ãzãngã rú, ãrivé tã sĩ.

28 Yèsũ ní 'i újázú, ãri ní 'yozú ùkú rĩ pi ní kĩnĩ, "Ìmi ùkú Yèrũsãlémã vé 'dĩ' bée, ãmi rikí ngoó mávé tã sĩ ku, ãmi ngokí ãmi áyu, ãzini ãmi ngokí ãmivé anjĩná rĩ pi.

29 Sã ãzi ãzãngã vé ni ri ímũ 'dĩ' dĩ, ãmi ímũ 'yo, 'Tãkĩri rĩ adri ùkú ùndó rú anjĩ tĩ' bá kuyé rĩ pi vé ni, ãzini ùkú anjĩ undru' bá bã sĩ kuyé rĩ pi vé ni.'

30 Kúru

“ 'kôpi ímũ 'yo írã rĩ pi ní, "Ìmi í' dekí 'bá drĩgé!"
ãzini kôpi 'yo ánga rĩ pi ní, "Ìmi í' dekí 'bá
drĩgé!" ’

31 ã'diãtãsiyã 'bã rĩ pi dõ ri tã ãnjĩ 'o 'dĩni, ʃsúzú peṭi rĩ drĩ úbũrú,§ peṭi rĩ 'wi dõ gí, tã ngóni ri ímú 'i nga nĩ?"

32 Āgõ uruko'bée ĩrĩ ũgũ'bã rú ni pi, ĩ ri kôpi jĩ mu ú'dĩ Yésũ be trũ.

33 Kôpi kã muú caá ãngũ ĩ ní zĩ Drĩ Kólõmgbó rĩ gé 'dãlé, kôpi ní Yésũ ri gbãzú peṭi alambaku sigé. Kôpi ní kpá ũgũ'bã ĩrĩ 'dã'bée vé azi gbãzú Yésũ ě drĩ ẽndepi gélésĩla, azi rĩ gbãzú ĩri ě drĩ ĩjĩ gélésĩla.

34 Yésũ ní 'yozú kĩnĩ, "Má Ẹṭepi, 'í trũ kôpi rá, ã'diãtãsiyã kôpi nĩkĩ tã ĩ ní 'oó rĩ kuyé." Āngáráwã rĩ pi 'í'dúkĩ Yésũ vé bõngó 'beé jêké sĩ, kôpi awakĩ ĩ ãsãmvú gé sĩ.

35 'Bã bĩtrĩká tukĩ pá, rikĩ tã 'dĩri ndreé. Yãhũdĩ ambugu rĩ pi rikĩ Yésũ ri guú kĩnĩ, "Ídrĩ ĩni 'bã uruko rá píri, ĩri dõ Kúrísitõ Mungú ní ĩpée rĩ 'i, ídrĩ 'í ngúlúpĩ ku ãsĩ?"

36 Āngáráwã rĩ pi gukĩ ĩri sĩ, kôpi ĩjĩkĩ vinyõ údrãpi gĩ ni sée ĩri ní.

37 Kôpi ní 'yozú kĩnĩ, "Mi dõ 'bãgú Yãhũdĩ rĩ pi vé rĩ, 'í pa mĩ ngúlúpĩ."

38 Sĩkĩ peṭi alambaku ĩ ní Yésũ ri gbãzú rĩ drĩlé gã 'dĩni, "DĨRI 'BÃGÚ YÃHŪDĨ RĨ PI VÉ RĨ."

39 Ūgũ'bã ãlu ĩ ní gbãã Yésũ be trũ rĩ ide Yésũ ri kĩnĩ, "Mi dõ Kúrísitõ 'i, 'í pa mi, 'í pa 'bã ĩndĩ!"

§ 23:31 23:31 Peṭi ú'bũrú rĩ: Peṭi ú'bũrú rĩ vé ífífí, 'bã ũnjĩkãnyã ãkó ni. Peṭi ã'wĩ rĩ vé ífífí, 'bã ũnjĩkãnyã 'oópi ní. 'Bã rĩ pi 'okĩ dõ tã ãnjĩ Yésũ ũnjĩkãnyã ãkó rĩ ní, kôpi tã ãnjĩ 'o 'bã Yẹrũsãlémã gã ũnjĩkãnyã 'o'bã ambamba rĩ pi ní agã rá.

40 Ụgụ'ba ãzi rĩ ní trezú ọgụpị drịgέ kĩnĩ, “Í ru Múngú rì ku, ịsúzú mi ílókò drãdrã, sụ ìrivé rĩ tịnị?”

41 Tã ĩ ní 'bã ìrĩnãzú rĩ, ìrì pịrì, ã'diātāsīyã ĩ rì 'bã ìrĩnã ùnjìkãnyã 'bá ní 'oó rĩ sī. 'Bo ágó 'dĩrì 'o tã ùnjì ãlunãni kuyé.”

42 Kúru ìrì ní 'yozú kĩnĩ, “Yēsũ, ‘í ca dō mívé mālũngã ruỵ gí, mí ụsụ mã tã be.”

43 Yēsũ ní újázú ìrì ní kĩnĩ, “Ádarú á 'yo mí ní 'dĩni, ãndrũ sī, 'bã mụ adri mí be trụ 'bũ gé 'dãlé.”

Yēsũ vé drãngára

(Mátáyo 27:45-56; Mārákò 15:33-41; Yũwánĩ 19:28-30)

44 Kã mụy adrií ụtụ mgbímgbi gé 'dĩgέ, ãngũ rĩ bĩ nị kuú cịcị ãngũ 'dãri agá, ãngũ rĩ nị caá sã na ùndréná vé rĩ gé.

45 Sã 'dãri gé, ụtụ rĩ gō kaá kuyé. Bōngó ĩ ní Jó Múngú vé rĩ ã 'a ẹlìzú rĩ* ãsĩ 'ì 'a ìrĩ.

46 Yēsũ ní Ẹtẹpị rì zìzú ụ'dụkọ be ụrụ 'dãá kĩnĩ, “Má Ẹtẹpị, á ku mávé índrì kuú mĩ drị ágélé gá.” Kã mụy 'yoó 'dĩni, ìrivé ídri ní fũzú.

47 Ụgalaku ãngáráwá rĩ pì vé rĩ kã tã 'i ngaápi 'dĩri ndreé, íngú Múngú rì rá, ìrì ní 'yozú kĩnĩ, “Ádarú ágó nōri tã be pịrì.”

* 23:45 23:45 Bōngó ĩ ní Jó Múngú vé rĩ ã 'a ẹlìzú rĩ: Bōngó 'dĩri ẹlìkí Vürã Uleterer rĩ pì ãsámuvü Vürã Uleteretere rĩ be rĩ ãní. Átálágú ãmbúgú rĩ 'yéná aga fi bōngó rĩ agásĩ Vürã Uleteretere rĩ agá 'dãá nĩ, ã'diātāsīyã Múngú rì adri Vürã Uleteretere đĩpì pọwụpọwụ rĩ agá 'dãá. 'Í lã Lẹvītíkã 16; Mátáyo 27:51; Mārákò 15:38; Lúkã 23:45; Ẹbérè 6:19-20; Ẹbérè 9:1-7.

48 'Bá bítříkã ímụ' bá Yésũ vé gbãngará pẹti alambaku sígè rĩ ndre' bá rĩ pi kã mujú tã 'i ngaápi 'dĩri ndreé, ìzãngã nõ kọpi ē ẹsị ambamba, kọpi ní 'dezú mvizú 'bẹtị.

49 'Bo 'bá Yésũ ri nĩ' bá rá rĩ pi, ùkú íngá' bá Gãlĩláyã gá ímụ' bá vùdrị ni gé sĩ rĩ pi be, tukí pá kuú rará rú, tẽkí rií tã 'dĩri ndreé.

Yésũ vé sịngará

(Mátayo 27:57-61; Mārākō 15:42-47; Yūwánĩ 19:38-42)

50 Ágó āzi rú ni Yōsépã 'i, ágó rĩ 'bá ri' bá Yāhúđĩ rĩ pi vé tã lị' bá rĩ pi vé āzi, ĩri 'bá múké, tã be pịrị.

51 Ágó rĩ ā'yĩ tã 'i ọgụpị rĩ' bá Yāhúđĩ rĩ pi vé tã lị' bá rĩ pi ní rií ùsụú, āzini kọpi ní rií 'oó Yésũ ā tã sĩ rĩ kuyé. Ágó rĩ íbì ímụ křrú Āřĩmátayō vé rĩ gélésĩla, křrú 'dĩri āngũ Yřdáyã vé rĩ agá, ágó rĩ ri mālũngã Mũngú vé rĩ vé ícángará ùtēé.

52 Yōsépã ní muzú Pĩlátō vùgá 'dǎá, ĩri ní Yésũ vé āvũ ā tã zịzú Pĩlátō tị gé.

53 Kúru Yōsépã ní āvũ rĩ í' dǔzú vũgá nõó, ĩri ní ĩmũlũzú bōngó múké ni sĩ, ĩri ní jịzú 'bǎzú 'bú agá 'dǎá, 'bú rĩ gaki lǔú írǎ rụ' bá gá, āvũ 'bǎzú ānĩ, 'bo 'bá āzi 'bǎ drĩ āvũ 'a ni gé 'dǎlé kuyé.

54 Ụ' dǔ 'dǎri 'bá rĩ pi ní rizú ẹzị ngazú ĩ útúzú cazú ú' dǔ Sǎbátã vé rĩ gé rĩ. Ụtụ rĩ kǎdō 'deé, ú' dǔ Sǎbátã vé rĩ kúru í' dó.

55 Ùkú ándúru íngá' bá āngũ Gãlĩláyã vé rĩ gé, Yésũ ā vùdrị ùbĩ' bá rĩ pi 'dekí muzú Yōsépã ā vùdrị gé sĩ, kọpi cakí 'bú rĩ gé 'dǎlé, kọpi ndrekí āvũ rĩ vé 'bǎngará 'bú agá 'dǎlé rĩ ĩ mị sĩ rá.

⁵⁶ Kúru kôpi ní mvizú gōzú 'bětí, kôpi ní ũdu ngũúpi ndrĩdrĩ ni á'dízú. 'Bo kôpi ní uvuzú ú'dú Sábátã vé rĩ gé, sũ tãimbĩ Mósẽ vé rĩ ní lée rĩ tĩnĩ.

24

*Yēsũ vé íngángará drãngará gálésĩla rĩ
(Mátáyo 28:1-10; Mārākō 16:1-8; Yũwánĩ 20:1-*

10)

¹ Yĩngã sĩ ũ'bútĩ kũñkũñĩ, ũkú 'dĩ'bée ní ũdu ĩ ní á'dĩ ngũúpi ndrĩndrĩ rĩ 'duzú, kôpi ní 'dezú muzú 'bũrẽdrĩ gé 'dãá.

² Kôpi cakĩ ĩsũ gũkĩ írã rĩ 'bũ rĩ tĩ gé sĩ jëlé gá gĩ.*

³ Kôpi kã fiĩ 'bũ rĩ agá 'dãlé, kôpi ĩsũkĩ Úpĩ Yēsũ vé ãvũ kuyé.

⁴ Kôpi ě drĩ ábã tã 'dĩri sĩ céré céré, koro ãgō ĩrĩ pi ní índrészú pá tuzú kôpi ã gãrã gá, kôpivé bõngó ã imvesĩrĩlĩ.

⁵ Ūrĩ ĩmvũ ũkú 'dĩ'bée agaá rá, kôpi ní õvũzú ĩ drĩ úsúzú vugá, ãgō 'dĩ'bée ní 'yozú kĩnĩ, “Ngá ĩmi ní rizú 'bã ídri rú rĩ ndãzú 'bã ũdrã' bã gĩ rĩ pi ãsãmvũ gé sĩ rĩ ã'di?

⁶ Yēsũ ri nõgō 'dãáyo, íngã drãngará gálésĩla gĩ! ĩmi ũsũkĩ tã ĩri ní lũú ĩmi ní ĩsúzú ãkũdē ĩmi drĩ ãngũ Gãlĩlãyã vé rĩ gé 'dãri, kĩnĩ,

⁷ 'Ma 'Bã Mvã 'i, ĩ ĩmũ ma sē 'bã ũnjĩkãnyã 'o'bã rĩ pi drĩgé, kôpi ma gbã pětĩ alambaku sígé, ú'dú na ni gé, ma gō íngã ídri rú ũzi.' ”

⁸ Kúru kôpi ní tã ĩri ní õtũ 'yoó 'dãri ígázú.

* 24:2 24:2 Gũkĩ írã rĩ 'bũ rĩ tĩ gé sĩ jëlé gá gĩ: Yõsépã gũ ándúrũ írã 'bãã 'bũ rĩ tĩ gé cí. 'Í lã Mārākō 15:46.

⁹ Kòpì kã ìfũú 'bù rĩ agásĩ, kòpì ní mụzú tã 'dĩri ùlũzú Yẹsũ vé 'bá áyúáyũ mụdrị drị ni ãlu rĩ pi ní, ãzini 'bá ụrụkọ Yẹsũ ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ní.

¹⁰ Ûkú tã rĩ ùlũ'bá Yẹsũ vé 'bá áyúáyũ rĩ pi ní rĩ, kòpivé rụ Māriyã Māgādēlénã 'i, Jūwánã 'i, Māriyã Yōkóbũ ẹndrẹpị 'i, ùkú ụrụkọ'bée be.

¹¹ 'Bo kòpì ẹ'yĩkí ùkú 'dĩ'bée vé tã kuyé, ã'diātāsīyã tã ùkú 'dĩ'bée ní ùlũú 'dĩri índrẹ kòpì vúgá 'dǎlé tã ífífí ãkó ni.

¹² Pétēró ní njuzú mụzú 'búrẹdrị gé 'dǎlé, ìri ní ọvũzú 'bù rĩ ã 'a ndrezú, ndre 'yẹná bōngó ì ní ãvũ rĩ ìmũlũzú ãní rĩ áyú, ìri ní mvizú gōzú 'bẹtị, drị ni ábá céré céré tã 'i 'oópì 'dĩri sī.

Yẹsũ 'i'da 'i ívé 'bá 'i pámvú ùbĩ'bá ìrĩ ni pi ẹndrẹtị gé

(Mārákō 16:12-13)

¹³ Ụ'dụ ãlu ãlu 'dāri sī, Yẹsũ vé 'bá ìri ã pámvú ùbĩ'bá ìrĩ ni pi rikí mụú gúrú ì ní zịí Ēmáwũ rĩ gé 'dǎlé, gúrú rĩ íngázú Yẹrúsālémã gá 'dǎgá, vũ caá máyĩlĩ† ẹzịrị.

¹⁴ Kòpì kã rií mụú, kòpì rikí átá ì ãsámvú gé sī tã ì nga'bá rĩ pi sī.

¹⁵ Kòpì kã rií átá ì ãsámvú gé sī tã ì nga'bá 'dĩ'bée sī, koro Yẹsũ ní ímụzú fizú kòpì ãsámvú gé, kòpì ní rizú mụzú trú.

¹⁶ 'Bo Múngú sē kòpì nịkí ìri áamá kuyé.

¹⁷ Yẹsũ ní kòpì zịzú kīnĩ, “Ìmi kã rií ímụ lẹtị gé 'dǎgé, ngá ìmi ní rizú átázú ãní rĩ ã'di?”

Koro kòpì ní pá tuzú, kòpì ẹndrẹtị adri kú ìzāngā sī.

† 24:13 24:13 Máyĩlĩ: 'Bá ri ícọ ẹcị tu ca máyĩlĩ na sã ãlu agá.

18 'Bá ãrĩ 'dĩ'bée ãsámwú gé, Kēlēyópã ní Yēsũ ri zizú kīnĩ, “Mí ímú drĩ ùmú rú Yērusālémã gá nōgó, 'í nĩ tã ĩ nga'ba ụ'dụ 'dĩ'bée agá rĩ pi kuyé?”

19 Yēsũ ní kọpi zizú kīnĩ, “Ngá rĩ ã'di ã tã?”

Kọpi ní újázú kīnĩ, “Ngá rĩ tã 'i ngaapi Yēsũ Nāzērétāgú rĩ ã rụ'ba gá rĩ. Īri nēbĩ, ĩri āngũ ímbá ũkpō be, āzini ĩri tã 'o ũkpō be Múngú ẹndrẹti gé, āzini 'bá rĩ pi ẹndrẹti gé.

20 'Bo atala atala rĩ pi drĩgé rĩ pi, 'bávé 'bá ambugu rĩ pi be, kọpi rụkí ĩri jĩ mụzú gávānā ẹndrẹti gé, ā lị ĩrivé tã, ā 'dịkí rí ĩri drāá rá, kúru ĩ ní ĩri gbāzú pẹti alambaku sịgé.

21 'Bo 'bá 'bākí kōdō ándúrú ẹsị céré drĩ ni gé, 'bá ụsũkí ĩri ímú 'bá Īsērélē vé rĩ pi pa nĩ. Tã 'dĩri 'o 'i 'dụ nóni caá ụ'dụ na.

22 Tã rĩ āzi 'dĩ, 'bávé ũkú uruko'bée ũlũkí 'bá ní tã āzi, 'bá āyākí tã rĩ sī rá. Kọpi kpukí té mụú 'būrēdrĩ gé 'dāá ụ'bútị kũnĩkũnĩ,

23 'bo kọpi ịsúkí āvũ Yēsũ vé rĩ kuyé. Kọpi ímúkí ũlũú 'bá ní kīnĩ, ĩ ndrekí ịndrĩlịkí mālāyíkā rĩ pi vé ni, mālāyíkā rĩ pi kīnĩ, Yēsũ ri ídri rú.

24 Kúru 'bā ọgũpịjị uruko 'dekí mụú 'būrēdrĩ gé 'dālé, kọpi cakí tã rĩ ịsú sũ ũkú rĩ pi ní ũlũú ĩ ní rĩ tịni, 'bo kọpi ịsúkí Yēsũ ri ndree ídri rú kuyé.”

25 Kúru Yēsũ ní 'yozú kọpi ní kīnĩ, “Īmi azakaza rú, ngá ĩmi ní tã nēbĩ rĩ pi ní sī rĩ ẹ'yịzú mbēlējá ku rĩ ã'di?

26 Īmi nĩkí 'yozú kīnĩ, drĩdrĩ ni, Kúrísítō ri ĩzāngā nya, ĩ íbĩ ĩri íngú ndō 'dĩni kuyé?”

27 Yēsũ ní í'dózú tã ĩ ní sǐ Búkũ Múngú vé rĩ agá 'í tã sǐ rĩ ũlũzú kòpi ní, í'dó tã Mósē ní sǐ rĩ pí ũlũú, cĩngbá cazú tã nẹbĩ rĩ pí ní sǐ rĩ gé.

28 'Bá 'dĩ'bée kã 'bãã caá ĩnyĩjã gúrú ĩ ní lězú mužú rĩ gé, Yēsũ 'o 'i sũ 'bá lěepi agaapi mužupi drĩdrĩ ni tĩni.

29 'Bo kòpi ní Yēsũ ri mǎzú drĩ ĩrĩ sǐ kǐnĩ, "Mí adri 'bá be nõgó, ụtũ rĩ 'de gí." Kúru ĩri ní 'dezú mužú 'bá 'dĩ'bée vé ǎngá 'dǎá.

30 Kòpi kã úrí ínyá nyangára gá, Yēsũ ní pánga í'dúzú, ĩri ní õwõ'dĩfõ sězú Múngú ní, ĩri ní pánga rĩ ǎndĩzú, ĩri ní sězú kòpi ní.

31 Koro kòpi ǎ úmĩ ní 'i zĩzú, kòpi ní Yēsũ ri ámázú. Yēsũ ní ǎvĩzú kòpi ǎsámvú gé sǐ 'dĩísĩ rá.

32 Kòpi ní ĩ uzĩzú ĩ ǎsámvú gé sǐ kǐnĩ, "Yēsũ kã rií átá 'bá be lẹtĩ gé 'dĩgé, kã rií tã Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ ũlũú 'bá ní, tã 'dĩri uló nyo 'bã ẹsĩ kuyé?"

33 Kòpi ní ĩ újázú gõzú mužú Yẹrũsǎlémã gá 'dǎlé, kòpi ǐsúkĩ Yēsũ vé 'bá áyũãyũ mužrĩ drĩ ni ǎlu rĩ pí 'bá adri'bá kòpi be trũ rĩ pí be úmúkĩ ĩ kú vũrã ǎlu gé.

34 'Bá ĩ úmú'bá rĩ pí ní 'yozú kòpi ní kǐnĩ, "Tã rĩ tã áda! Úpí íngá gõó idri rú drǎngára gálėsĩla gí. I'da 'i Sĩmõnã Pétěró ẹndrẹtĩ gé rá."

35 Kúru 'bá ĩrĩ ímũ'bá Ẽmáwũ gélėsĩla rĩ pí ní tã 'i ngaapi lẹtĩ gé 'dǎlé rĩ ũlũzú 'bá ĩ úmú'bá rĩ pí ní, ǎzini kòpi ní tã Yēsũ ní pánga ǎndĩzú, kòpi ní ĩri nĩzú ámázú rĩ ũlũzú.

Yēsũ i'da 'i ívé 'bá 'î pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ɛndrɛɽi gé

(Mātáyo 28:16-20; Mārákõ 16:14-18; Yũwánĩ 20:19-23; Ẹzĩ 1:6-8)

³⁶ Yēsũ vé 'bá ĩri ã pámvú ũbĩ'bá ĩrĩ rĩ pi kã rií átá tâ 'i ngaápi 'dĩri sĩ, Yēsũ ní 'i i'dazú kôpi ãsámvú gé, ĩri ní kôpi ní mōdó sɛzú kĩnĩ, “Tākĩri ã adri ĩmi be.”

³⁷ Ẹrĩ ĩmvú kôpi, kôpi ẽ ɛsĩ wa rá, kôpi rikí ũsũú kĩnĩ, ngá ĩ ní ndree rĩ índrĩ.

³⁸ Yēsũ ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Ngá ĩmi ní adrizú ũrĩ sĩ rĩ ã'di? Mávé íngángará gōzú ídri rú rĩ vé tâ fi ĩmi drĩgé ku ãsĩ?”

³⁹ ĩmi ndrekĩ mã drĩ ágélé, ãzini mã pá úgóró. 'Bá rĩ ma 'i! ĩmi úlókĩ mã rú'bá, ãzini ĩmi ndrekĩ ma, índrĩ ri rú'bá ãkó, ãzini fã ãkó, 'bo ĩmi ní ndree rá rĩ tĩnĩ, ma rú'bá be.”

⁴⁰ Yēsũ kã tâ rĩ átá kôpi ní 'dĩni, ĩri ní 'î drĩ ágélé i'dazú, ãzini 'î pá úgóró i'dazú kôpi ní.

⁴¹ Kôpi ã'yĩkĩ tâ 'dĩri ãlunáni kuyé, ã'diãtãsiyã ãyĩkõ fu kôpi, ãzini kôpi ãyãkĩ tâ 'dĩri sĩ rá. Kuru Yēsũ ní kôpi zizú kĩnĩ, “Ngá nyanya ĩmi vúgá 'dĩlé anigé?”

⁴² Kôpi ní ĩ'bĩ ĩ ní á'dí gĩ ni í'dúzú sɛzú ĩri ní.

⁴³ ĩri ní ĩ'bĩ rĩ ɛ'yízú nyazú kôpi ɛndrɛɽi gé 'dĩgé.

⁴⁴ Yēsũ ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Ándúru mã ní adrizú ĩmi be trũ rĩ gé, mã ũlũ ĩmi ní tâ rĩ rá. Má kĩnĩ, tâ ĩ ní ándúru sĩ mã tâ sĩ búkũ Mósẽ ní sĩ rĩ pi agá, búkũ nɛbĩ rĩ pi ní sĩ rĩ pi agá, ãzini búkũ Sãwúmã vé rĩ agá rĩ, ĩri 'i nga fũ tĩ ni gé rá.”

⁴⁵ Kúru ãri ní kôpi ã úmĩ zĩzú, kôpi ã nĩkĩ rĩ tã Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ ãní.

⁴⁶ Ìri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, “Sĩkĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá kĩnĩ, Kúrísítõ ri úmvúlésĩ ímú ìzāngā nya, ãri drã, ú'dú na ni gé, ãri ímú íngá gõ ídri rú ũzi,

⁴⁷ tã 'i ngaápi rú'bá ni gé 'dĩri sĩ, ã ímú ú'dúkó éşĩ újázú rĩ ũlũ, āzini tã āngũ trüzú ũnjĩkānyā agásĩ rĩ ũlũ āngũ rĩ pi agásĩ céré, ã í'dó ũlũ Yẽrúsālémã gá.

⁴⁸ Ìmi ndrekĩ tã 'dĩ'bée ãmĩ mĩ sĩ rá, lē ãmi ũlũkĩ 'bá urukõ'bée ní.

⁴⁹ Ma ímú ngá má Ètèpĩ ní eziĩ rĩ‡ ãpē ãmi ní rá, 'bo ãmi adrikĩ kũrũ rĩ agá 'dĩgé cĩmgbá ã ní ímúzú ũkpõ íngápi 'bũ gélésĩ rĩ sēzú ãmi ní rĩ gé.”

*Yēsũ vé ngangárá muzú 'bũ gé rĩ
(Mārākõ 16:19-20; Èzĩ 1:9-11)*

⁵⁰ Yēsũ kã ívé 'bá 'ĩ pámvú ũbĩ'bá rĩ pi ē drĩ koó muzú Bētēniyã gá 'dãlé, ãri ní 'ĩ drĩ ingazú uru, ãri ní tãkĩri 'bãzú kôpi drĩgé.

⁵¹ Kã riĩ tãkĩri rĩ 'bãá kôpi drĩgé, kúru ã ní ãri 'duzú muzú 'bũ gé 'dãá, ãri ní kôpi kuzú.

⁵² Kúru kôpi ní Yēsũ ri ãnjĩzú. Kôpi ní ã újázú mvizú gõzú Yẽrúsālémã gá 'dãlé āyĩkõ be āmbúgú.

⁵³ Ú'dú ālu ālu, kôpi rikĩ écĩ Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá, riĩ Múngú ri íngú.

‡ 24:49 24:49 Ngá Múngú ní eziĩ rĩ: Ngá Múngú ní eziĩ lēē ãpēē rĩ, ãri Índri Uleterē rĩ. Ìri ímú ũkpõ sē 'bá rĩ pi ní nĩ. 'Í lã Èzĩ 2:1-4.

Ū'dúkọ Múké Múngú vé rị

Keliko: Ū'dúkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Keliko)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Aug 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20